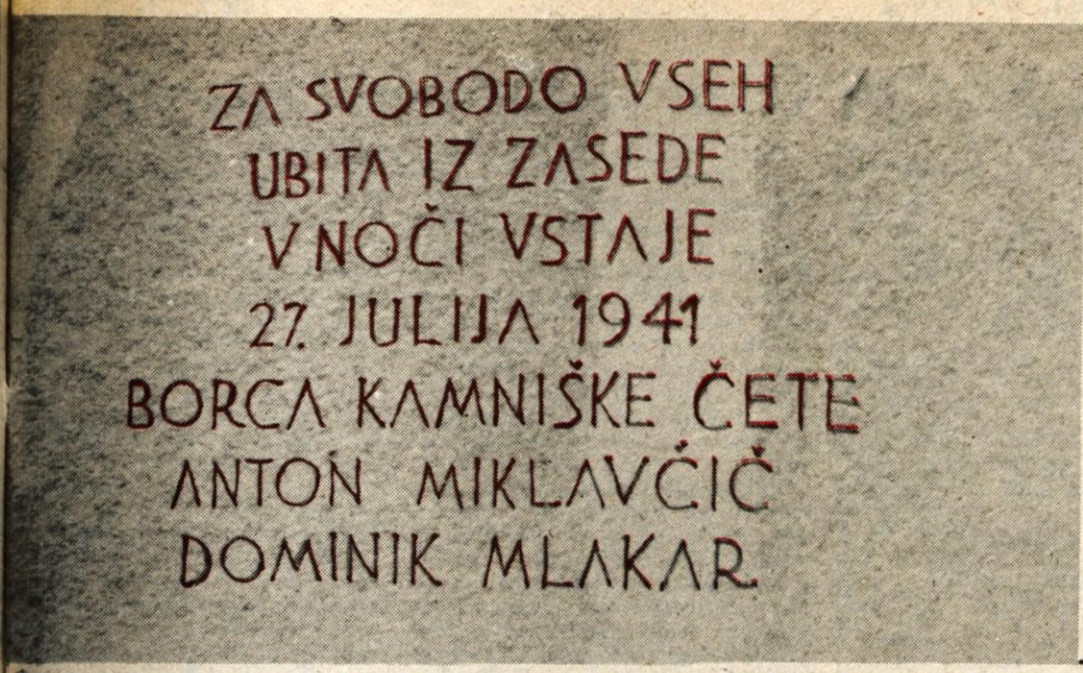

Štirideset let mineva te dni, odkar so po Sloveniji zapokale prve puške upora. To je obletnica, ki opominja, da je zadnji čas,, da dobe obeležja vsi pomembnejši dogodki tega časa, in tudi vsi posamezniki. ki so se sredi zasužnjene Evrope, ko nihče razen najpogumnejših organiziranih revolucionarjev ni upal, da bi upor sploh kdaj mogel prinesti zmago, fašističnim hordam uprli s puško v roki. Vrsto spomenikov in spominskih obeležij odkrivamo tokrat širom po Gorenjski, med drugim tudi borcema Kamniške čete, Antonu Miklavčiču in Dominiku Mlakarju, ki sta padla v noči Kamniške vstaje, 27. julija 1941.

eto XXXIV. Številka 55

tanovitelji: občinska konferenca SZDL enice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka Tržič — Izdaja Časopisno podjetje as Kranj — Glavni urednik Igor Slavec Odgovorni urednik v. d. Jože Košnjek

GLAS

Kranj, torek, 21. 7. 1981

Cena: 7 din

List izhaja od oktobra 1947 kot tednik, od januarja 1958 kot poltednik, od januarja 1960 trikrat tedensko, od januarja 1964 kot poltednik ob sredah in sobotah, od julija 1974 pa ob torkih in petkih.

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA GORENJSKO

V SREDIŠČU POZORNOSTI

Moč izjemnega časa

Preroške so bile besede, ki jih je zapisal Ivan Cankar v svojem času: »Iz ponižanja in hlapčevstva, iz sramote in bede se bo vzdignil naš narod v novo, svetlo življenje, očiščen in pomlajen, vreden člen v družini narodov, očiščenih in pomlajenih . . .« Speransovo videnje, program slovenskih komunistov s Čebin, program demokratične in mobilizacijske Osvobodilne fronte, pa zgodovinski sklep politbiroja s 4. julija 1941 so njegovo prerokovanje prihodnosti slovenskega naroda še dosledneje izrazili, dokler 22. julija glavno poveljstvo slovenske partizanske vojske ni izdalo prvega operativnega ukaza: tudi naš narod mora preiti k dejanskemu odporu proti zatiralcem. Počile so prve partizanske puške. Blagohotno upanje desetletja in stoletja podjarmljenega naroda je preraščalo v trdno pest organiziranega in množičnega, vseljudskega odpora. Štiri leta bojev, dolga in naporna pot do osvoboditve . . .

Jutri slavimo 40-letnico vstaje slovenskega naroda. Slavimo delavno, ozrimo se po prehojeni poti in poglejmo v oči prihodnosti. Ta bo tem bolj jasna, čim bolj bomo blizu duhu in črki naše ustave, programu Zveze komunistov, zakonu o združenem delu, če bomo ponovno prebrali besede iz Kardeljevega kapitalnega dela Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Bodimo kritični do pomanjkljivosti in lastnih napak. Pred nami so težavne naloge: ustaliti gospodarstvo in družbenopolitične razmere, preprečiti nazadnjaškim in drugim mračnim silam doma in na tujem, da spodkopujejo temelje našega sistema; tudi bratstvo in enotnost — vrednoto, ki smo jo kot jeklo kalili v štirih letih vojnega meteža. Praznik vstaje nas zato veže na obrambo vsega, kar smo dosegli; vzpodbuja naj voljo in akcijo pri razreševanju vseh nakopičenih problemov.

Lažje bi nam bilo, če bi bila z nami tudi tovariša Tito in Kardelj. Slednji se je od nas poslovil predlani, turobnega februarskega dne. Z neizmerno bolečino se je od njega poslavljala Ljubljana, mesto, kjer se je začela in končala življenjska pot velikana, mesto, kateremu je Kardelj vtisnil tudi pečat svoje osebnosti. Danes mu na Trgu revolucije v Ljubljani odkrivamo spomenik. V čast človeku, ki je v mislih in dejanjih uresničeval preroške Cankarjeve besede, sejal seme odpora, organiziral vstajo in v nenehni povezavi z ljudstvom že med samim bojem skupaj z velikani revolucije gradil boljše in lepše. Plemenitimo tudi danes z dejanji njegova prizadevanja, napnimo vse moči rok in uma. Moč pa poiščimo v izjemnem času našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije. Tudi v zgodovinskem julijskem trenutku, ko je slovenski narod z orožjem v roki stopil na pot Cankarjevih predvidevanj.

C. Zaplotnik

Muzej revolucije Gorenjske

Najprej pripraviti programe

Predsedstvo skupščine gorenjskih občin je na zadnji seji razpravljalo o osnutku družbenega dogovora o izgradnji in financiranju Muzeja revolucije Gorenjske v Begunjah. Poseben odbor za ustanovitev Muzeja revolucije Gorenjske, ki deluje pri medobčinskem svetu SZDL za Gorenjsko, njegov predsednik pa je Martin Košir, je predsedstvu predložil osnutek dogovora in predlog, kako se lotiti izgradnje.

V dosedanjih razpravah v odboru so se sporazumeli, da bi bilo najprej treba pripraviti vse potrebno glede investicijskega programa in ustrezne dokumentacije za gradnjo, po drugi strani pa temeljijo preučiti vsebinski program Muzeja revolucije. Posebno slednje bo terjalo temeljito preučevanje in strokovno sodelovanje ter seveda čas. Razen tega pa med drugim tudi zaradi sedanjih stabilizacijskih pogojev ni možnosti za takojšen začetek gradnje.

Zato so se tudi na seji predsedstva skupščine gorenjskih občin odločili, da je treba najprej pripraviti ustrezen družbeni dogovor in do 1983. leta ob pripravi programov in vseh potrebnih dokumentov zbirati denar. Okvirno so se dogovorili, da bi v vseh petih gorenjskih občinah do takrat zbrali okrog 6 milijonov dinarjev, pred koncem leta 1983 pa bi se potem odločili, da bi z gradnjo morda začeli že naslednje leto. Tako bi bil Muzej revolucije lahko odprt za dan zmage 1985. leta.

A. Ž.

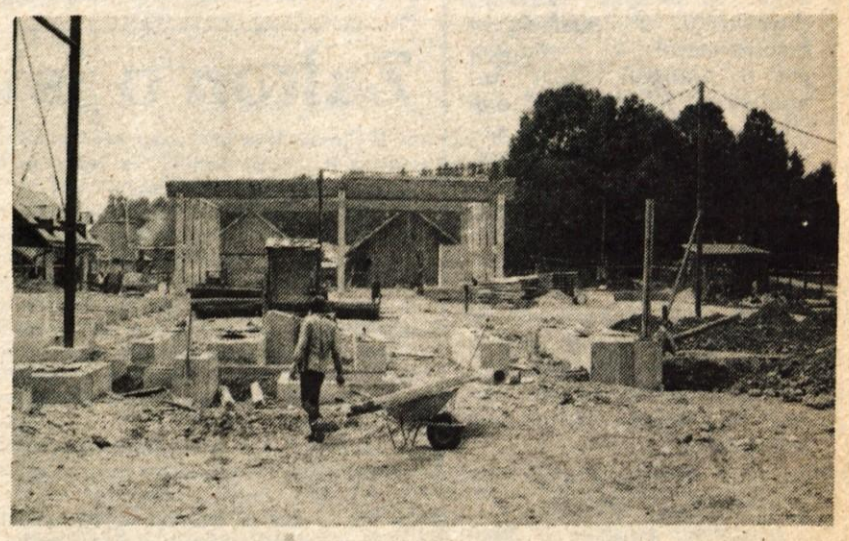

Primarna predelava na enem mestu — *Jelovičin obrat v Preddvoru je postal letos veliko gradbišče. Delavci kranjskega Gradbinca namreč obnavljajo žago, na kateri naj bi potem letno razrezali od 20 do 25 tisoč kubičnih metrov lesa. Obenem gradijo tudi skladišče za hlodovino, sortirnico in energetski objekt. Jelovica bo s tem združila sedaj dokaj razdrobljeno primarno predelavo lesa na eno mesto. Predračunska vrednost obnove žage in gradnje spremljajočih objektov bo stala 90 milijonov novih dinarjev. Po pogodbi naj bi bila dela zaključena do konca leta. — C. Zaplotnik*

Danes v Ljubljano

Danes, v poznih popoldanskih urah, se bo iz vseh slovenskih pokrajin in iz zamejstva pričela viti domala neprekinjena kolona avtobusov, osebnih vozil in vlakovnih kompozicij proti našemu glavnemu mestu, da bi skupaj z njegovimi prebivalci počastili 40-letnico vstaje slovenskega naroda in ob odkritju spomenika Edvardu Kardelju obudili spomin na velikana, revolucionarja in misleca. To bo svečan, množičen in organiziran shod delovnih ljudi in občanov na Trgu revolucije, kjer se bo natanko ob 20. uri začela osrednja slovesnost. Že pred pričetkom bo orkester JLA zaigral jugoslovansko himno, godba milice zatem še slovensko, kar bo pomenilo tudi začetek slovesnosti. Na odru bodo poleg nastopajočih še častna straža JLA, enota teritorialne obrambe, mladinska delovna brigada in sto parov domicilnih enot.

Uvodno besedo bo podal član predsedstva SR Slovenije dr. Marijan Brecelj, predsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher pa bo že pred slavnostnim govorom odkril črno patinasti spomenik Edvardu Kardelju. Zatem se bosta pol ure prepletali pesem in recitacija. Internacionala, ki jo bodo zapeli združeni pevski zbori (iz Ljubljane, Trsta, Koroške, Maribora, Ajdovščine), bo naznačila konec slovesnosti in pričetek družabnega srečanja.

Na Novem, Prešernovem in Ribjem trgu bodo nastopale godbe na pihala, v Čopovi ulici, na Novem trgu in Trgu osvoboditve folklorne skupine, na Vodnikovem in Novem trgu narodnozabavni ansambli. Ob 21.30 bo s Špice proti Zmajskemu mostu krenila po Ljubljanici povorka stotih čolnov, osvetljenih z lampioni in bakladami. »Noč na Ljubljanici« bo spremljala v posebnem čolnu tudi godba na pihala. Gostinski lokali bodo odprti do polnoči in po potrebi še dlje.

C. Zaplotnik

Delovni ljudje in občani Gorenjske! Množično in organizirano se udeležimo danes ob 20. uri na Trgu revolucije v Ljubljani proslave ob 40-letnici vstaje slovenskega naroda, združeni z odkritjem spomenika Edvardu Kardelju. Bronasta kiparska stvaritev simbolizira revolucijo. Ploščad spomenika je kot cesta, po kateri navidezno hodi sedemnajst ljudi — na čelu vseh je Kardeljeva postava. — Z gorenjskih občin bomo na slovesnost krenili s posebnimi vlaki in avtobusi. Za vseh osem tisoč udeležencev iz naše regije je zagotovljen brezplačen prevoz.

GLAS vam čestita za 22. julij — dan vstaje

PO JUGOSLAVIJI

Umakniti predlog zakona o taksi

Slovenska delegacija v skupščini SFRJ je bila mnenja, da je predlog zakona o taksi za prehod meje nesprejemljiv, ker prinaša več škode kot koristi. Slovenski delegati so se oprli na ugotovitve zakonodajno-pravne komisije skupščine SFRJ. Slovenska delegacija pa ima še naprej tudi odklonilno mnenje o že sprejetem ukrepu guvernerjev narodne banke, ukrepu, ki limitira iznos denarja prek meje na enkratnih 1500 dinarjev. Sklep je v njenih očeh ničen, ker ga ni sprejel za to pooblaščeni organ.

Odgovornost vseh komunistov

Predsedstvo CK ZKJ je ob udeležbi najvišjih predstavnikov organov in organizacij v federaciji obravnavalo uresničevanje sklepov 15. seje CK ZKJ o idejnopolitičnih vprašanjih razvoja Jugoslavije v naslednjem srednjeročnem obdobju ter o nalogah Zveze komunistov. Kljub določenim uspehom je gospodarski položaj še vedno zaskrbljujoč, so poudarili na seji, saj problemov ne rešujemo dovolj učinkovito, pri stabilizacijski politiki pa smo nedosledni. Predsedstvo je bilo med drugim tudi mnenja, da ni dopustno toleriranje verbalizma, naloge pri uresničevanju stabilizacije pa morajo komunisti uresničevati odgovorno.

Gostinci so gluhi

Občinsko vodstvo v turistično izredno razviti občini Rab je predlagalo, naj bi znižali cene gostinskim storitvam za 10 odstotkov, vendar so do zdaj znižali cene le v kampu San Marino. Ostali gostinci so se odločno uprli ukrepu. Tedaj, ko so predlagali nižje in zmernejše cene, je na Rabu letovalo 17.000 gostov in so imeli zasedenih 70 odstotkov zmogljivosti. Nekaj dni kasneje pa so turisti napolnili vse sobe in kampe. Občinsko vodstvo je mnenja, da zahtevajo pocenitev ne le zaradi domačih gostov, ki jih je okoli 20 odstotkov, temveč si prizadevajo zajeti nesorazmerno divjanje cen.

Novih 1680 vagončkov premoga

Rudarji hrastniškega premogovnika so minulo soboto nakopali 630 vozičkov premoga, trboveljski pa več kot 1050 vagončkov. Na delo se je prostovoljno prišlo veliko rudarjev, prav tako tudi delavcev skupnih služb. Prvič so prostovoljno delali tudi rudarji premogovnika Trbovlje, rudniških elektrostrojnih delavnic. Vseh prostovoljcev je bilo 311, na odkopih pa jih je delalo več kot 200. V jami Kisovec poskušajo nadomestiti izpad proizvodnje v jami Kotredež, zato delajo z vso močjo.

Manjši pridelek pšenice

Pridelek pšenice v Sloveniji je bolj skromen, kot so napovedali, saj smo na družbenih poljih pridelali komaj 35 stotov, na zasebnih pa le 25 stotov na hektar. Tako imajo skupaj pri ljubljanskem Žitu zagotovljenih komaj polovico potrebnih količin pšenice. Temu bo primeren tudi odkup, četudi si te dni povsod prizadevajo, da bi z večjim odkupom domače pšenice zmanjšali primanjkljaj Slovenije v krušnem žitu.

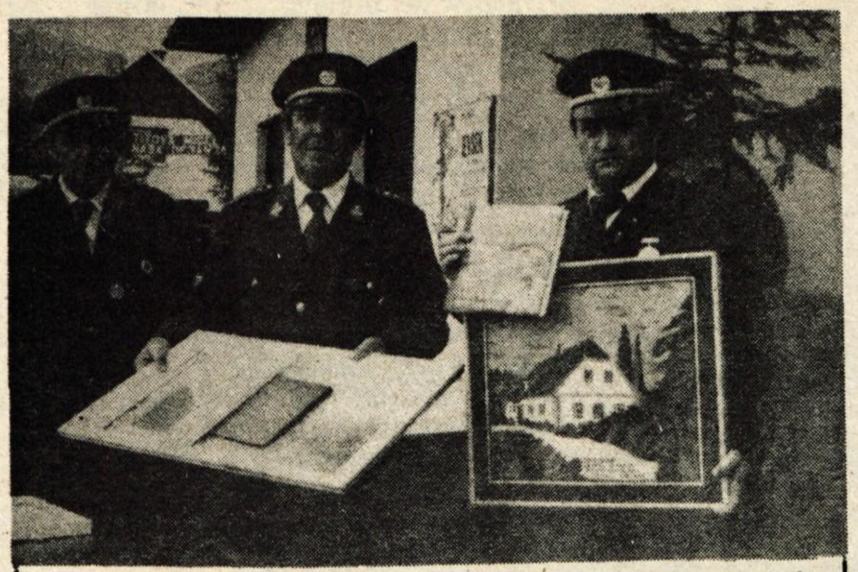

Gasilci pričeli, sodelovanje naj se razširja – *V nedeljo sta predsednik gasilskega društva Visoko Franc Vrtačnik in vodja prostovoljnih gasilnih enot iz Kumrovca Božo Broz svečano podpisala in izmenjala listine o pobratenju med obema društvoma. S tem so uresničili pobudo, ki je bila posredovana ob praznovanju 30-letnice gasilskega društva Kumrovec. Gostje so si v nedeljo takoj po prihodu na Visoko z zanimanjem ogledali kraj in dve modernizirani kmetiji. Predstavniki obeh krajev pa so spregovorili o družbenopolitični dejavnosti, o težavah in načrtih, pri čemer so se pozorneje dotaknili problemov požarne varnosti. Pobratimi so se razšli z mislijo, da ne sme ostati le pri stikih med gasilskima društvoma, temveč se mora sodelovanje razširiti tudi na družbenopolitične, kulturne, športne in druge organizacije. S slovesnostjo, na kateri je predsednik krajevne konference SZDL Lojze Smolej spregovoril o izjemnosti našega narodnoosvobodilnega boja ter o sedanjih notranjepolitičnih in gospodarskih problemih, so Visočani počastili tudi jutrišnji praznik – 40-letnico vstaje slovenskega naroda. – C. Zaplotnik*

Zakon o javnih cestah

V Sloveniji je že v razpravi bodoči zakon o javnih cestah. Ta težko in dolgo pričakovani dokument naj bi razjasnil nekatera samoupravna vprašanja glede načrtovanja, financiranja in gospodarjenja s cestami v republiki. Nekatere zasnove v bodočem zakonu kažejo, da bodo v njem zajete vse dosedanje dobre izkušnje s tega področja, na novo pa naj bi bila urejena nekatera vprašanja, kjer doslej nismo bili najbolj učinkoviti.

Vsekakor bo pomembna novost ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti za ceste. Le-te naj bi bile v vsaki občini, možnosti pa so tudi za ustanavljanje pokrajinskih samoupravnih interesnih skupnosti za ceste. Ko so o tem razpravljali na seji predsedstva skupščine gorenjskih občin, so poudarili, da ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti ne bi smelo potegniti za seboj tudi ustanavljanje posebnih služb oziroma tovrstnega administriranja. Na srečo imamo glede tega že dovolj izkušenj. Osnovno izhodišče bi morala biti predvsem ekonomizacija in takšna organizacija, ki bo lahko učinkovito razreševala vsa vprašanja gospodarjenja s cestami.

Da bi temeljito preučili vsa ta vprašanja so se dogovorili, da bodo izvršni sveti gorenjskih občinskih skupščin še ta mesec imenovali posebno delovno skupino, ki bo s strokovno službo Cestnega podjetja pripravila vse potrebno za izvajanje zakona.

A. Ž.

Odkritje spominske plošče

Žirovnica – Krajevna organizacija ZZB NOV in pododbor Kokrškega odreda Žirovnica vabita borce, delovne ljudi in občane na odkritje obnovljene spominske plošče 11 borcem NOV, ki so med vojno padli v bližini Smokuškega mostu v Završnici.

Odkritje plošče s kratkim kulturnim programom bo v soboto, 25. julija letos, ob 10. uri, slovesnost pa bo posvečena tudi 40. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Po odkritju bo srečanje borcev in vseh udeležencev.

Gozdarstvo lani in letos

os

Kranj – V torek, 4. avgusta, se bo v Kranju sestala na tretjem zasedanju skupščina samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo gozdnogospodarskega območja Kranj. Delegati obeh zborov bodo razpravljali o poslovanju gozdarstva v minulem letu in o letošnji gozdni proizvodnji, obnovi oziroma gojenju gozdov ter o sredstvih za biološke in tehnične naložbe. Prav tako je na dnevnem redu poročilo o usklajevanju gozdarstva in lovstva na kranjskem gozdnogospodarskem območju.

A. Ž.

Obisk iz Zaječarja

Tržič – V četrtek, 16. julija, je občino Tržič obiskala delegacija pobratene občine Zaječar iz Srbije. V delegaciji so bili tudi predsednik OK ZSMS Zaječar Aco Todorović, sekretar občinskega komiteja ZKS Živojin Marković in podpredsednik SZDL Radoje Milenković, ki so se v petek pogovarjali s tržiškimi kolegi. Predstavnike mladih iz Zaječarja je še posebno zanimalo, kako poteka delo na MDA Suha Krajina, kjer je mladinska delovna brigada Kokrški odred, ki jo sestavlja po 24 mladincev iz obeh mest. Mladi brigadirji, ki se bodo z akcije vrnili ob koncu meseca, so načrt že presegli, še bolj pa so pomembne nove vezi in tovarištvo med mladimi iz pobratenih mest. Obisk zaječarske delegacije je ena izmed rednih oblik sodelovanja med obema občinama, ki se je v zadnjem času še posebno okrepilo.

M. Fornazarič

Obisk delegacije Aoste

Jesenice – Delegacija mesta Aosta v Italiji, ki so jo sestavljali mestni načelnik in predstavnika s področja zdravstva ter šolstva, je bila na dvodnevnem obisku v jeseniški občini. Sekretar jeseniške občinske skupščine Jože Resman in predsednik družbenopolitičnega zbora skupščine občine Janko Burnik sta delegacijo sprejela minulo sredo zvečer v kranjskogorskem hotelu Larix.

V četrtek, 16. julija, so predstavniki občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij delegacijo seznanili z značilnostmi jeseniške občine, gostje pa so jim predstavili Aosto. Sledil je obisk bolnice na Jesenicah, kjer so se pogovarjali o organiziranosti in delovanju našega zdravstva. Isti dan si je delegacija ogledala turistične zanimivosti Gorenjske in se zvečer sešla na pogovoru s predstavniki krajevne skupnosti Kranjska gora, med katerim so posvetili največ pozornosti uveljavljanju turizma v kraju.

Drugi dan svojega obiska so si gostje ogledali šolski center Plavž na Jesenicah in se tod pogovarjali o organizaciji izobraževanja. Bivanje na Jesenicah so sklenili z obiskom železarne, kjer so se med drugim seznanili z delovanjem samoupravnih organov in delegatskimi odnosi pri samoupravnem odločanju.

S. Saje

Dobra obveščenost

Gorje – V krajevni skupnosti Gorje so se odločili, da zaradi številnih naselij in obsežnosti področja krajevne skupnosti, vse večje probleme in odločitve krajanov sprejemajo na delnih zborih občanov. Ta oblika se je izkazala za uspešno, krajani aktivneje sodelujejo in obravnavajo težave veliko bolj konkretno. Informacije o delu krajevne skupnosti prihajajo tako do krajanov preko vaških odborov krajevne konference SZDL in zato so bili veliko bolje obveščeni tudi o rezultatih prvega krajevnega samoprispevka in o pripravah na novi samoprispevek. Le-ta je izredno uspel, tako po udeležbi kot po pripravljenosti krajanov, da z lastnimi prispevki pomagajo pri nadaljnjem razvoju kraja.

Omejitve redčijo vrste

Od 4. julija, ko je začel veljati sklep guvernerjev Narodne banke Jugoslavije, po katerem smemo Jugoslovani le enkrat letno odnesti v tujino 1500 dinarjev in tujci prinesti k nam za 1500 dinarjev v tujini kupljenih dinarjev, je minilo premalo časa za celovito oceno ukrepa. Znana pa so nekatera dejstva, ki veljajo ne le za Gorenjsko, pač pa za celotno Slovenijo. Zmanjšal se je promet, občani pa množično vlagajo prošnje za dodelitev obmejnih propustnic.

Po besedah Ljuba Lukića iz carinarnice na Ljubelju se je zaradi viška turistične sezone promet sicer povečal, zmanjšalo pa se je število jugoslovanskih prehodov čez mejo. Na začetku so bile sicer mnoge nejasnosti, vendar večjih problemov pri carinskem poslovanju ni. Predpis ne pozna izjem, vsak potnik dobi ob prehodu čez državno mejo v potni list uradni žig, s čimer je že izkoristil možnost prenosa 1500 dinarjev, ne glede na to ali ima s seboj toliko denarja ali manj. Če imajo člani družine skupen potni list, lahko nesejo čez mejo toliko denarja, kolikor je družinskih članov. Če pa gre v tujino le eden izmed družinskih članov, pa izkoristi tudi pravice ostalih članov na skupnem potnem listu, čeprav lahko nese čez mejo le 1500 dinarjev. Nobenih izjem ni niti za službena ali športna potovanja. Dela za carinike je več, pozna pa se, da so vrste precej krajše. Tako kot na Ljubelju je tudi na ostalih gorenjskih mejnih prehodih.

Za potnike, ki imajo stalno obmejno propustnico, zdaj veljavni predpisi dovoljujejo, da je mogoče v maloobmejnem prometu prenesti mesečno 400 dinarjev, letno torej 4800 dinarjev. Naša država je sklenila z vsako sosednjo pogodbo o maloobmejnem prometu. Na Madžarsko je z maloobmejno propustnico možno potovati le osemkrat letno, tisti pa, ki potuje s potnim listom, pa mora še zamenjati 840 dinarjev za forinte oziroma s propustnico 420 dinarjev. Za Avstrijo ni omejitve števila prehodov. V zadnjem času se je po vseh občinskih upravnih organih za notranje zadeve izredno povečalo število zahtevkov za izdajo propustnic, zato je čakalna doba tudi do dva meseca. Ob tem navalu pa odgovorni poudarjajo, da namen uvedbe propustnic, ki veljajo izključno za kraje ob meji, določene z meddržavnimi pogodbami, ni bil pridobitev ekonomskih koristi, pač pa krepitev stikov med ljudmi na obeh straneh meje. Vsako nadaljnje potovanje v tujino pa bo možno z devizami skupaj z bančnim potrdilom o njihovem dvigu.

Milena Fornazarič

Svečanosti ob prazniku

JESENICE – Letošnji dan vstaje slovenskega naroda so v jeseniški občini še posebno slovesno proslavili. Prva svečanost je bila v petek, 17. julija, v restavraciji jeseniške železarne. Tod so se zbrali člani borčevske organizacije in predstavniki raznih ustanov ter družbenih organizacij, ki jih je medobčinski svet Zveze združenj borcev NOV za Gorenjsko nagradil za dolgoletno delo pri razvijanju in ohranjanju revolucionarnih borbenih tradicij. Priznanja je 25 posameznikom in 12 organizacijam iz občine podelil predsednik sveta Jože Ulčar. V govoru je med drugim poudaril pomen priznanj, ki so jih letos podelili prvič. Tokrat so zaradi pomembne obletnice vstaje izbrali več nagrajencev, v prihodnje pa bodo v občini podelili do pet priznanj na leto.

Minulo soboto dopoldan je bila druga prireditev širšega pomena. Občinska konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin je namreč priredila na strelišču pod Mežakljo tekmovanje v streljanju z malokalibrsko puško, ki se ga je udeležilo prek sto tekmovalcev.

Razen priložnostnih svečanosti po krajevnih skupnostih so v občini organizirali tudi množičen obisk delovnih ljudi in občanov na današnji osrednji proslavi ob 40. obletnici vstaje v Ljubljani.

S. Saje

Kritično o akciji NNNP

Radovljica – Izvršni svet skupščine občine Radovljica je na minuli seji ocenil potek nedavne akcije NNNP. Člani izvršnega sveta so akcijo kritično ocenili in dejali, da sistem obveščanja za mobilizacijo ni bil dovolj zadovoljiv. Med udeleženci zaključne akcije je bilo ključ pojasnjevanjem precej nejasnosti. Poseben problem so bili stiki med krajevnimi skupnostmi in temeljnimi organizacijami združenega dela, saj je bilo premalo usklajevanja. Ukazi so marsikje prihajali prepozno in tako udeleženci niso mogli izpolniti vseh nalog. Precej pa je bilo udeležencev, ki po akciji niso napravili končne analize. Vendar pa so obenem poudarili, da so delovni ljudje in občani pokazali tudi na akciji veliko pripravljenost.

D. S.

Vozni red

za organiziran odhod delovnih ljudi in občanov v Ljubljano na osrednjo proslavo ob dnevu vstaje slovenskega naroda v torek, 21. julija

Občina Kranj

Za delavce iz organizacij združenega dela bo v Ljubljano odpeljalo 10 avtobusov ob 18. uri. Zbor je za Delavskim domom (pred skupščino občine Kranj) ob 17.45. Gradbinec, IBI in Živila organizirajo prevoz z lastnimi avtobusi. Odhod iz Kranja po dogovoru.

Iz krajevnih skupnosti bo v Ljubljano odpeljalo deset avtobusov, ki bodo vozili po naslednjem voznem redu:

Olševek 18.00 – Hotemaže 18.05 – Visoko 18.10 – Milje 18.15 – Ljubljana 18.50

Britof (Pri Johanci) 18.00 – Predoslje 18.10 – Ljubljana 18.50

Velesovo 17.45 – Grad 17.55 – Cerklje 18.00 – Poženik 18.05 – Zalog 18.10 – Zg. Brnik 18.20 – Sp. Brnik 18.25 – Ljubljana 18.50

Šenčur 18.00 – Voklo 18.10 – Voglje 18.15 – Prebačevo 18.20 – Hrastje 18.25 – Trboje 18.25 – Ljubljana 18.50

Golnik 17.45 – Goriče 17.50 – Trstenik 17.55 – Tenetiše 18.00 – Ljubljana 18.50

Mlaka 18.10 – Kokrica 18.15 – Ljubljana 18.50

Podbrezje 17.45 – Bistrica 17.50 – Duplje 18.00 – Strahinj 18.10 – Naklo 18.15 – Ljubljana 18.50

Podblica 17.45 – Zg. Besnica 17.50 – Sp. Besnica 17.55 – Orehek 18.15 – Drulovka 18.17 – Breg 18.20 – Mavčiče 18.25 – Ljubljana 18.50

Žabnica 17.45 – Sp. Bitnje 17.48 – Sr. Bitnje 17.51 – Zg. Bitnje 17.55 – Stražišče (»Ješe«) 17.57 – Ljubljana 18.50

Jezersko (Kazina) 17.15 – Kokra (Povšnar) 17.30 – Preddvor 17.45 – Bela 17.55 – Bobovek 18.00 – Ljubljana 18.50

Udeleženci iz mestnih krajevnih skupnosti – Stražišča, Gorenje Save, Struževega, Zlatega polja, Vodovodnega stolpa, Primskovega, Kranj – Centra, Planine in Čirč potujejo v Ljubljano s posebnim vlakom številka 1091. Odhod iz železniške postaje v Kranju je ob 18.35, povratek iz Ljubljane ob 22.… s prihodom v Kranj ob 23.50.

Občina Radovljica

Posebni vlak številka 1093-10.. odpelje z železniške postaje Lesce ob 17.30, iz Radovljice ob 17.35 in iz Podnarta ob 17.40. Vlak ne ustavi v Otočah in v Globokem. Prihod v Ljubljano ob 18.25, odhod ob 22.…

Iz Bohinja bosta dva avtobusa vozila po naslednjem redu: Koprivnik 16.40, Jereka 17.00, Češnjica 17.…, Srednja vas 17.04, Stara Fužina 17.09, Jezero 17.14, Ribčev laz 17.1.., Polje 17.18, Kamnje 17.20, Savica 17.22, Bohinjska Bistrica 17.2.., Bitnje 17.30, Lepence 17.32, Log 17.33, Nomenj 17.35, Bohinjska Bela I 17.47, Bohinjska Bela II 17.50, Mlino 17.54, Ljubljana 18.51. Povratek iz Ljubljane po dogovoru.

Občina Jesenice

Posebni vlak bo odpeljal z Jesenic ob 17.10, na Javorniku bo ob 17.1.., v Žirovnici ob 17.20.

Občina Tržič

Večina avtobusov bo odpeljala z avtobusne postaje v Tržiču ob 18. uri; del avtobusov bo odpeljal tudi iz oddaljenih krajevnih skupnosti.

Občina Škofja Loka

Udeleženci proslave, ki bodo v Ljubljano potovali z vlakom, naj se zberejo na železniški postaji ob 18.35. Iz oddaljenih krajev – Žiri, Sovodnja in Železnikov bodo avtobusi odpeljali na osrednjo proslavo ob 17.30. Iz Škofje Loke bodo krenili avtobusi v Ljubljano ob 18.15.

Višje izvozne naloge za Slovenijales

Komunisti Slovenijalesa – Trgovine sprejeli zadolžitev za visoko rast izvoza do leta 1985 – V tem obdobju naj bi izvozili za več kot 1,7 milijarde dolarjev

Po srednjeročnem načrtu Slovenijalesa naj bi ta organizacija združenega dela v letu 1985 izvozila za 280 milijonov dolarjev izdelkov in polizdelkov svojih proizvodnih delovnih organizacij in tistih organizacij, s katerimi ima Slovenijales sklenjene samoupravne sporazume o poslovnotehničnem sodelovanju (ki jih je v Jugoslaviji kar 241). Pri ponovni proučitvi izvoznih možnosti, predvsem pa po posvetovanju z zunanjetrgovinsko mrežo v inozemstvu, so pri Slovenijales ugotovili, da bi se ob maksimalnih naporih vseh delavcev, od proizvodnih do delavcev v trgovinski mreži in predvsem vodilnih in strokovnih delavcev, dalo izvoz skoraj podvojiti. Namesto 8 odstotkov planirane rasti izvoza bi ta 15.000 članski kolektiv lahko prevzel nalogo krepiti izvoz po 21 odstotni stopnji do leta 1985. Potemtakem naj bi bil izvoz leta 1985 kar 500 milijonov dolarjev! To pa je za 220 milijonov več, kot pa so planirali! S tako novo zadolžitvijo bi Slovenijales, ki je trenutno največji izvoznik v Sloveniji in največji izvoznik v svoji lesni branži v Jugoslaviji, občutno prispeval k izboljšanju naše devizne bilance in k hitrejši gospodarski stabilizaciji. Da bi za te svoje velike načrte dobili tudi ustrezno politično podporo, so konec prejšnjega tedna sklicali akcijsko konferenco ZK Slovenijales-Trgovina, na kateri so komunisti sprejeli predlagane zadolžitve in s tem tudi odgovornosti za dosego visoko postavljenih ciljev v zunanjetrgovinski menjavi in delitvi dela: v tem srednjeročnem obdobju izvoziti na tuje trge skupaj za preko 1 miljarde in 760 milijonov dolarjev blaga, naprav in opreme za tovarne za predelavo lesa, opreme za neproizvodne objekte (šole, bolnice), pa tudi proizvode s področja kemije, elektronike in energetike.

Zaradi izpolnitve zastavljenih ciljev namerava Slovenijales poslovnotehnične odnose s svojimi partnerji poglobiti do take mere, da bi dosegli vedno večje podružbljanje svoje zunanjetrgovinske mreže z vključevanjem proizvodnih delovnih organizacij v sovlaganje v podjetja v tujini. Slovenijales ima v načrtu vložiti tudi lastna finančna sredstva v izboljšanje strukture in tehnologije proizvodnih podjetij, in sicer 200 milijonov dinarjev za razvoj lesne industrije in 200 milijonov za razvoj strojegradnje za lesno obdelavo.

Naloge, ki izhajajo iz na novo sprejetih izvoznih obveznosti, zahtevajo od trgovinske delovne organizacije Slovenijalesa novo razširjeno poslovno strategijo. Kot je na novinarski konferenci povedal generalni direktor Janez Šter, bo Slovenijales odslej izvažal poleg lesa in lesnih izdelkov tudi izdelke lesarske strojegradnje, športne opreme, elektroniko, kemijske izdelke ter surovine, ki zadevajo energijo.

Izpolnitev vseh teh ambicioznih dolgoročnih načrtov v zunanji trgovini, predvsem v izvozu, pa zahteva določeno dolgoročno stabilno gospodarsko politiko zveze in republike. Danes tega še ni, saj se prepogosto menjavajo, spreminjajo in »dopolnjujejo« mnogi predpisi, uredbe, navodila in tolmačenja, ki »urejajo« zunanjetrgovinsko menjavo, s čemer prav največje izvoznike ovirajo pri njihovem izpolnjevanju zastavljenih nalog za doseganje dolgoročnih izvoznih ciljev. Vse take kratkoročne spremembe preveč favorizirajo in stimulirajo podpovprečne dosežke slučajnih izvoznikov, ne stimulirajo pa dovolj dolgoročne izvozne programe ter trdnejše, perspektivnejše velike dosežke. Zveza se ne drži sprejete ekonomske resolucije o razvoju Jugoslavije, saj sproti ne prilagaja vrednost dinarja spremembam kurza tujih valut, in mimo dogovorov tiska denar. Za izvršitev stabilizacijskih nalog je predpogoj, da se vsi udeleženci ponašamo stabilizacijsko in da ustvarimo tak zunanjetrgovinski sistem, v katerem bi določene stalnice veljale najmanj nekaj let, je svoje izvajanje na novinarski konferenci zaključil Janez Šter.

Igor Slavec

Neki predvideni odločitvi na rob

Guvernerji Narodne banke Jugoslavije so menda protiustavno sklenili prepovedati državljanom iznos dinarjev iz Jugoslavije, razen enkrat 1500 din, ob prvem prehodu meje v enem koledarskem letu. Sedaj je pred telesi Skupščine SFRJ dodaten predlog zveznega izvršnega sveta, da ob vsakem prehodu državne meje državljan za opravilo carinskih pristojnosti nepovratno plača 1500 din in to v vsakem primeru, ali ima kaj za carinjenje ali nič. Slovenski delegati v zvezni skupščini se s takim predlogom ne strinjajo zaradi notranjepolitičnih pa tudi zunanjih razlogov, in ne nazadnje tudi zaradi Helsinške listine, katere podpisnik je tudi Jugoslavija.

Vemo, da ima Jugoslavija velike mednarodne dolgove: sedemnajst ali osemnajst milijard dolarjev naj bi znašali; dve milijardi naj bi jih letos odplačali. Koliko od tega morajo plačati posamezne republike, kolikšno je skupno breme za skupne naložbe in koliko tega mora plačati tisti, ki je dolgove povzročil, ki je kredite najel v svojem imenu in za svoj račun, ne vem. Vendar, kaj ter koliko lahko tudi mi, državljani, prispevamo k uravnotežju plačilne bilance? Ukrep guvernerjev NBJ in predlog izvršnega sveta želi rigorozno preprečiti odliv dinarjev (in deviz)? v inozemstvo, s tem, da se praktično onemogoči vsako potovanje preko meje. Zamrznitev vseh prijateljskih, kulturnih, športnih, pa tudi gospodarskih stikov z inozemstvom? Ne glede, ali bo sprejet predlog zveznega izvršnega sveta ali ne, pa bi vendarle kazalo vse naše državljane opozoriti, da lahko in tudi mora vsak naš državljan v tem težkem gospodarskem trenutku po svojih močeh prispevati k ublažitvi položaja; po nepotrebnem naj ne potuje v inozemstvo in tja ne odnaša več, kot je dovoljeno nesti dinarjev, devize naj naloži v banko in jih tam za določen čas pusti nedotaknjene, organizacije združenega dela naj prenehajo z množico službenih potovanj v inozemstvo, masovnih obiskov sejmov in simpozijev, in naj vse to prihranijo za boljše čase!

Trošimo denar gospodarno in le za najbolj nujne nakupe. Za vse to pa je poleg osebnega poštenja potreben tudi določen ponos in dovolj trden značaj!

Sicer pa, kdor svoj osebni dohodek trdo zasluži, ta z denarjem ne razmetava! Verižnikom in pa vsem tistim, ki jim nobena domača reč ni zadosti dobra ter prekupčevalcem, tem pa je treba kar najostreje stopiti na prste! Naj pridejo od koderkoli in naj imajo strice še tako vplivne in mogočne! Vsi ti so nevarni. Delovnim ljudem pa je treba zaupati. Svojo pripadnost samoupravnemu socializmu so že pogosto izpričali in to svojo pripadnost dnevno potrjujejo s svojim delom in svojim odnosom do družbe, družbene lastnine – zato zanje ni potrebna nobena dodatna prisila in umetno omejevanje gibanja z visokimi pristojbinami za vsak prehod državne meje!

Igor Slavec

Jezikovno razsodišče (31)

Integral ni ime za prometno podjetje

Medtem ko marsikje opažamo, da se je slovenska jezikovna vest zdramila in da narašča število tistih, ki »jim ni vseeno, kako Slovenci govorimo in pišemo«, smo doživeli tudi kričeč primer jezikovne samovolje in nepremišljenosti, ki je samo še hujši, ker se je skril pod plašč samoupravljanja.

Po združitvi delovnih organizacij SAP in Viator je bilo za novi sozd potrebno tudi novo ime. Lepa priložnost, da bi se vzelo kaj slovenskega, saj dosedanji imeni pač ne zvenita slovensko; še slabše je z imeni tozdov te organizacije: Golfturist (le zakaj?), Turizem Alpe Adria ter Turizem in Rent-a-car! Razpisali so natečaj za novo ime, dobili menda dosti predlogov, izbrali pa mimo vsakršne logike povsem neprimerno ime Integral, menda v spomin »integraciji« teh dveh podjetij.

Ko je ime prišlo v javnost, je brž izzvalo negativne odmeve. Izbiro je ostro zavrnil nekdo v Dnevniku, proti so bili udeleženci majhne javne ankete, zelo hud je bil in je še Pavliha, in A. Rupnik je v Delu dne 11. 6. »samoupravljavce« sozda SAP-Viator med drugim opozoril na 7. odst. 417. člena zakona o združenem delu, ki pravi, da firma delovne organizacije ne sme vsebovati izrazov, neznanih v jezikih narodov in narodnosti Jugoslavije. Lahko rečemo, da je izraz znan tedaj, ko pozna njegov pomen povprečen državljan ali velik del državljanov, to pa gotovo ne velja za **integral**, izraz iz višje matematike. Izbira se torej ne ujema z zakonom. Povrhu pa beseda **integral** niti najmanj ne označuje imena organizacije, ki skrbi za prevoze vseh vrst, torej je ta izraz še drugič neprimeren.

Tako je bilo brez pametne presoje in brez občutka za naš jezik sprejeto ime, ki ga bo treba prej ali slej spet spremeniti.

Razsodišče vabi vse posameznike, društva, ustanove in organizacije, ki jim skrb za slovenski jezik ni tuja, naj predloge in pobude za boljše jezikovno izražanje pošiljajo na naslov: Sekcija za slovenščino v javnosti, Jezikovno razsodišče, RK SZDL Slovenije, 61000 Ljubljana, Komenskega 7.

Dober slovenski jezik naj bo naša skupna skrb!

NAŠ SOGOVORNIK

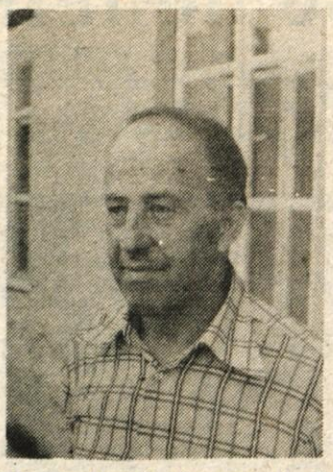

Franc Mulej:

Zaupanje v delo poravnalnega sveta

V Krajevni skupnosti Gorje s svojim poravnalnim svetom dokazujejo, da se spori lahko rešijo tudi v sami krajevni skupnosti in ne le na sodišču – Veliko manj stroškov in precej poravnav

Gorje – V radovljiški občini so v vseh krajevnih skupnostih ustanovili poravnalne svete, ki po poročilu o delu poravnalnih svetov dobro in uspešno delujejo, v stalni povezavi in sodelovanju s Temeljnim sodiščem Kranj, enoto v Radovljici. Ponekod pač še niso zaživeli tako, kot bi lahko, ponekod pa so prav uspešni in so si pridobili zaupanje krajanov.

Med najbolj uspešnimi poravnalnimi sveti v občini je poravnalni svet, ki deluje v krajevni skupnosti Gorje. Poravnalni svet deluje deset let, šesto leto pa ga vodi Franc Mulej, zaposlen v Železniškem gospodarstvu ŽTO Ljubljana, temeljni organizaciji za SV in TK Ljubljana. Franc Mulej je obenem tudi predsednik skupščine krajevne skupnosti Gorje.

»Pri nas smo ustanovili petčlanski senat, predvsem zaradi obsežnosti krajevne skupnosti Gorje pa smo ga razširili na osem članov, da v njem lahko sodeluje iz vsake vasi po en član. Člani senata se menjamo, na leto pa obravnavamo okoli 12 zadev, od tega deset uspešno, dve ali največ štiri zadeve pa ostajajo nerešene in se obravnavajo na rednem sodišču. Vsakomur, ki prihaja na poravnalni svet, izdamo potrdilo ali izjavo, da poravnava ni uspela, redno tudi beležimo uspele poravnave.

Pred senatom poravnalnega sveta se pojavljajo razni spori med krajani, dejanja fizičnih napadov, obrekovanja in žalitve, mejni spori, spori zaradi premoženja. Mislim, da je ljudem, ki so v takem ali drugačnem sporu, lažje in ceneje, če se pogovorijo in poskušajo doseči poravnavo v domačem okolju. Pomembno pa je tudi zaupanje v delo in molčečnost poravnalnega sveta. O sporih člani senata ne govorimo, še v poročilih navajamo le splošne podatke in ne pišemo o konkretnih primerih.

Vendar pa nam manjka tovrstne sodne prakse. Priročnik o vodenju in postopku je že izšel, manjka pa nam svetovalec iz sodne prakse, za pomoč, za nasvet. Sodišče nam sicer nikoli ne odreka pomoči in dobro sodelujemo, vendar bi kljub temu potrebovali priročnik, ki bi širše svetoval in s tem pomagal k uspešnejšemu delu poravnalnih svetov.

Poravnalni sveti spore umirijo, zbližajo in pomirijo ljudi, postopek pa je občutno krajši kot na sodišču. Če je tu še zaupanje, potem se je delo poravnalnih svetov izkazalo kot uspešna oblika. Pomembno je tudi že to, da ljudje sprašujejo, kako bi rešili ali uredili posamezno zadevo. Pri nas smo v desetih letih obravnavali 120 primerov in morda v desetih primerih stranke niso spoštovale dogovora na poravnalnem svetu. Dogovor na poravnalnem svetu zabeležimo, obe stranki ga podpišeta in ponavadi dogovor tudi spoštujeta.«

V Gorjah, kjer so tudi strukturo članov senata poravnalnega sveta prilagodili delu in izbrali ljudi, ki so na posameznem področju najbolj »doma«, so torej dokazali, da se z resnim in doslednim delom da pridobiti zaupanje ljudi tudi v najbolj kočljivih zadevah in so tako povsem upravičili obstoj poravnalnega sveta.

D. Sedej

Prejeli smo:

Asfaltna baza

Člani osnovne organizacije ZK Cestnega podjetja Kranj in osnovne organizacije ZK Krajevne skupnosti Naklo smo se 25. januarja 1979 na skupnem sestanku v prisotnosti članov in predstavnikov Občinskega komiteja ZK Kranj, Medobčinskega sveta ZK za Gorenjsko in Centralnega komiteja ZK Slovenije med drugim dogovorili tudi, da v sredstvih javnega obveščanja ne bomo več vodili medsebojne polemike, ki bi se nanašala na sporni in pereči problem asfaltne baze našega podjetja. Sklep o tem je bil sprejet tudi v prisotnosti novinarjev »GLAS« in drugih glasil, izhajal pa je iz skupne ugotovitve: »Javni napadi so del nesamoupravne prakse in aktivnosti, ki jo komunisti odklanjamo«.

Vsebina članka z naslovom »ASFALTNA BAZA«, ki ga je 10. 7. 1981 objavil GLAS, pa kaže na to, da so nekateri v Krajevni skupnosti Naklo in tudi v vašem uredništvu pozabili na zgoraj omenjeni sklep. Delavci Cestnega podjetja v Kranju in komunisti celo upamo, da je bilo pisanje tega članka eden redkih sklepov, ki sta ga podpisnika kot predstavnika Krajevne skupnosti Naklo, dolgoletna politična delavca in komunista prekršila.

V Cestnem podjetju v Kranju smo se sklepa o vzdržanju javne polemike, kakor tudi drugih sklepov, dosledno držali. Tako bomo ravnali tudi v prihodnje, če se bodo dogovorov držali tudi drugi, z vključno uredništvi naših glasil. Menimo pa tudi to, da bi moral imeti vsak članek podpis avtorja, tako tudi članek »ASFALTNA BAZA ZAČASNO V NAKLEM«, ki je bil objavljen v GLASU 3. julija 1981.

Članek »ASFALTNA BAZA«, ki ste ga objavili 10. 7. 1981, je po grobih, docela izmišljenih in neutemeljenih napadih predvsem na delavce s posebnimi pooblastili v Cestnem podjetju Kranj presegel skrajno žaljivi ton in obliko, ki so jo v letu 1978 in v začetku leta 1979 uporabljali isti in drugi pisci iz Krajevne skupnosti Naklo. Komunisti v Cestnem podetju Kranj nismo začudeni le nad vsebino članka, pač pa tudi nad tem, da ga je GLAS objavil, saj menimo, da je ne glede na to, da pisec odgovarja za vsebino, gotovo tudi pri urejanju glasila uveljavljena neka etika in gotovo tudi neke meje.

Morda nam bo kdaj kdo očital, da na članek s tem sestavkom nismo odgovorili, (to so nam nekateri že večkrat očitali), pa vendarle moramo ugotoviti, da tako grobega besednjaka, ki bi ga bilo primerno uporabiti za odgovor, kljub temu, da smo le cestarji, ne poznamo.

Javnost, predvsem pa krajane Krajevne skupnosti Naklo želimo opozoriti na dejstvo, da je odbor podpisnikov »Družbenega dogovora o izgradnji asfaltne baze« ves čas spremljal potek dogodkov in da je ob koncu aprila letos pripravil in tudi poslal poročilo o svojih ugotovitvah vsem podpisnikom, torej tudi Krajevni skupnosti Naklo. V odboru podpisnikov ima vsaka stranka le po enega predstavnika zato, da preglasovanje ni mogoče. Po enega predstavnika imata torej tudi Cestno podjetje v Kranju in Krajevna skupnost Naklo, ki jo zastopa sopodpisnik članka tov. Franc Križnar. Ta torej brez dvoma ve, da je dejanska resnica diametralno nasprotna od tistega, kar je sopodpisal v članku.

O poročilu odbora in stališčih Cestnega podjetja v Kranju pa ni razpravljal le izvršilni odbor Gospodarske zbornice za Gorenjsko, pač pa tudi že Občinski komite ZK Kranj, predsedstvo Občinske konference SZDL Kranj, Svet SZDL za Gorenjsko, delavski svet in osnovna organizacija ZK Cestnega podjetja Kranj ter predsedstvo Skupščine gorenjskih občin. Vsi ti organi so brez izjeme ugotovili točnost navedb v poročilu odbora za spremljanje Družbenega dogovora o izgradnji asfaltne baze, večina od njih pa je tudi podprla predloge za rešitev problema, ki jih je pripravilo Cestno podjetje v Kranju.

SEKRETARIAT
Sekretar OO ZK

BRANKO ŽIBERNA

Preskrba s premogom

Kranj – Precej nezadovoljni so bili člani predsedstva skupščine gorenjskih občin, ko so na zadnji seji ponovno (že četrtič) razpravljali o preskrbi s premogom na Gorenjskem. Ugotovili so namreč, da se kljub opozorilom in sporočilom republiškemu komiteju za gospodarstvo glede preskrbe še ni nič uredilo.

Iz slovenskih rudnikov bo premoga za široko potrošnjo premalo. Po drugi strani pa je stališče bosanskih rudnikov jasno: zahtevajo sovlaganje v svoje rudnike premoga. Žal pa ta hip, takorekoč na pragu jeseni oziroma sezone kurjenja, v Sloveniji kot kaže (tako so MENILI na seji) še vedno ne vemo, kako razrešiti ta problem in najbrž tudi ne, kje dobiti potreben denar. Zato so na seji predsedstva ponovno odločno zahtevali, da je problem v republiki treba čimprej in enotno rešiti.

A. Ž.

Odnos cen se nenehno podira

Vrsta problemov in težav spremlja naše kmetijstvo. O nekaterih smo se pogovarjali z Nandetom Vodetom, predsednikom Zadružne zveze Slovenije; izvoljen je bil decembra lani, delo pa je prevzel marca letos.

Kot predsedniku Zadružne zveze Slovenije vam seveda najprej zastavljamo vprašanje o njeni vlogi. Bila naj bi posrednik med bazo in politiko, če tako rečemo. V zadrugah pa često slišimo, da se morajo ukvarjati s stvarmi, ki bi morale biti vsesplošno rešene?

Vselej mi zastavljajo novinarji takšno vprašanje. Zadružno zvezo so oblikovale zadruge, da bi na republiški ravni igrala to vlogo. Vendar pa so možnosti in s tem tudi politika do občine drugačna, glede na razmere pač. Zadružna zveza ni poslovno združenje, često pričakujejo od nje, da bi urejala čisti poslovni odnos, kar dela na primer poslovna skupnost za krompir, žito. Poleg tega se srečujemo z dvema sektorjema, z družbenim in zasebnim. Oba naj bi seveda imela skupni cilj, trg in pristop pa je drugačen. Če bi bila Zadružna zveza tudi poslovna skupnost, bi bila marsikatera težava lažje rešljiva. Zadružna zveza je vključena povsod, tudi v komite za kmetijstvo. Ima svoja stališča, je eden od členov, brez katerega stvari ne tečejo, čeprav včasih vendarle. Seveda je odvisno tudi od tega, kako lahko stvari speljemo preko zadrug, saj se njihovi interesi včasih križajo, treba jih je usklajati.

Zadruge najbolje delajo tam, kjer so tesno povezane z občinsko skupnostjo, kjer skupno delajo. To se vidi že na zunaj. Kar zadruge same zadeva pa tam, kjer so dohodkovni odnosi vsaj za silo urejeni, kjer ne gre zgolj za kooperantski odnos, kjer odkup vsaj nekaj časa sledi. Najbolje je to urejeno pri visokospecializiranih zadrugah na področju vinogradništva, hmeljarstva, vzreje piščancev, pa tudi pri pridelavi krompirja. Na Primorskem, v Savinjski dolini, na Gorenjskem pa v Škofji Loki in v Kranju zadruge dobro delajo. Dejal sem že, kako pomembno je povezovanje zadruge z občinsko politiko. Če je občina zavzeta za razvoj kmetijstva, uspeh ne bo izostal. Dober primer je Kamnik, kjer je izvršni svet veliko naredil, vsled tega se tudi zadruga krepi, kar je seveda nujno, saj se izvršni svet ne more direktno pogovarjati s kmeti.

V razvojne dokumente smo zapisali, da je kmetijstvo prednostna dejavnost, med temeljne naloge pa, da bo slovenski kmetijski prostor čim bolje izkoriščen?

Ena od poti takšne proizvodne politike je čimvečje povezovanje kmetov v zadruge, dolgoročno povezovanje zadrug in kmetov. To je en način, kako pridelati več, čimbolj racionalno delati vse do vnovčenja pridelka. Pri krompirju lahko dobro vidimo, kako je to moč speljati. Utrditi torej že dogovorjeno. Druga stvar je seveda načrt, kaj sploh pridelovati. Pri nas se običajno zelo pozno spomnimo, kaj bomo sadili, sejali, še manj pa vemo, kako bo pridelek plačan. Tendenca Zadružne zveze pa tudi komiteja za kmetijstvo je, da bi to uredili vsaj za glavne pridelke, kot so žitarice, meso, mleko. Zadružna zveza mora seveda to delati skupaj z zadrugami. Ponavadi začenjamo pravočasno in se stvari kasneje odvijajo stihijsko. Nekatere zadruge dogovor resno vzamejo, druge manj. Potrebovale bi več pomoči, sodelovanja v prostoru, kjer delajo. Povezovanje namreč večkrat zaškriplje, ko gre za dogovor o odkupu, tedaj se stvari zaustavljajo, izrodijo tja do odkupa. Več sodelovanja torej posebej, ko gre za vnovčenje pridelka, saj je pomemben vsak pridelovalec, ki vstopa na trg, tudi najmanjši. Vnaprej vemo za tretjino lastnikov kmetijskih zemljišč, povezanih v zadruge, vse ostalo obvisi v zraku.

Koliko vlagamo v kmetijstvo?

Načrti, koliko bomo vlagali, so lepi. Sredstev še zdaleč ni toliko. Najti pa jih je moč tudi v zadružnih hranilno kreditnih službah, v raznih intervencijskih skladih. S temi seveda ni moč narediti velikih stvari, kot so na primer hidromelioracije. Toda tudi z majhnimi denarji se da kaj narediti, da je proizvodnja večja ali da vsaj ne upada. Spet je seveda pomembno, kako zadruge sodelujejo, se povezujejo z občinsko skupnostjo. V Kamniku so na primer bančne kredite usmerili v kmetijstvo.

Poleg proizvodne politike je bistvena socialna varnost vseh, ki obdelujejo zemljo?

Če je kmet zavarovan kot zadružni kmet, ima pravice in dolžnosti kot delavec. Gre torej seveda za odvisnost od dohodka ne od lastnine. Od 20 do 40 tisoč dinarjev stane kmeta na leto. Problem je seveda prehodno obdobje, zato je starostno zavarovanje prehodna oblika. V zadnjem času je veliko govora o porodniškem dopustu. Prispevka kmetje ne plačujejo. Družbeni dogovor je v razpravi. Letos se bodo zadružniki izrekli o tem. Vendar je mladih družin malo, večinoma so starejše. Bolezen seveda povzroči težave na kmetiji, skorajda nerešljiv pa je problem, če nekdo umre. Kako naprej? Če bi dobili delavca, bi bila obremenitev prevelika.

Seveda pa bi moral vsak kmet računati s tem, da se je treba povezovati, sodelovati, saj je tako moč odpraviti tveganje. Kjer je sodelovanje dobro utečeno, imajo ljudje od tega koristi. Danes imamo v Sloveniji okrog 4.600 skupnosti vseh vrst, v katere so povezani tudi po trije, štirje kmetje. Če nekomu spodleti, se najde oblika pomoči.

Cene zadnje čase najbolj burijo duhove. Kmetje pravijo, uredijo naj cene, pa ne bo treba nobenih nadomestil in regresov, s katerimi imajo odkupovalci obilico administrativnega dela?

Regresi in kompenzacije so svetovni problem, nimamo jih le pri nas. So pač dežele, ki pridelujejo ceneje, druge morajo zato pridelke regresirati, da lahko prodajajo na tujem. Toda ne gre za to, kako visoke so cene, gre za odnos med njimi, za odnos med ceno pšenice in koruze na primer, pa za odnos med ceno gnojil in pridelka. Ko ta odnos vzpostavimo, se kaj hitro spet podre. Iz dneva v dan se podira. Zagotoviti bi morali vsaj takšno trajnost, da bi bila določena ena žetev, da, ko boš sejal, boš vedel koliko boš dobil, ko boš žel. Zdi se, da naredimo pravo kalkulacijo, da vrzeli v njej ni. Toda prihaja do prekupčevanj, ki nikomur ne koristijo. Velik uspeh bi bil, če bi to preprečili. Zakaj prihaja do tega? Nedvomno zato, ker prekupčevalci pričakujejo višje cene.

M. Volčjak

Radovljica – *Radovljiška obvoznica je ena največjih naložb radovljiške občine v tem letu, saj bo veljala okoli 30 milijonov dinarjev. – Foto: D. Sedej*

Radovljiška obvoznica

Radovljica – Med večjimi naložbami v radovljiški občini je nedvomno izgradnja obvoznice mimo Radovljice proti lipniški dolini, saj je nujno potrebna zaradi ozkih grl, ki se pojavljajo na Linhartovem trgu v Radovljici in na železniškem nadvozu pri železniški postaji. Gradnjo obvoznice so dolgo načrtovali in končno z izgradnjo le začeli.

Obvoznica, na katero so položili na prvem odseku že asfalt, pa terja tudi gradnjo železniškega podvoza, kar naložbo precej podraži. Zdaj delavci gradbenega podjetja Železniškega gospodarstva Ljubljana gradijo podvoz pod nadzorom Planuma iz Radovljice. Za naložbo, ki bo veljala skoraj 30 milijonov dinarjev, je denar prispevala komunalna skupnost občine, skupščina občine Radovljica in republiška skupnost za ceste. Za gradnjo podvoza niso dobili nobenega kredita, samoupravni komunalni skupnosti Radovljica pa primanjkuje še 3 milijone dinarjev za dela ob gradnji podvoza.

Projekt za gradnjo podvoza, ki predstavlja zahtevno in odgovorno delo, je napravilo Železniško gospodarstvo Ljubljana, ki podvoz tudi gradi. Predvidevajo, da bodo dela končali brez nepredvidenih zastojev septembra letos in potem tudi položili asfalt na drugi del radovljiške obvoznice, ki je še posebej za krajevno skupnost Radovljica precejšnja letošnja pridobitev, za vso občino pa velika naložba.

D. Sedej

Gorska kreda za izvoz

Delovna organizacija Kreda dela ob stari in povsem dotrajani tehnologiji – Raziskava tržišča je dokazala, da so možnosti prodaje velike

Bled – Delovna organizacija Kreda Bled je stara delovna organizacija, z začetki pred vojno, a prav do danes je ohranila star način pridelave in obdelave krede. Tehnološki postopek je star toliko kot sama delovna organizacija, zato si zdaj prizadevajo, da bi proizvodnjo posodobili.

V Srednji Radovni kopljejo surovino za kredo, jo sušijo, meljejo in v vrečah pošiljajo odjemalcem. Mleta gorska kreda se uporablja kot polnilo za barve, lake, izravnalne mase, pa tudi v zdravstvu za tablete proti želodčni kislini in v kozmetiki za ličila.

V kredokopu letno nakopljejo 2400 ton krede. Zaradi zalivanja izkopne jame in pa zmrzali jeseni in pozimi je možno delo povprečno le 175 dni letno. Kreda iz Radovne je izredne kvalitete in tržna analiza je pokazala, da bi jo lahko prodali od 5.000 do 6.000 ton letno. Zato si želijo, da bi tehnološki postopek posodobili. Predvsem je ozko grlo sušenje kredne gline in sejalniki v mlinu. Produktivnosti z majhnimi siti nikakor ne morejo povečati in tudi izboljšava granulacije je nemogoča. Največji problem pa je deponija krede, ki je zdaj v Radovni razsuta po hodniku sušilnic, ki pa je stalno odprt. Za kredo, ki je v vrečah, tudi nimajo nobenega skladišča, prodaja pa mora biti nemotena.

Za povečanje proizvodnje krede je sedanja tehnologija negospodarna. Poleg ogromnih toplotnih izgub sušilne peči so tudi ostali tehnološki procesi časovno zamudni, nekateri pa celo zdravju škodljivi. V delovni organizaciji si zato prizadevajo, da bi prestavili reko Radovno nazaj v prvotno strugo in bi lahko kredo kopali tudi pozimi. Nabavili naj bi sušilno peč, deponijo premoga, skladišče suhe kredne gline, poskrbeli za nemoten transport in za zaloge.

Delovna organizacija Kreda do danes še nikoli ni raziskovala tržišča, saj so vso dosedanjo proizvodnjo kupili stalni kupci. Na jugoslovanskem tržišču pa je zanimanje precejšnje, saj po podatkih iz leta 1979 še uvažamo 2.500 ton surove krede in 3.000 ton zmlete. V srednjeročnem obdobju bi kupci potrebovali 23.730 ton krede in to večji kupci, precej pa je še manjših. Vse to potrjuje, da bi bila odločitev za posodobitev proizvodnje upravičena, obenem pa se nakazuje še možnost izvoza v sosednjo Avstrijo – za okoli 700 ton letno. Pojavljajo pa se tudi drugi domači kupci, ki do zdaj za kredo v Radovni sploh še niso slišali. Počasi torej prihaja kreda iz Radovne iz anonimnosti.

Tehnološki postopek pridobivanja krede ni zahteven, ni onesnaževanja zraka in okolja, ko bi vso proizvodnjo prestavili v Radovno. Vsa oprema in stroji so domače izdelave, do uresničenja naložbe pa naj bi prišli s sovlaganjem vseh večjih kupcev, z bančnimi krediti, z nekaj lastne udeležbe, računajo pa tudi na pomoč občine Radovljica. Vsa naložba naj bi veljala okoli 30 milijonov dinarjev.

Ob tem, ko si v Kredi prizadevajo, da bi vendarle posodobili tehnologijo, pa so na meji rentabilnosti tudi zaradi neekonomske cene. Leta 1978 so zadnjič dvignili ceno za 11 odstotkov in sedanja cena 1,73 dinarjev za kilogram nikakor ne dosega ekonomske cene. Realna bi bila 3,10 dinarjev za kilogram.

Vsekakor bi Kredi, ki je do zdaj zares le životarila in ki ni bila deležna nikakršne pozornosti, kaj šele pomoči, morali zagotoviti, da vsaj deloma posodobi proizvodnjo. Podatki več kot dokazujejo, da bi v Radovni lahko izkopali znatno več krede kot zdaj, celo izvažali, če bi bili tudi v občinski skupščini pripravljeni sofinancirati in podpreti prizadevanja majhne, a v drugačnih pogojih perspektivne delovne organizacije.

D. Sedej

Prvi izvoz Iskrinih poslovnih računalniških sistemov

Iz Iskrine tovarne na Laborah so te dni odpremili prvo pošiljko poslovnih računalniških sistemov na najzahtevnejše zahodnonemško tržišče. Gre za 25 računalniških sistemov tipa ID 80, ki so v celoti plod lastnega razvoja in izdelave. Prva pošiljka, katere vrednost presega dve milijardi dinarjev, sodi v sklop večjega naročila, ki ga bo Iskra sposobna dobaviti Zahodni Nemčiji. To je hkrati tudi prvi poslovni računalniški sistem iz Jugoslavije, namenjen kupcem v tujini.

Uspeh Iskre je plod načrtne dolgoročne strateške usmeritve na področju računalništva, ki jo je Iskra pričela načrtovati že v začetku sedemdesetih let. Družina sistemov ID 80, ki je zasnovana v najsodobnejši sistemski zasnovi, je oblikovana tako, da bo Iskra z njo sposobna slediti potrebam mednarodnega trga v naslednjem desetletju. To potrjujejo tudi strokovne ocene na sejmu v Hannovru aprila letos, kjer je Iskra razstavljala kot edini jugoslovanski proizvajalec računalnikov in kjer je evropski strokovni tisk sistem zelo ugodno ocenil. Podobne ocene je Iskra prejela tudi od zelo zahtevnih evropskih kupcev. Posledica vsega tega je prvo uspešno trženje Iskrinih poslovnih računalniških sistemov v Zahodni Nemčiji.

SKUPNOST ZA ZAPOSLOVANJE KRANJ

Kam bodo hodili gorenjski srednješolci

Docela jasno je, da občina ne more na svojem območju izobraževati vsega, kar potrebuje. To bi bilo sprto z gospodarnostjo izobraževanja in hkrati z nekaterimi vsebinskimi načeli kvalitetnega pedagoškega dela. V protislovju s temi načeli je težnja, da bi šolska vrata čimbolj približali domovanju učencev. Snovanje mreže šol usmerjenega izobraževanja na Slovenskem (in delno tudi na Gorenjskem) ni moglo docela obiti teh protislovij, ki so se rešila bolj ali manj zadovoljivo. Nedvomno je pomemben prispevek k reševanju pomenil družbeni dogovor s tega področja, ki opredeljuje temeljne usmeritve za tovrstne odločitve.

Z usmerjenim izobraževanjem se je gorenjska mreža šol (programov, smeri) precej spremenila. Ob tem se je večkrat pojavilo vprašanje, ali bo nova slika povečala gibanje učencev, torej »prevažanje« iz šole in v šolo med občinami. Zato smo se lotili preglednice, ki naj odgovori predvsem na naslednja vprašanja: koliko učencev se bo izobraževalo v svoji občini, koliko jih bo odšlo v druge gorenjske občine in koliko izven Gorenjske? Preglednica je zasnovana na prijavah letošnje generacije osmošolcev, ki so jih do 10. marca oddali za vpis v programe srednjega usmerjenega izobraževanja. Podatke je treba gledati z določenimi zadržki, kajti slika se bo zaradi preusmerjanja, dodatnih prijav ipd. po dejanskem vpisu oziroma začetku izobraževanja verjetno še precej spremenila. Kljub tem in nekaterim drugim omejitvam bodo vidni vsaj osnovni obrisi in hkrati primerjava s šol. letom 1979–80, ko smo se lotili podobne analize.

Na Gorenjskem ostane med prvimi letniki srednjih šol okoli 40 odstotkov učencev v svoji občini, 40 odstotkov učencev se bo podalo po znanje v druge gorenjske občine, petina pa drugam (največ v Ljubljano). Najbolj bogata šolska mreža je v Kranju, zato je razumljivo, da ostane doma največ Kranjčanov. Sledijo Jeseničani in učenci iz škofjeloške občine, medtem ko bo imela izobraževanje doma le manjšina iz radovljiške občine in seveda nihče iz Tržiča, ker tamkaj ni ustrezne šole.

Potrjena je domneva, da se bo prelivanje učencev med gorenjskimi občinami nekoliko povečalo in s tem – če se zmogljivosti ne bodo povečale – tudi gneča na javnih prevoznih sredstvih. Nadrobno in številčno rezultata nismo raziskovali, zato bomo nanizali le nekaj domnev. Usmerjeno izobraževanje je z ukinitvijo dosedanje gimnazije prineslo za Gorenjsko takole razporeditev: družboslovno-jezikovna usmeritev je v Škofji Loki in na Jesenicah, naravoslovno-matematična v Kranju in dislocirani oddelek na Jesenicah. S tem se je odprlo zlasti povečano prelivanje na relaciji Kranj–Škofja Loka–Kranj, delno pa k temu prispeva dejstvo, da poslovno-finančnega programa ni (več) na Jesenicah.

Zanimivo je, da se je hkrati v primerjavi s šol. letom 1979–80 nekoliko zmanjšal odliv izven Gorenjske. Temu najbrž botruje obogatitev šolske mreže: novi program kmetijca v Kranju (kot dislokacija Kmetijskega šolskega centra Grm Novo mesto) pomeni, da se bodočim kmetijcem z Gorenjske ni treba več podajati drugam; podoben učinek lahko pripišemo predvidenim smerem (v nadaljevanju) lesarskega in strojnega tehnika v Škofji Loki in še nekaterim drugim razlogom. Dodati moramo, da se je primerjalno zmanjšal tudi priliv učencev izven Gorenjske.

Včasih so študentje večinoma hodili na Dunaj, srednješolci pa v Ljubljano. Mreža šol se je nenehno širila, bogatila in bolj enakomerno razporejala po vsej Sloveniji. S tem je bila množici šolajočih prihranjena vožnja ali bivanje v domovih ali drugje. Razumljivo je, da kljub temu »vsaka vas ne more imeti svoje fakultete«. Zato še naprej ostaja naloga (kot proces), kako hkrati zadovoljiti načela gospodarnosti in kvalitete izobraževanja in željo večine, da bi v šolo stekli le »čez cesto«.

FRANC BELČIČ

Iz stare v novo sezono

Sezona se je iztekla in kultura je v teh poletnih mesecih na dopustu, bi lahko rekli. Toda zatišje nikakor ni brezdelje. Iz ocen preteklega dela kujejo nove ideje, zamisli, programi.

V radovljiški občini je zadnja leta vse bolj živa gledališka dejavnost. Brez dvoma ima nemalo zaslug za to Alenka Bole-Vrabec, ki dela kot strokovna sodelavka za gledališko dejavnost pri radovljiški zvezi kulturnih organizacij peto leto. Če je Alenka poleg, je predstava brez dvoma vredna ogleda, slišimo. Poznamo jo kot igralko in prevajalko, tokrat smo naš pogovor spletli zgolj o gledališki dejavnosti v radovljiški občini, katere »pospeševalka« je.

• Kaj je pogoj za uspehe tovrstnega dela?

Predvsem mora biti človek komunikativen, brez takšnega pristopa ne gre. Vsaka sredina ima svoje posebnosti, moraš se jim prilagoditi, seveda pa ne podrediti. Na hitro se ne da narediti nič. Kjerkoli pa sem delala, povsod so bili ljudje dostopni za novosti. Na nobeni strani pač ne sme biti vsiljevanja. Seveda pa moraš pokazati voljo do dela, tej se potem pridružijo še druge. Če pogledam nazaj, lahko rečem, da so se vsa obdobja prilagajanja končala z uspehom.

• Kaj pa težave, ki spremljajo vaše delo?

Prostori, za katere ni denarja in vse kaže, da ga še nekaj časa ne bo. Čudovito je delati v dvorani, ki ima tehnično dobro opremljen oder. Poseben užitek je to. Toda v radovljiški občini je takšna dvorana le v Bohinjski Bistrici. Radovljica, občinsko središče, je brez odra. Bohinj je seveda od rok, saj je tudi priprava proslave tam dražja, povezana s prevoznimi stroški. Bohinjci se sami zelo trudijo, oživela je dramska skupina. Več prireditev smo imeli tam, lani zaključno prireditev Naše besede, letos srečanje gorenjskih gledališčnikov. Obakrat je bila dvorana vse dni polna. Bohinjci sami čutijo odmaknjenost, predaleč jim je obiskati predstave kje drugje. Zato doma toliko raje polnijo dvorano.

• Linhartov oder torej nima odra?

Dokler bodo razmere takšne, nimamo kaj sanjati. Kulturni dom je trenutno izgubljena iluzija. Ostane torej nedelo ali sanje. Od sanj nimaš nič, od nedela prav tako ne. Zato iščemo rešitve, da dejavnost ne bi zamrla. Predstave pripravljamo v šoli, ki ima za nas veliko razumevanja. Seveda pa to ni oder. Ob petkih imamo na voljo kinodvorano, toda tam ni moč vaditi ob drugih dnevih. Prostor v graščini je primeren za študij predstave, pripravimo jo lahko do tehnične vaje. Toda nemogoče nam je reči, zaradi prostora ne bomo delali, pri tolikšnem potencialu mladih igralcev tudi takšnega

opravičila ne sme biti. Prilagajati se moramo torej prostoru. Tako je na primer Linhartov oder mladih v minuli sezoni pripravil miniaturno gledališko predstavo, ugledališčeni recital Snojeve poezije »Stop za pesmico«, ki ga je pesnik zelo dobro ocenil.

• Zadnja leta je oživelo delo v nekaterih drugih krajih?«

Zelo so oživele Brezje, kjer so dobili nov dom. Dve skupini imajo, odraslo in mladinsko, obe dober repertoar. V Podnartu se pripravljajo, da bodo po dveh letih spet oživili mladinsko skupino. V Bohinjski Češnjici takorekoč iz sebe dela zelo uglašena skupina, ki je na dobri repertoarni poti. Linhartov oder ima kar tri skupine. Na Bledu raste skupina za izrazni ples Zvezdice. Seveda ne smemo pozabiti Ribnega, kjer s predstavo dosegajo tudi po petnajst uprizoritev. Iz obiska je razvidno, da ljudje vse raje spet zahajajo v gledališče, da je prazna dvorana izjema, ki potrjuje to pravilo.

• Kako ocenjujete minulo sezono?

Razveseljivo je predvsem to, da so zaživele nove skupine, žal pa nekatere zaradi tehničnih in kadrovskih zadreg – v Podnartu in Mošnjah – niso imele predstav, vendar vse kaže, da bo delo v novi sezoni zaživelo. Pozna pa se že načrtno vzgajanje podmladka, naloga ki si jo je zadal odbor za gledališko dejavnost. Zadovoljni smo lahko tudi z repertoarno in kvalitetno rastjo skupin. Minula sezona obeta, da bo nova še polnejša in raznovrstnejša glede repertoarja. Upamo, da nam bo poleg občinske Naše besede uspelo pripraviti tudi občinsko srečanje gledaliških skupin.

• Nekaj besed o repertoarju?

Na Brezjah so minulo sezono pod vodstvom tržiškega režiserja Anderleta uprizorili »Kaktusov cvet«, pionirska skupina pa pod mojim vodstvom »Županovo Micko«. Za jeser so že izbrali »Obtoženega volka« Žarka Petana, režijo bo prevzela domačinka Bernarda Podlipnik. Odrasla skupina pa bo pod Anderletovim vodstvom uprizorila »Kastelko«. V Podnartu bodo dveletni molk prekinili z Brechtovim tekstom »Izjema in pravilo«. V Ljubnem bo režiser Jože Cvenkel prav gotovo kaj postavil na oder. Te dni so trije mladi, ki so začeli kot igralci in recitatorji, zdaj pa se preizkušajo z režijo, na seminarju v Radencih: Jože Cvenkel, Bernarda Podlipnik in Matjaž Konda. Prav gotovo se bodo vrnili z novimi idejami. Linhartov oder ima lepe načrte. Pionirska skupina se je odločila za »Marjetico in zmaja« Jana Milčinskega, mladinska za »Vzornega soproga«, staro francosko farso na brezdelje. Pri obeh bom prevzela režijo. Tretje delo pa bo eksistenčna drama »Zbogom in nasvidenje«, ki jo bo režiral Peter Militarov. Mudi se nam, radi bi izkoristili prisotnost vojaka Damirja Loborca, ki ima za sabo študij klasičnega baleta, saj je koreografa zelo težko dobiti. V Ribnem bodo imeli spet plodno sezono. Lani so želi uspehe s Čehovimi tremi šalami, ki jih je režiral Miran Kenda. Uvrstili so se na srečanje gledaliških skupin Slovenije in France Černe je za vlogo Snubača prejel zlato Linhartovo značko. Predstava »Rdeče in modro v mavrici« se je uvrstila v Našo besedo, »Ostržka« je prav tako režiral Rado Mužan, s »Plesočim osličkom« pa smo imeli doslej šele štiri predstave. V Ribnem so se že odločili, da bo Miran Kenda prihodnjo sezono postavil na oder »Krefle«, za mlajšo skupino so izbrali tekst s festivala otroka v Šibeniku, za tretje delo se še niso odločili. Na Bohinjski Češnjici se po lanski uprizoritvi Partljičevega dela »Tolmun in kamen« ogrevajo za starejšo slovensko besedilo, mogoče celo klasiko Finžgarja. Skupina je zelo homogena, zanjo je značilno skupinsko delo, duhovni vodja pa je Nada Frelih. V Bohinjski Beli lani zaradi tehničnih težav predstave niso imeli, režiser Anton Kelbel letos obljublja, da sezona ne bo minila brez predstave. V Bohinjski Bistrici bom prevzela režijo »Ženskega vprašanja« Fadila Hadžiča, Darko Cuder je že najavil »Sapramiško«, obudili bodo tudi lutkovno skupino. Lutkovna dejavnost bo zaživela tudi pri Linhartovem odru, na radovljiški osnovni šoli pa bomo jeseni ustanovili pionirsko kulturno društvo.

• Rekli ste, da je koreografa težko dobiti?

Gorenjska ga praktično nima, tržiška koreografinja Alenka Dolenc je prezasedena. Na Bledu raste skupina za izrazni ples Zvezdice, ki pa tudi sama še potrebuje mentorja. Kako pomembno je delo koreografa, je razvidno iz mladinskih predstav Prešernovega gledališča iz Kranja. Toda, da bi poklicali koreografa iz Ljubljane, za to nimamo denarja. Z obvladanjem scenskega giba predstava ogromno pridobi, seveda pa tudi igralci, ki gredo skozi tak študij predstave. Zato bomo v novi sezoni čim bolj »izkoristili« prisotnost vojaka Damirja Loborca iz Zagreba, ki služi vojaški rok v Radovljici.

M. Volčjak

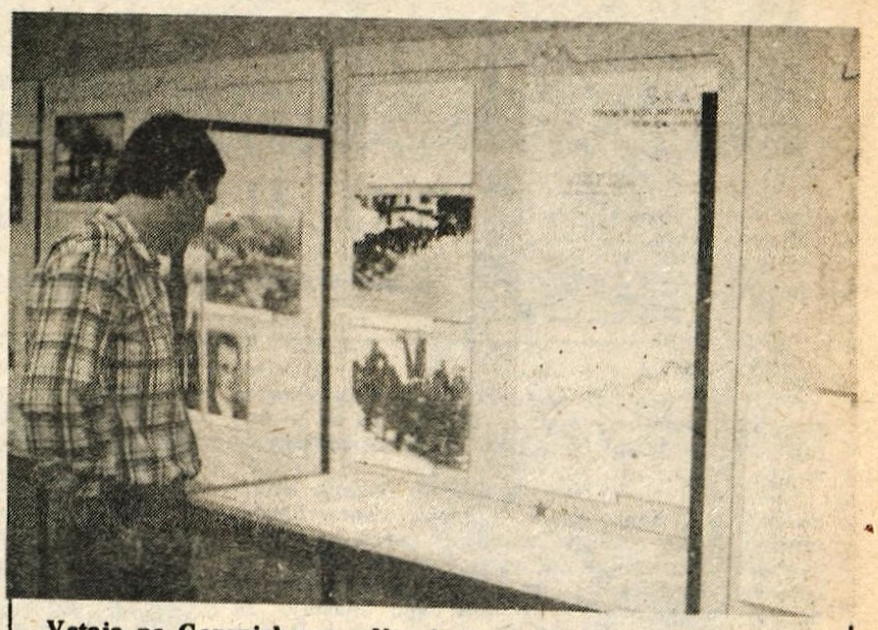

Vstaja na Gorenjskem – *V galeriji na loškem gradu so v petek, 17. julija, odprli razstavo Vstaja na Gorenjskem leta 1941, ki jo je škofjeloški galeriji posredoval Gorenjski muzej iz Kranja. Kranjčani so si razstavo, ki jo je pripravil Franc Benedik, že lahko ogledali. Razstavo spremlja priložnostni katalog s podrobnim opisom priprav in same vstaje na Gorenjskem. Poleg Gorenjskega muzeja so gradivo za razstavo prispevali Muzej ljudske revolucije Slovenije, škofjeloški, jeseniški in tržiški muzej.*

Navdušili žirijo in ohridsko občinstvo

Razgiban in smiselno povezan 45-minutni nastop folklorne skupine Iskra – Elektromehanika iz Kranja ni ostal neopažen pred očmi strokovne žirije – Močna vez z ljudskim izročilom je najtrdnejša bran pred izumetničenostjo

Kranj – Od 1. do 8. julija je v znanem makedonskem turističnem letovišču Ohrid potekal vsakoletni balkanski festival narodnih pesmi in plesov. Letos je na njem sodelovalo 16 folklornih skupin iz Jugoslavije (iz vseh republik in avtonomnih pokrajin), iz Italije, Grčije, Turčije, Bolgarije, Romunije in Madžarske. Vsaka skupina je v pesmi in plesu predstavila svojo deželo.

Odločitev slovenske Zveze kulturnih organizacij je bila letos naslednja: našo republiko bodo na balkanskem festivalu zastopali plesalci iz Kranja, še mlada, a kakovostno dokaj »zrela« folklorna skupina Iskra – Elektromehanika. Plesalci so takoj pričeli s pripravami; dva meseca so trajale, zadnje tedne so vadili tudi po štirikrat na teden. Vmes so njihovo ustaljeno delo prekinjali nastopi na festivalu »Bratstvo-enotnost« v Bosanskem Šamcu, na osrednji slovesnosti ob 40-letnici vstaje hrvatskega naroda v Novi Gradiški. Pod vodstvom mentorja Jožeta Šenka so prizadevno vadili in ponavljali program na odru v domu Andreja Kmeta v Britofu. Vse z namenom, da bi dostojno zastopali pokrovitelja – Iskro – Elektromehaniko, Kranj in Slovenijo, našo pesem, ples in celotno folklorno izročilo v Ohridu.

Trdo delo se je obrestovalo. V tričetrtumem nastopu pred očmi stroge strokovne žirije in ljubiteljev ljudskega plesa v Ohridu so prikazali vso lepoto in izvirnost delavskih in svatovskih plesov z Gorenjske. Ubranost in skladnost glasbe petčlanskega ansambla, plesnih korakov enajstih parov v stilno odlično izdelanih narodnih nošah, uglajen in neprekinjen nastop – vse to ni ostalo neopazno tudi pri žiriji. Ob analizi programa kranjskih plesalcev so člani žirije izrecno pudarili, da je v njihovi izvedbi gorenjskih plesov čutiti veliko mero originalnosti in občutka za ohranjanje pristno slovenskega. Nasploh je pri žiriji prevladovalo mnenje, da ima folklorna dejavnost v Sloveniji jasno usmeritev in zadosti močno vez z ljudskim izročilom, s tem pa tudi dovolj trdno bran pred izumetničenjem in pretiranim vnašanjem sodobnih prvin.

Nastop folklorne skupine Iskra – Elektromehanika na balkanskem festivalu v Ohridu sta omogočili Zveza kulturnih organizacij Slovenije in delovna organizacija, katere ime nosi skupina, posredno pa tudi druge organizacije združenega dela, ki so plesalcem in članom ansambla odobrile izreden dopust.

C. Zaplotnik

Žarko Vrezec v galeriji

V galeriji Društva slovenskih likovnih umetnikov v Ljubljani, Komenskega 8, bodo v četrtek, 23. julija, ob 19. uri odprli razstavo del akademskega slikarja Žarka Vrezca iz Ljubljane. Vrezec je eden najbolj izrazitih predstavnikov slovenskega nefiguralnega slikarstva, ki je v zadnjih petih letih vzpostavil svojstven dialog s prostorom in časom, je o umetnikovem delu zapisal Pavel Mrak. Razstava bo odprta do 15. avgusta, vsak dan razen nedelj od 10. do 18. ure.

Prgišče pretresljivih črtic

Danilo

Železni žerjavi me spominjajo Danila.

To je bil suhcen fant, obseden od želje, da bi postal zdravnik. Znal je opisati vse bolezni, ki so mu prišle na um, edino latinskih imen si ni nikdar zapomnil. Pravil je, da bo slaven kirurg. Trgal je liste iz zvezka in nanje pisal recepte. Sošolci so se režali in se mu najavljali v ordinacijo.

Neštetokrat se je zgodilo, da ni znal. Kdo bi mogel vedeti, s čim se je ta čas ukvarjala njegova domišljija. Otroci pa: »Danilo, kdaj se ti bo pa zdanilo?«

O čem neki je razmišljala mama, ko mu je izbrala tako ime? Zakaj je ni nikoli omenjal?

Govoril je samo o očetu. Prepričal me je, da je žerjavovodja. Verjela sem, da je delal na žerjavu v Novi Gorici. Na tleh da so bili delavci videti kot mravljice, on pa je v kabini visoko nad njimi obračal vrat ogromnega železnega ptiča. Dvigal in spuščal je bremena na točno določeno mesto skoraj noč in dan — dokler ni bila dograjena zadnja visoka stolpnica.

A še bolj vznemirljivo je moralo biti v pristanišču, kjer je Danilov oče z žerjavom natovarjal ladje.

Vedno je s ponosom govoril o očetu. Sošolci pa so ga zbadali: Danilo, kdaj se ti bo pa zdanilo? Imela sem premajhno prgišče izkušenj, da bi znala razlikovati resnico od njenega odseva. Verjela sem, da je Danilov oče gradil visoke hiše.

A jih ni. Živel je za zapahi brez slave vélikega žerjavovodje. Ni gradil Nove Gorice in ni natovarjal ladij v tržaškem pristanišču.

Danilo je še vse leto razlagal pojave nalezljivih bolezni, pozabljal latinska imena in se podpisoval kot dr. Fras. Sošolci so trkali na vrata in ga spraševali po vremenu. Nisem mu znala pomagati, ker je prgišče izkušenj manj kakor nič.

Da ima vsaj očeta, na katerega je lahko ponosen, sem si rekla.

Milko Škobrne

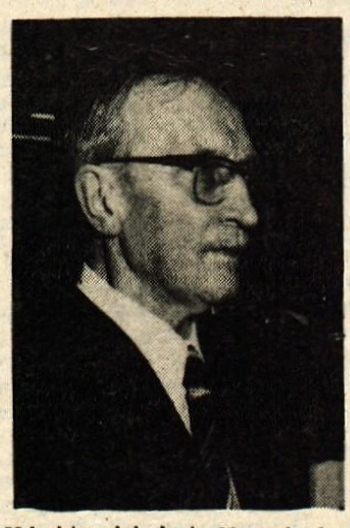

Kdo bi vedel, da je 22. maja, ko je dirigiral svojemu ženskemu pevskemu zboru ob srečanju s pevci iz Podnarta, bil to njegov zadnji nastop na železarskih Jesenicah, katerim je ustvaril kvalitetni ženski zbor in neprecenljivo veliko prispeval k razvoju kvalitetnega zborovskega petja in glasbene kulture nasploh. Milko Škobrne je odložil taktirko, premagala ga je zahrbtna bolezen, ki se ji je leta tako možato upiral.

Profesor Milko Škobrne je bil rojen leta 1910 v Šoštanju in vse svoje življenje je namenil glasbi. Že v gimnazijskih letih ga srečamo v več pevskih zborih. V času študija v Ljubljani je vodil pevski zbor v Senovem in sodeloval v akademskem pevskem zboru, ki ga je vodil France Marolt in bil njegov namestnik. Samostojno pa je vodil akademski pevski kvintet in z njim veliko nastopal. Iz tega obdobja je ohranjenih nad 150 radijskih in koncertnih programov.

V letih od 1939 do 1942 je služboval v Slavonski Požegi in na gimnaziji vodil tudi pevski zbor. Po odhodu v partizane je delal kot referent pri pokrajinskem odboru za Bosansko krajino in vodil mestni zbor. Za svoje delo je prejel posebno priznanje centralnega komiteja komunistične partije Bosne in Hercegovine.

Po osvoboditvi se je vrnil v Ljubljano in obnovil v Senovem pevski zbor Pobuda, osnoval 70-članski mladinski pevski zbor in mali orkester. Leta 1949 je postal pomočnik upravnika Slovenske filharmonije v Ljubljani in korepetitor zbora filharmonije. Od leta 1951 do 1962 je vodil moški, ženski in mešani pevski zbor RTV Ljubljana. Kasneje je prevzel vodstvo pevskega zbora Slavček v Trbovljah, dokler se ni leta 1968 preselil v Kranj.

Že od mladosti ga je privlačilo kulturno delo v delavskih središčih in tako je leta 1968 prišel na Jesenice z željo, da pomaga razvoju zborovskega petja, saj je tedaj izredno primanjkovalo dobrih zborovodij. Navdušeno je bil sprejet in lotil se je obnavljanja moškega in ženskega pevskega zbora, pri čemer je imel srečnejšo roko s pevkami, ki so se poimenovale v ženski pevski zbor Jesenice.

Več kot trinajst let je Milko Škobrne s svojim bogatim znanjem in sposobnostjo ter z velikim pedagoškim smislom in poznavanjem domače in tuje zborovske literature pospeševal kvalitetno rast zborovskega petja na železarskih Jesenicah. Z ženskim zborom je dosegel v sorazmerno kratkem času izredno umetniško in kvalitetno raven. Kot zborovodja in pedagog je deloval tudi v Cerkljah, Kovorju, Kranju in Tržiču.

Poleg tega je več kot desetletja deloval pri Radiu Ljubljana, urejal slovensko zborovsko revijo Naši zbori, delal v komisiji za odrasle pevske zbore pri zvezi kulturnih organizacij Slovenije ter dal kot komponist slovenski zborovski literaturi pomemben delež. Poleg lastnih skladb je prispeval številne priredbe partizanskih in slovenskih narodnih pesmi.

Milko Škobrne je za svoje delo prejel vrsto priznanj, med njimi leta 1975 na Jesenicah Čufarjevo plaketo, posebno plaketo ob stoletnici Železarne, Gallusovo plaketo Zveze kulturnih organizacij Slovenije, leta 1979 pa gorenjsko

Tomo Križnar 50

Z MOPEDOM PO JUŽNI AMERIKI

Vsi mi zatrjujejo, da je tam mogoče kupiti poceni zlato in diamante, gvajanski zlatokopi pa da so prijazni, in morda mi bodo pokazali, kako pridejo do zlata.

Na veliki blatni reki se zibljejo nagnite barke. Santa Rosa, Santa Clara... Možje vise v visečih mrežah, ženske sumljive zunanjosti perejo na koncih zaobljenih krm, kjer se garjavi mački tolčejo za ostanke vedno enakih jedi. Glava je zakajena od dolgega dolgočasja. Roke onemoglo hlastajo za skodelico brazilske kave. Prsti smrde po ribah. Poldne bo. Uf...!

»Alfonzo gre na reko. Navzgor gre. Le kje je dobil bencin, pasji sin?« poči nenadoma v salonsko otopelost možak s staro angleško puško.

Možje razritih obrazov, mladi fantje s širokokrajnimi klobuki okrog razgrajajočega džuboksa, odslužene cipe, doječe matere. Salon se dvigne, ropota čez lesene stopnice navzdol, tja na sipino, kjer indijanski mešanci nalagajo dolg čoln, ki je prvi po štirinajstih dneh čakanja namenjen navzgor po zahrbtni reki.

Guyana, nekdanja angleška kolonija Gvajana na rilcu Južne Amerike, je ena od redkih dežel sveta, kjer se več kot petnajst odstotkov prebivalcev ukvarja s pridobivanjem zlata in diamantov. Drago kamenje in plemenite kovine, ki v naravi navadno ne leže daleč narazen, so v pragozdovih vzhodno od reke Essequibo odkrili zelo pozno. Zlata mrzlica, ki je Kalifornijo pretresla že leta 1850, petdeset let kasneje pa še Aljasko in Kanado, je tu izbruhnila pravzaprav šele po prvi svetovni vojni s prihodom evropskih ubežnikov, bogastva potrebnih, ki so premogli dovolj fanatične drznosti in strastnega pohlepa, da so slepo verujoč indijanskim legendam o eldoradskem kralju, valjajočem se v zlatu, odrinili v pragozdove.

Najbogatejša najdišča zlata doslej so odkrili v Transwaalu v Južni Afriki, v sedimentnem skalovju, ki je nastalo iz naplavljenega peska. V Južni Ameriki pa je zlato mogoče najti v magmatičnem skalovju, v tako imenovanih kremenčevih žilah zemljepisno najstarejših gorskih planot, ki sta jih stoletja drobila voda in sonce. Zlato je obležalo na dnu rečnih strug, potokov, včasih tudi jezer, kamor ga je nanesla voda s peskom vred.

Indijancem zlato ni pomenilo veliko. Zaradi lahkega oblikovanja so iz njega izdelovali predvsem okrasne predmete. Ko so jim belci končno vse pobrali, so jih še prisilili, da so jim pokazali tudi najdišča. Novi »konkvistadorji« so po reki navzgor, čez številne brzice pripeljali črpalke, cevi in mešalce, z obljubami zaposlili nage ljudi iz gozda in se nato vrnili pod ventilatorje belega mesta ob Karibskem morju. Vse od odhoda Angležev so iz zahodnega predela dežele, ki edina ni odkrila nafte, prihajali veliki dobički. Vedno več ljudi je odhajalo tja. Predvsem mešanci med Evropejci in domačimi južnoameriškimi Indijanci, pa sinovi osvobojenih sužnjev s plantaž riža in sladkornega trsa. Vse njihove misli so bile posvečene hitremu zaslužku. Niso se bali divjine ne naporov v počastnem močvirju, polnih komarjev, ki prenašajo mrzlico. Sredi pragozda so rasle pionirske vasi, kjer se je veliko pilo, kdaj pa kdaj tudi malo streljalo, vse pač v stilu Divjega zahoda.

Na območju, ki ga danes Venezuela po menda dokazanih lastniških pravicah iz zgodovine zahteva zase, so celo začeli graditi cesto, vendar je niso dokončali, ker so neznani zlikovci napadli delavce, odvili z buldožerjev črpalke za črpanje vode in vso »tehnično čredo« potopili v močvirju. Stari ljudje se še spominjajo, da se je nekoč pred letom 1969, ko je dežela postala neodvisna, tod jedlo kaviar in pilo najboljši viski. Danes ljudje iz Ministeral districta No-5, kot je zemlja zlatokopov in iskalcev diamantov označena na uradnih kartah, beže nazaj k morju. Tujci neradi

Čez reko, ki meji Brazilijo in Gvajano, je treba motor prepeljati v kanuju

vlagajo svoj kapital, posel je preveč negotov. Po daljnjih močvirjih tavajoči so se znašli osamljeni. Georgetown je najbolj nevarno mesto ob Karibskem morju. V prvem mraku meščani, ki imajo redno plačano zaposlitev, izginejo z ulic. Iz barakarskih predmestij se dvignejo temne sence brezposelnih. Mlada Gvajana se bliža gospodarskemu polomu. To je pač tipična monokulturna dežela, katere trgovina z mogočnimi sosedi je zaradi leve politične usmerjenosti zamrla, odvisna je od pomoči socialističnih dežel, ki pa se zanjo zaradi zemljepisne oddaljenosti, manj pomembnih strateških in ekonomskih pozicij, pa tudi zaradi zmede v parlamentu, ki je sestavljen iz črnske večine, predsednika kitajskega rodu in azijskih nezadovoljnežev, ne zmenijo kaj prida.

Uvoz se je zaradi pomanjkanja deviznih sredstev nekajkrat zmanjšal. Po cestah gnijejo tovornjaki s počenimi gumami, kmetijska mehanizacija propada, v tovarnah sladkorja in ruma se upirajo, rezervnih delov ni niti za naprave zlatokopov. Ljudje pijejo gin po dolar za liter in sanjarijo o dobrih starih časih angleške kraljice. Na srečo je tropska vegetacija tako razkošno bogata in naseljenost tako nizka, da ni treba prav nikomur stradati. V tej deželi se je čas nekako ustavil.

• • •

Nad reko se je stemnilo, zrak se je zgostil. Potem je potegnil veter, zadišalo je po vodi. V daljavi je šumelo, prihajalo je bliže, nato so začele padati prve kaplje. Lilo je s pljuskom, reka je zavrela, mokrota se je kadila med drgetajočimi kosmatimi obrazi. Kapitan je bruhal angleške, portugalske in španske kletvice, polne sončne fantazije. V roke sem dobil vedro, pripogibal sem se, metal ven... delali smo kot sami peklenski hudiči. Kaplje znoja in sline so se pomešale...

V Mahdiji, vasici z do kolen globokim blatom na edini glavni ulici s štirinajstimi barakami z napisi Diamond and Gold Trade Co. Ltd., šestimi gostilnami in petimi prostitutkami, ki bi po lepoti in zdelanosti lahko tekmovale s tremi domačimi prašiči, ki so mendrali zaraščeno pokopališče. Na njem po besedah misijonarja, ki me je prišel pozdravit, polovica pokopanih ni umrla najbolj naravne smrti. Novi prijatelji so me, potem ko sem jim plačal tri runde žganja, na smrt zbitega in pijanega spravili za rešetke krajevnega zapora. Edini policaj na ozemlju, velikem za polovico Slovenije, mi je povedal, da sem tako še najbolj varen. Potem ko sem mu dal nekaj gvajanskih dolarjev, mi je prinesel ocvrte banane. Ponoči sem slišal precej kričanja in histeričnega smeha, proti jutru pa je mož postave pripeljal novega gosta, ki me je zbudil z bljuvanjem nekoč pojedene maniokine kaše in z nenadziranim nagnjenjem do homoseksualizma.

IZIGRANA SMRT IN SUŽNOST

Martin Prešeren 1

DO KODER SONCE HODI,
PREPIR IZ SVETA BO PREGNAN,
DA ROJAK
PROST BO VSAK,
NE VRAG, LE SOSED BO MEJAK

AK' PA NAKLONIJO NAM SMRT BOGOVI
MANJ STRAŠNA NOČ JE V ČRNE ZEMLJE KRILI,
KOT SO POD SVETLIM SONCEM SUŽNI DNOVI

(Po Prešernu)

UVOD

Zgodba je resnična, odvija pa se v gorenjskem kotu, v mestu blizu Bleda. Čas zgodbe je leto dni pred okupacijo po nemških silah, pa do osvoboditve. Osebe, katere nastopajo so v resnici živele ali pa še živijo. Nastopajoče osebe imajo svoja prava imena ali pa imena, katera so bila uporabljena med legalci, ilegalci ali pa v partizanskih vrstah, nekatera pa so izmišljena.

• • •

Huda zima z debelo snežno odejo se je le počasi poslavljala pred nastopajočo pomladjo. Okoliški kmetje so pričeli s poljskimi deli, v samem mestu pa so gostilne in kavarna pri »Anči« ostajale vse bolj prazne, le ob večerih so zopet oživele. Pri gostilniških mizah se je v tem času največ govorilo o nevarnosti vojne, predvsem pa o Hitlerju, ki je dnevno rjovel po radiu, grozil in hvalil kako hitro je s svojimi armadami obračunal z nepokornimi Poljaki, Čehi, Francozi in drugimi. Avstrijo je z »anšlusom« priključil velikemu rajhu in tako postal sosed Jugoslavije. Na mejnih prehodih Podkorena, Ljubelja in Jezerskega so na drugi strani naše meje zaplapolale izobešene zastave s kljukastim križem.

Na Bled, v Bohinj in Kranjsko goro je prihajalo vedno več turistov oblečenih v značilno nemško nošo. Možje so bili oblečeni v irharce z okinčanimi naramnicami, belimi nogavicami ter lovskimi klobuki s širokimi selenimi trakovi in gamsovimi čopi za klobuki, njihove žene pa so se šopirile v dindelnih in zelenih predpasnikih v belih nogavicah in z lovskimi klobuki. Tudi v naše mesto so prihajali, oboroženi s fotoaparati, s katerimi so »šklocali« na vse strani. Njihovi fotoaparati so bili usmerjeni v Julijske Alpe, Karavanke in Jelovico. Na gostilniških vrtovih so se ob polni mizi z jedačo in pijačo krohotali, pili in jedli, ter sklepali prijateljstvo z nekaterimi meščani. Kdo bi si takrat mislil, da bodo že čez leto dni fotoaparate zamenjali z brzostrelkami in puškami. Preprost meščan takrat ni vedel, da sklepanje prijateljstva med nemškimi turisti in posameznimi domačini ni nedolžna stvar. Ti posamezniki so se kar v kratkem času prelevili v tako hude Hitlerjeve simpatizerje, da so se tudi sami pričeli oblačiti v podobne kroje, kot so jih nosili nemški turisti. Edini, ki so bili takrat poučeni o nemških turistih in domačih Hitlerjevih simpatizerjih, so bili člani takratne partijske organizacije – komunisti. To je peta kolona, so tolmačili komunisti, katera pripravlja teren pri nas in ustvarja pri nekaterih domačinih širše zarodke pete kolone. To je predigra in predpriprava za resnično dejanje, ki ga je imel Hitler že v načrtu – okupacijo Jugoslavije.

MARKO IN JANINA

Dan se je prevesil v mrak, ko je Marko odhajal k svojemu dekletu Janini vasovat. Med potjo se je srečal s prijateljem Tonetom, ki je hitel v mesto, poiskat si fantovsko druščino.

»Danes gremo k Anici, da ji za slovo zapojemo kaj lepega, ker se jutri poroči. Vzela bo Maksa, ki dela na Cajhnovi žagi« je na hitro povedal Tone Marku in že je odhitel v strmi breg Žanovega klanca. Nekoliko žal je postalo Marku, da ne bo mogel prisostvovati temu malemu slavju – slovesu od Anice, ki stopa v zakonski stan. Marko, velik, plečat in morda nekoliko neroden po videzu je premagoval Hiršmanov klanec. Močno je zajel sapo, ko je prišel na vrh klanca. Čeprav je bil telovadec in športnik, mu je ta klanec vedno delal težave. Marko pa tudi ni pozabil, kadar se je vzpenjal v ta klanec, kako so ga ob neki priliki pričakali domači fantje na dnu pri mostičku zaradi Janine. Spoprijel se je z njimi, bil jim je kos, čeprav so bili štirje, le enemu se je posrečilo, da je Marka udaril z metrskim polenom prek hrbta. Ta spopad med fanti pa ni bil samo zaradi Janine, pač pa je bil tudi strankarskega značaja. Marko je bil naprednega mišljenja in član sokolskega društva, napadalci pa so bili iz nasprotnega tabora.

BRANKO BABIČ 20

NA KOZARI

ORGANIZACIJA TABORIŠČA »ZBJEGA«

Da bi bilo življenje tega »velikega mesta« v danih pogojih čimbolj urejeno in znosno, ga je bilo potrebno organizirati. Štab za evakuacijo se je takoj lotil dela. Razmestil je tudi ljudi po skupinah, tako da je vsak krajevni odbor imel na skrbi svoje ljudi. Dejansko so NOO tudi v teh izrednih pogojih vršili svojo funkcijo krajevne oblasti in skrbeli za vse, kar je bilo v izrednem položaju potrebno. Da bi povezali to velikansko množico v čimbolj enoten organizem, smo ustanovili četrtne (kvartne) odbore, ki so združevali določeno število NOO in ljudi. Tako smo ustanovili osem četrtnih odborov, kar pomeni, da je vsak četrtni odbor, preko določenega števila krajevnih odborov, imel na skrbi okrog 10.000 ljudi. Na čelu te organizacije je bil osrednji odbor ali »mestni odbor«, kakor smo ga v šali imenovali. Vsekakor je opravljal podobno funkcijo, seveda v edinstvenih pogojih, ko je bilo potrebno ohraniti ljudi povezane, disciplinirane ter v zavesti, da se nahajajo sredi bitke, ki terja največjo strnjenost, angažiranost in požrtvovalnost. Razumljivo, da je okrožni komite partije posvečal vso skrb tej velikanski množici ljudi, njihovi organiziranosti, da bi ne bili samo pasivni opazovalec tega, kar se okoli njih dogaja, marveč kot vedno doslej tudi aktivni udeleženci velike bitke. Štab odreda je bil namreč v celoti in neposredno angažiran v vodenju operacij na vroči fronti.

Ko smo ljudi razmestili po soteskah Kozare in vzpostavili organizacijo odborov od krajevnih in četrtnih do najvišjega, »mestnega« NOO, smo po vseh teh enotah organizirali tudi partijske organizacije, odbore ljudske fronte in organizacije žena in mladine. Ustanovili smo tudi odbore za kulturo, ki so pripravljali razne kulturne in zabavne prireditve. Podnevi je to »veliko mesto« spalo, ker se tedaj ni smel kuriti ogenj, da ne bi dim izdajal sovražniku krajev, kjer so ljudje prebivali. Sovražna letala so namreč neprestano preletavala Kozaro in iskala naše položaje in bivališča ljudi. Če so kaj opazila, so ta mesta zasula z bombami in jih mitraljirala. Lotila so se namreč tudi posameznikov.

Živo se spominjam dogodka, ko sva se z Ratkom Vujevićem-Čočem, takratnim operativnim oficirjem v štabu odreda, nekoč vračala z nekega položaja v štab odreda. Prečkala sva reko Mlječanico in se vzpenjala v hrib, ki je bil ob vznožju nekaj sto metrov gol. Bila sva na popolni čistini. Iznenada se čez hrib dobesedno prevali dvokrilno letalo, ki smo mu pravili »štorklja«, naju opazi in začne obmetavati z bombami in mitraljirati. Ratko Vujović-Čoče, španski borec, ki je imel že izkušnje iz španske državljanske vojne, mi zavpije, naj stečeva narazen in v cikcaku navzgor proti hribu. Tako sva se, kolikor je duša dala, premikala proti gozdu. Vendar pa je bila čistina precej dolga in letalo je uspelo napraviti še en krog ter naju ponovno zasuti z ognjem. Končno sva na moč zadihana uspela priti do gozda in se letalu izmakniti. Skoraj verjeti nisva mogla, da sva jo tako poceni odnesla. Ko sva se utrujena usedla pod košato drevo in se spogledala, sva oba naenkrat bruhnila v glasen smeh. To je bila sprostitev po prestanem strahu.

Na Kozari ni bilo skladišč živeža razen nekega malega za potrebe borcev, kadar so se tamkaj zadrževali. Sicer so se hranili po vaseh, kjer so se enote gibale in opravljale borbene naloge. Nekaj živeža smo potrebovali za bolnišnice in osebje, ki je bilo stalno na Kozari. K sreči so ljudje pri umiku gnali s seboj tudi živino in tako prignali na Kozaro čez 100.000 glav: govedo, prašice in drobnico. To je tudi reševalo vprašanje prehrane ljudi v »zbjegu« in borcev na fronti. Če te rezerve hrane ne bi imeli, ne bi mogli toliko časa vzdržati.

BOJI BREZ PEDAHA

Ko so ljudje zapustili svoje domove in se zatekli v varstvo kozarskih gozdov, je sovražnik z vso silo pritisnil. Z močnim topniškim ognjem in z bombardiranjem z letal je neprestano udarjal po partizanskih položajih. Na široki fronti je nastopal s tanki in tako postopoma potiskal naše enote proti Kozari. Naši borci so trdovratno branili vsak položaj in večkrat sprožili protinapade, da bi osvojili izgubljeno. Tako so nekateri položaji po večkrat prehajali iz roke v roko. V protinapadih so naši borci čestokrat prodrli globoko v sovražnikove vrste, pregnali sovražnika daleč nazaj, razbijali močne sovražnikove enote in zaplenili veliko orožja in streliva. Tako smo se namreč oskrbovali z orožjem in strelivom. Sovražnik pa je v boj pritegoval vedno sveže sile, mi pa teh nismo imeli. Zato so se naše enote kljub uspešnim protinapadom umikale pred premočnim sovražnikom in njegovo oborožitvijo vedno bolj proti vrhu Kozare. Tako so se po nekaj dneh ogorčenih bojev zaustavile na robu kozarskih gozdov.

Le na terenu 3. bataljona, na območju Bosanske Gradiške, sovražnik ni tako silovito pritiskal, marveč se je zadovoljeval le s tem, da je izvajal blokado, zasedel vse komunikacije in zapiral prehode za primer umika naših sil v to smer. Zato je 3. bataljon relativno počival. Vendar pa nam je ščitil hrbet.

Na grebenih Kozare so naše čete zasedle najugodnejše položaje in tako se je ustvarila fronta, ki sicer ni bila klasična fronta s strelskimi jarki in bunkerji, temveč veriga položajev, ki so obvladovali prostor med enim in drugim položajem. Na teh položajih se je razplamtevala bitka za Kozaro, za življenje ljudi na Kozari, za svobodo in dostojanstvo naroda, ki ni hotel umreti. Razplamtela se je velika kozarska bitka, ki je v analih naše narodnoosvobodilne vojne postala simbol odpora proti okupatorju. Na teh položajih se je vodila junaška bitka celih štirinajst dni. Dan in noč so se bili ogorčeni boji. Podnevi je sovražnik napadal in nas včasih potisnil s kakega položaja, ki smo ga ponoči v protinapadu ponovno zavzeli. Ti položaji so namreč predstavljali skrajno linijo obrambe. Vsak prodor preko teh točk odpora bi omogočil prodor v osrčje Kozare in razbitje naše obrambe. Zato so bili boji tu tako ogorčeni in niso prenehali ne podnevi in ne ponoči. Tudi s teh položajev smo prehajali v močne protinapade, prodrli globoko v sovražnikove vrste ter razbijali in uničevali njegove sile.

Biserna poroka Slave in Iva Tarman

V Kamniku sta v petek, 17. julija, po natanko šestdesetih letih, zakonsko zvezo slovesno potrdila Slava in Ivo Tarman, ki danes živita v Ljubljani. Slava je bila pred 82. leti rojena v Kamniku, Ivo pred 85. leti v znani šišenski družini. Skupna življenjska pot ju je vodila v Ohrid, preko Bitole, Vršca, Kragujevca ponovno v Kamnik, kjer je Ivo kot puškarski mojster delal v kamniški smodnišnici. Leta 1937 sta dokončno ostala v Ljubljani.

Hčerka Nada in sin Janez sta se zgodaj navzela Slavine in Ivove napredne, svobodoljubne miselnosti. Dom Tarmanove družine v Šiški je bil med NOB pomembna postojanka ilegalnega boja v z žico obdani Ljubljani. V njem so se stekala različna področja dejavnosti OF in KP: obveščevalna služba, javka za tehniko, pomoč žrtvam fašizma v okviru Slovenske narodne pomoči, pomoč ogroženim otrokom – ilegalčkom, protifašistična organizacija žensk in še bi lahko naštevali. Slava je leta 1943 predala peticijo žensk demonstrantk komisarju Graziolliju in samostojno protestirala proti mučenju in posiljevanju slovenskih žena in deklet pri škofu Rožmanu. S tema dejanjema se je zapisala v zgodovino slovenskega upora proti okupatorju in domačim izdajalcem. Ivo je bil zavzet aktivist OF na terenu, v Šiški in na železnici, kjer je delal.

Ječe, prisilno delo, vsa teža ilegalnega dela, skrb za sina partizana, za hčerko ilegalko, ki je vzdrževala ilegalne zveze Ljubljane preko žice z vodstvom NOB na osvobojenem ozemlju in je nosilka Spomenice 1941, vse to ju ni zlomilo. Dočakala sta svobodo, otroka sta se vrnila živa. Ivo je bil na progi Šamac–Sarajevo in prvi izvoljeni poslanec v Šiški-Bežigradu, Slava še naprej zavzeta aktivistka in družbenopolitična delavka.

Družina Tarman je letos prejela najvišje ljubljansko priznanje – zlato plaketo ilegalca za pomemben prispevek k razvoju Ljubljane.

Ni nama bilo lahko, vendar imela sva bogato življenje, ki ga je bilo vredno živeti, pravita danes Slava in Ivo, oba čila in dobre volje. Bogato življenje, ker ju je družila dobrota in klen značaj, ljubezen do domovine in svobode, pogum matere – žene in trdna odločenost očeta – moža.

Zadovoljna danes preživljata jesen svojega življenja v krogu najdražjih, posebno vnučkov, njunih ljubljenčkov.

M. V.

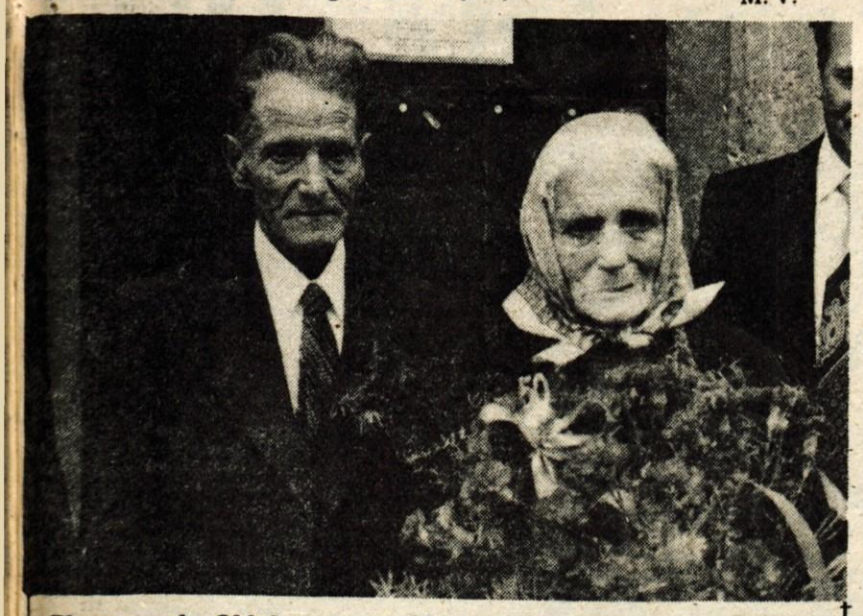

Zlata poroka Oblakove mame in očeta – *V soboto, 18. julija, je bilo pri Oblakovih v Stari Oselici v Poljanski dolini veselo. Oče Franc in mati Marija sta praznovala zlato poroko. Zbrala se je številna družina, saj imata kar osem otrok, kopico vnukov in pravnukov. Oba, Marija in Franc, sta bila rojena leta 1906, vzela sta se leta 1931. Takoj po poroki je Franc postal lastnik srednje velike kmetije, meri dobrih sedem hektarov. Pred vojno je oče poleg kmetovanja popravljal in izdeloval raznovrstno orodje. Najtežje jim je bilo med vojno. Oče je vseskozi sodeloval v narodnoosvobodilni borbi, jeseni 1943 je odšel v partizane. Okupatorji so jeseni leta 1944 domačijo zažgali in družina se je morala zateči v »bajto«. »Mene so pričakali brez vsega, ker so zgorela tudi gospodarska poslopja, brez živine, brez orodja,« pravi oče. Po osvoboditvi so tako morali začeti povsem znova in leta 1949 so domačijo dokončno obnovili. Po vojni sta prijokala na svet še dva otroka, leta 1947 najmlajši Rajko, ki danes gospodari na domačiji. M. V.*

KMETIJSKO ŽIVILSKI KOMBINAT, z n. sol. o.
KRANJ, JLA 2
Delavski svet delovne organizacije

razpisuje imenovanje

INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA – GENERALNEGA DIREKTORJA DELOVNE ORGANIZACIJE

Generalni direktor delovne organizacije mora izpolnjevati poleg pogojev, predpisanih v 511. členu ZZD še:

- da je državljan SFRJ in izpolnjuje pogoje, določene z zakonom, samoupravnim sporazumom in družbenim dogovorom,
- da ima visoko šolsko izobrazbo kmetijske, živilske, organizacijske, pravne ali ekonomske smeri in 5 let delovnih izkušenj na podobnih delih oziroma nalogah, od tega 3 leta na vodilnih delih oziroma nalogah, ter znanje enega od svetovnih jezikov,
- biti mora moralno-politično neoporečen in družbeno politično aktiven, imeti mora organizacijske sposobnosti in pravilen odnos do samoupravljanja in tradicij NOB.

Kandidat mora poleg prijave priložiti življenjepis in dokazila o izpolnjevanju posebnih pogojev. Pismene prijave sprejema KŽK Kranj, Splošno kadrovski sektor, v Kranju, JLA 2, z oznako za razpisno komisijo, v 15 dneh po objavi.

SLEPI IN SLABOVIDNI NA IZLETU

Organizacija slepih in slabovidnih iz Kranja je organizirala v soboto, 18. julija, za svoje člane enodnevni izlet čez Vršič v dolino Trente in Bovca, kjer so si ogledali muzej, potem pa so pot nadaljevali skozi Vrsno in Kobarid do Cerknega, kjer so si ogledali bolnico Franjo. Eden izmed udeležencev izleta, ki so bili zbrani iz cele Gorenjske, Karel Brezar, je poudaril pomen tega izleta za slabovidne, ki kljub svoji bolezni ohranjajo dobro voljo, srčnost in tovarištvo. V mednarodnem letu invalidov, ko si prizadevamo humano vključiti invalidne in slabovidne ljudi v socialistično družbo, so taki izleti še posebno pomembni.

Karel Brezar

Lojze Koder-Štulc

Davča. Odmaknjena se mi je zdela doslej. Kmetije raztresene po strmih bregeh prav na repu Selške doline, osamljene. V moji zavesti je ždela kot polna etnografskih zanimivosti, hribovska vasica, v kateri življenje počasi teče.

»Pridite, videli boste, da tam gori pri nas ni čarovnic, kot je pisal Šeligo.« Malce šaljive besede, s katerimi me je Lojze Koder, Štulc po domače, spomladi povabil v Davčo. »Težko je pisati tako od daleč,« je še dodal.

Dan v Davči, dan z njenimi ljudmi, mi je dovolj jasno povedal, kao površno je včasih naše mnenje o življenju, ki ga ne poznamo.

Naključje pa je hotelo, da je bil to tisti poznomajski dan, ko je Davča doživljala nesrečo.

Po obisku nekaterih kmetij, ko sem bila že namenjena k Štulčevim, me je pred šolskim poslopjem, v katerem je Niko iz Železnikov lansko jesen uredil delavnico in tako domačinom dal zaposlitev doma, zadela vest: Lojze se je ponesrečil, v gozdu je sekal, zgrabila ga je korenina, odpeljali so ga v Ljubljano, v bolnico.

Pa prav njemu se je to moralo zgoditi. Davčarji so molče zrli predse. Hribovci ne mečejo besed proč. Dobro vedo, kako huda je lahko nesreča v gozdu.

V gostilni pri Jemcu je šla vest o nesreči od ust do ust. Pa prav Lojzetu . . .

Morda pa ni tako hudo. Lojze ima letos res smolo, pozimi je zlomil nogo, zdaj pa to . . .

Še več domačij sem obiskala tisti dan. Namesto pozdrava so bile povsod prve besede: že veste, Lojze se je ponesrečil . . .

Vsa Davča je tisti dan doživljala nesrečo.

Ko je obisk v Davči že dobil prostor na papirju, je prišlo kratko, a tako žalostno sporočilo: Lojze Koder je umrl v bolnišnici.

Lojze Koder, Štulc po domače, je bil eden najbolj naprednih kmetov v Davči. Novo hišo je zgradil, prilagojeno za kmečki turizem. Ves je bil zavzet za razvoj kraja, največ je naredil, da so v Davči dobili obrat, vodil je delo krajevne skupnosti, usmerjal je delo mladih, pisal je članke v krajevno glasilo Žulji . . . S svojim zgledom, zagnanostjo in jasnimi idejami je zavezoval vse, da so načrte, ki so jih skupaj snovali, smelo uresničili. Povsod je bila prisotna njegova trezna in pametna beseda. Bil je steber trdne vaške in krajevne skupnosti.

Zato lahko razumem, koliko žalosti je bilo tisti majski dan ujetih v besedah: pa prav Lojzetu se je to moralo zgoditi. Koliko upanja v tihi misli: morda pa le ni tako hudo. Koliko grenkobe v kriku domačina ob njegovem grobu: gozdovi, zakaj ste ubili njega, ki je živel za vas?

Tisti majski dan sem odhajala z Davče s spoznanjem, kako krepko utripa življenje v hribovski vasi, razpotegnjeni pod Poreznom.

Po zaslugi ljudi, kot je bil Lojze Koder.

M. Volčjak

Črtomir Zorec

POGOVORI O TRŽIČU, NJEGOVIH KRAJIH IN LJUDEH

(8. zapis)

In tako sem s tem pisanjem naposled le prišel v Tržič, majhen a slovit kraj, znan po svoji stari zgodovini in po mnogih obrteh, ki so se sčasoma razvile v pravcato industrijo. Od kovačij do velikih kosarn (tovarna kos), od nogavičarjev in barvarjev v tekstilno industrijo, od čevljarjev do tovarne Peko.

Toda to je že bolj zgodovina, gospodarska zgodovina. Ljubše mi bo in glajše mi bo teklo pero, če se lotim najpoprej tržiške kulturne zgodovine.

SLOVITI VELMOŽJE

Naj v hitrici le naštevam, kaj več o njih pa v prihodnjih zapisih. V mislih imam: prvega ljubljanskega škofa Žiga grofa Lamberga (1415–1488); deda Prešernove Julije, Janeza Krstnika Primica (1740–1802); pesnika in mecena Ignacija Holzapfla (1759 –1868); maršala Ivana Jožefa Venceslava Radeckyja (1766–1858), ustanovitelja tržiške topilnice železove rude; Feliksa Deva – o. Janeza Demascena (krajše: Demascena Deva, (1732 do 1786), prvega, ki je poudaril pomen naše posvetne pesmi, izdal tri zvezke Pisanic in napisal libreto (besedilo) za prvo slovensko opero Belin; pisatelja Petra Hitzingerja (1812–1867); Tomaža Pirca (1813 do 1880), Prešernovega zdravnika; Vojteha Kurnika (1826–1888), kolarja in ljudskega pesnika.

Seveda bi še moral vsaj omeniti tudi druge, ki so se s svojim življenjskim delom zapisali v kulturno in gospodarsko zgodovino Tržiča. To so, n. pr., Viktor Kragl, Hrabroslav Perne, Viljem Polak, Vinko Šarabon, Karel Pirc, Vito Globočnik, Jože in Slava Rakovec, Kozma Ahačič in drugi.

V Lešah, ne tako daleč od Tržiča, je nekaj let služboval Jakob Prešeren, stric pesnika Prešerna. – Sicer pa so bili tudi nekateri Tržičani klienti advokatske pisarne dr. Prešerna v Kranju. Tako prečitam v računski knjigi (Expensarbuch) imena: Josef Peharz, Andreas Klander, Carl Pollak, Bartholomä Ahazhizh, Franc Malli, Freiherr Dietrich, Josef Kauzhizh, Franc Rock, Bernard Klander – »von Neumarkl«, pripisano pri vseh naštetih imenih.

PRVI LJUBLJANSKI ŠKOF

Hgradu Gutenbergu nad Bistrico pri Tržiču je sodila tudi cerkvica sv. Jurija. Gradu, v katerem je bil rojen Žiga grof Lamberg, danes ni več. Cerkvica pa še stoji. Na vnanjem zidu ima vzidano kamnito ploščo z vklesanim napisom:

Na gradu Gutenberg, h kateremu je pripadala cerkev sv. Jurija, se je rodil Žiga grof Lamberg, ki je bil prvi ljubljanski škof od l. 1463 do l. 1488. – Znamenitemu rojaku v spomin Anton Košir, Bistrica 1931 do 1933.

Velja povedati, da je bil sorodnik Žiga Krištof Lamberg. To je oni junak, ki ga slavi ljudska pesem o »Pegamu in Lambergarju«.

Še druga plošča je vzidana v zid cerkvice sv. Jurija. Napis pove:

Ob 500 letnici ljubljanske škofije, v letu drugega vatikanskega zbora, ko je postal dr. Anton Vovk, ki je bil l. 1926–1940 kaplan in župnik v Tržiču, nadškof ljubljanski.

Naj še dodam: dolgoletni tržiški župnik Anton Vovk je bil pravi pranečak pesnika Prešerna.

Janez Krstnik Primic (1740–1802), ded Prešernove Julije

DED JULIJE PRIMČEVE

Zares pravo naključje: spet se v tem »tržiškem« zapisu dotaknem Prešernovega imena: manj znano dejstvo je gotovo odkritje, da je bil ded Prešernovega pesniškega ideala Julije Primčeve – Gorenjec, rojen Tržičan!

Hiša na glavnem trgu v Tržiču, včasih št. 29, sedaj Trg svobode št. 21, nekdanja last Primčevih in hkrati tudi rojstni (21. junija 1740) dom Julijinega deda Janeza Krstnika Primica, velja še dandanes za lepo poslopje v vencu starih meščanskih hiš. – Podjetni Julijin ded pa ni hotel ostati v tedaj tako majhnem Tržiču, bolj ga je mikala kupčija v veliki Ljubljani. Šlo mu je po sreči in že l. 1769 si je kot uspešen trgovec pridobil ljubljanske meščanske pravice.

Tržiški Primic se je v Ljubljani poročil in imel v zakonu troje hčera in sina Antona (rojen 25. decembra 1781) – Julijinega očeta!

LESNIČNJEK

Tako je Prešeren (spet se vpleta v naš zapis pesnikovo ime) nagajivo poimenoval Tržičana Ignacija Holzapfla:

Kako bi neki sladke pel Lesničnjak!

Pač zato, ker Holzapflovo nemško ime pomena v slovenščini lesniko, divjo jablano s trpkimi sadeži. In se vprašuje, le kako bi mogel sladke pesmi pisati nekdo, ki ima tako značilen priimek. Prešernov »sršen« pač ni bil izliv kake hudobije, bolj besedna igra, duhovičenje. Bil pa je Holzapfel pesnik, zvest Čbelici. Mož je bil umirjen dobrohoten. Kot dolgoletni (20 let) ribniški dekan si je prislužil toliko sredstev, da je z velikim deležem (za one čase), zneskom 50000 goldinarjev omogočil zidanje ljubljanske gluhonemnice. – Zato mu je zgodovina dodala k pesniškemu poslanstvu tudi plemenito mecensko oznako.

VOJSKOVODJA RADECKY

Brržčas bi se komu uprl slavospev avstrijskemu maršalu, saj kaj dobrega naši ljudje nikoli niso pričakovali od tujerodne soldateske.

Toda prav z Radeckym je drugače. Le kdo od starejšega rodu ne ve za priljubljenost tega vojskovodje med slovenskimi vojaki? O njem so krožile ljudske pesmi in dobromisleče anekdote. – Po rodu Čeh je vse svoje življenje prebil v vojnah, ki jih je vodila Avstrija v Severni Italiji, bodisi kot poveljnik (zmagovalec pri Custozzi in pri Novari) ali kot državnik (bil je od l. 1857 generalni guverner, ki je poleg vojaške vodil tudi civilno upravo v lombardsko-beneškem kraljestvu). – V letih 1807–1819 je bil Radecky Tržičan. Imel je v lasti grad Neuhaus, ukvarjal pa se je tudi s poizkusi za vzrejo švicarske govedi in ovac merinovk. Bolj kot živinoreja se mu je obnesla tovarna za izdelovanje pil iz posebnega jekla; tudi izdelovalnica kos in srpov mu je uspevala. Plavž, ki ga je postavil za taljenje železove rude, je delal le nekaj mesecev, pač zaradi hude konkurence. Zaradi vsega tega se je Radecky prekomerno zadolžil in l. 1819 je moral grad in vso drugo svojo posest prodati in se izseliti v Ljubljano. – Podpiral je tržiško šolstvo in razpisal posebne nagrade za dobre učence. Zato je staremu vojskovodji Tržič ohranil lep spomin.

Pa tudi zato, ker je po velikem požaru l. 1811 (ki je upepelil velik del Tržiča) prepustil celoten znesek, ki ga je dobil od države kot odškodnino za pogorela grajska poslopja, bolj potrebnim tržiškim pogorelcem. Redek primer plemenitosti nekega graščaka!

Na Bašeljski vrh in čez Janež

Za potepanje po vrhovih, ki so porasli s travo in grmičevjem, je v poletnih dneh veliko zanimanja. Če so ti vrhovi še nekoliko oddaljeni od civilizacije je tod tudi veliko divjadi in rastlinja, ki ga redkeje srečujemo.

Takšni so vrhovi nad Preddvorom. Od Kališča čez Bašeljski vrh, Mali Grintavec, Cijanovco, Srednji vrh, pravijo mu tudi Lanež, Javorjev vrh, pa Jakob in še druge. Če ste ljubitelj planin in raje hodite s skupino v spremstvu vodnikov, se lahko priključite planincem kranjskega planinskega društva. Po teh vrhovih bodo šli 26. julija. Zborno mesto za odhod bo avtobusna postaja v Kranju, ob 6.30. Izletniki se bodo vrnili seveda še isti dan.

Peter Leban

Partizanski počitek pod stoletno lipo

V Partizanskem domu na Vodiški planini se člani Zveze združenj borcev NOV iz vse Slovenije izredno dobro počutijo — Dobra hrana in obilo možnosti za izlete v naravo in do bližnjih partizanskih obeležij

Partizanski dom na Vodiški planini stoji v neposredni bližini krajev, kjer je bila ustanovljena jelovška četa in kjer so 5. avgusta leta 1941 ustanovili Cankarjev bataljon. — Foto: D. Sedej

Vodiška planina na Jelovici — Partizanski dom Vodiška planina Jelovica, last ZZB NOV Radovljica, so postavili leta 1963 na mestu, kjer je nekdaj stala koča, v kateri so se med vojno zbirali borci in zavedni aktivisti. Dom stoji na 1118 metrih nadmorske višine in lega doma s čistim, naravnim okoljem je izredno privlačna predvsem za tiste, ki jim je zaradi slabega zdravja potreben mir. V neposredni bližini doma je z razgledne točke vidna panorama vse lepe Gorenjske.

Jelovica je bila že pred drugo svetovno vojno točka, kjer so se zbirali zavedni predvojni revolucionarji in je tako leta 1941 postala ena izmed zibelk partizanstva. Na Jelovici in v neposredni bližini Partizanskega doma so številni spomeniki in obeležja, za daljše izlete pa je Jelovica z gozdnimi cestami od Partizanskega doma povezana z Radovljico in z bohinjsko in selško dolino.

»Partizanski dom je predvsem namenjen za okrevanje borcev NOV in njihovih svojcev, ki jih že vsa leta pošiljajo na okrevanje občinska združenja borcev NOV z vse Slovenije, dom pa je tudi odprtega tipa,« pravi upravnik doma **Franc Prijatelj**, ki je bil sam

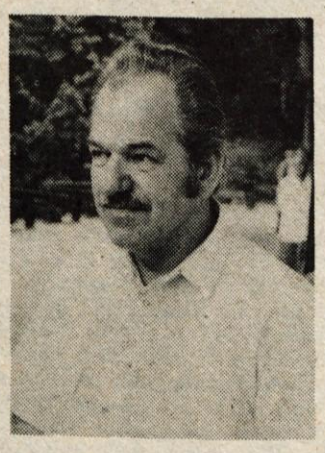

borec v Cankarjevi brigadi, v štajerski udarni in v dolenjskem odredu, letos pa je prvič prevzel dom na Vodiški planini. **»Partizanski dom je odprt od maja in do 15. oktobra. V njem se na desetdnevnem okrevanju in na zasluženem počitku zadržujejo nekdanji borci in vojni vojaški invalidi. Največ jih prihaja z Gorenjske, tako z Jesenic, Radovljice, Kranja, Železnikov, Škofje Loke ter iz drugih slovenskih krajev.**

V prvem in v drugem nadstropju je 58 ležišč, imamo sodobno restavracijo, jedilnico, bife, balinišče, klubsko sobo s televizorji. Napeljali so telefon, vodovod, elektriko, prevoz pa je urejen preko doma dr. Janka Benedika v Radovljici. Hrana je domača, sami pečemo kruh in mislim, da so gostje s postrežbo kar zadovoljni.

Za člane Zveze združenj borcev je dnevni penzion 260 dinarjev, za nečlane pa 290 dinarjev s primernim popustom za otroke. Dom je danes zaseden 80-odstotno in imamo na razpolago še nekaj ležišč. Gostje se v lepem vremenu najraje odpravijo proti Dražgošam, v Kropo, na Jamnik, na Rovtarico in proti bohinjski dolini. Večere popestrimo s tabornim ognjem, s tem, da pripovedujejo gostje dogodke iz vojnih let, z veselimi večeri in tudi s plesom. Radi pa posedijo pred domom, kjer so klopi, kjer je lipa, ki je prava znamenitost, saj je stara več kot tristo let. Odpravijo se tudi na balinišče poleg doma in prosti čas preživijo pač tako, kot jim najbolj ustreza.

V Partizanskem domu smo zaposleni trije. V kuhinji je žena Marija, poprimem še sam in tako so gostje hitro in solidno postreženi. Želimo si le, da bi se končno že uredila cesta iz Radovljice in da bi se člani upravnega odbora doma bolj zanimali za naše delo in naše morebitne težave.«

Marija Matoševič je že deset dni v Partizanskem domu na Vodiški

planini, semkaj pa je prišla prvič kot članica Zveze združenj borcev NOV Koper. Takole pravi:

»Letos sem se odločila, da se umaknem koprski vročini in preživim nekaj dni v hribih, kjer mi zrak koristi in kjer je mir. Nisem bila razočarana, kajti v Partizanskem domu na Vodiški planini je tako kot si je le želeti. Postrežba je odlična, dom je izredno dobro vzdrževan in vseskozi čist, iz kuhinje prihajajo izbrane in obilne domače jedi. Sama sem prvič na dopustu v hribih in sem izredno zadovoljna, tako, da se bom še vrnila. Cena? Mislim, da je ob današnjih visokih cenah primerna.«

Lazar Kocjančič tudi preživlja svoj desetdnevni letošnji dopust na Vodiški planini, letos drugič, prihaja pa kot član Zveze združenj NOV iz Kopra: **»Že lani sem se zelo**

dobro počutil in sem se letos spet odločil. Partizanski dom na Vodiški planini bi priporočil vsem, ki so potrebni svežega zraka, miru in počitka in ki se ne počutijo več tako zdrave kot nekoč. Pri nas v Kopru, zbiramo prijave za letovanje na Jelovici predvsem med tistimi, ki so zares najbolj zdravstveno ogroženi, čeprav bi takšen počitek zaslutil sleherni borec ali nekdanji aktivist. Če je lepo vreme, se odpravimo po okolici, do bližnjih in daljnih spominskih obeležij, balinamo, se pogovarjamo in tako čas hitro mine. Vendar pa bi le dejal, da prevozi do Vodiške planine vendarle niso najbolje organizirani. Ostal sem na avtobusni postaji sam in če ne bi bilo upravnika, ki me je odpeljal na Jelovico, bi se kar obrnil in odšel nazaj.«

Partizanski dom na Vodiški planini ponuja zares vse, kar si zaželiš, v njem je nadvse prijetno. Le škoda, da do njega vodi izredno slaba cesta, ki je kar noče biti kraja, kajti dom leži visoko v jelovških gozdovih. Prav cesto, tudi do Taleža, bi vendarle morali bolje vzdrževati in jo popraviti, saj se v Partizanskem domu na Vodiški planini ne ustavljajo le tisti, ki tam preživljajo dopust, temveč številni izletniki, ki prihajajo z avtobusi ali osebnimi avtomobili.

D. Sedej

Vstaja na Gorenjskem leta 1941

Slovenci na Gorenjskem so pod vodstvom komunistične partije leta 1941 dokazali, da je imel okupator svoje načrte lahko samo na papirju. Vsi poskusi raznarodovanja in iztrebljanja so se ali ponesrečili ali pa so bili izpeljani samo polovično. Napori in žrtve prvih partizanov so prispevali k ohranjanju slovenskega življa na tem področju in so začetek ustvarjanja novih družbenih odnosov. Prav zaradi vstaje okupatorju ni uspelo, da bi deželo priključil k rajhu; vsi veliki nemški načrti naj bi se realizirali po končani vojni.

V letih pred drugo svetovno vojno je bila Gorenjska ekonomsko močno razvita pokrajina z močno industrijo v posameznih centrih. V industrijskih centrih se je v letih pred vojno močno utrdila Komunistična partija. Njena moč se je manifestirala v snovanju delavskih sindikatov, številnih stavkah, kakor tudi v povezovanju s podeželjem, kjer je imela partija zelo močan vpliv. Partijske organizacije z okrog 200 člani so bile povezane pred vojno v tri okrožne komiteje in sicer na Jesenicah, v Kamniku in v Kranju.

talijani v Škofji Loki, 1941. leta.

V aprilski vojni 1941. leta je Gorenjsko okupirala najprej italijanska vojska, ki pa se je do konca aprila že umaknila nemškemu okupatorju. V okupirani Gorenjski je bil postavljen šef civilne uprave, kateremu so bile podrejene nemške okupacijske enote, policija in žandarmerija. Takoj po prevzemu oblasti so pričeli nemški okupatorji izvajati svojo raznarodovalno politiko. Prepovedali so uporabo slovenskega jezika v uradih, ukinili so slovenske šole, nemški uradi so ponemčili slovenska krajevna, rodbinska in osebna imena. Gorenjska je bila preimenovana v Spodnjo Koroško; po 24. maju so pričeli ustanavljati Kärntner Volksbund, s pomočjo katere naj bi pomagali ponemčevati Gorenjsko. Junija 1941. leta so pričeli s popisom prebivalstva. K popisu so morali priti vsi družinski člani, kjer so jih posebne komisije rasno in politično ocenile in določile, katere družine niso primerne, da se z Nemci asimilirajo in bi jih bilo potrebno izseliti. Rasno in politično »neustrezne« Slovence z Gorenjskega so nameravali Nemci izseliti v več etapah. Z Gorenjske so najprej izselili Rome, Žide, slovenske izobražence in tiste, ki so se na Gorenjsko priselili po prvi svetovni vojni, nato pa so nameravali izseliti še druge za asimilacijo neprimerne ljudi.

Priprave na vstajo

Po okupaciji so Nemci aretirali nekatere najvidnejše komuniste in jih odpeljali v taborišče Kraut, sistematično pa so pričeli preganjati komuniste po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo, ko so se pričeli prvi komunisti umikati v ilegalo. Konec maja sta prišla na Gorenjsko inštruktorja CK KPS Lojze Kebe in Tomo Brejc, ki sta ustanovila pri okrožnih komitejih KPS vojno-revolucionarne komiteje. Pobude in navodila za organiziranje vstaje so dobili člani vojno-revolucionarnih komitejev na partijski konferenci v Ljubljani 1. in 2. junija. Po 22. juniju se je iz komunistov, ki so se umaknili v ilegalo formiralo več skupin. Jeseniški komunisti so se zbrali na Obranci, na Mežakli, v Hrastniku nad Koroško Belo, na Mirci nad Jesenicami, skupine pa so nastajale tudi nad Nomenjem, Bledom, nad Kropo, nad Golnikom, v Lomu, Šmarni gori in v okolici Rašice. Ko je prišel 17. julija na Gorenjsko Stane Žagar, je bilo že 11 ilegalnih skupin. Na sestanku predstavnikov vojno-revolucionarnih komitejev pod Malim Gregorjevcem blizu Vodiške planine 20. julija so se skladno z navodili, ki jih je prinesel na Gorenjsko Stane Žagar, dogovorili o začetku vstaje na Gorenjskem. Vstaja naj bi se pričela v enem tednu, v vsakem vojno-revolucionarnem komiteju naj bi izdelali načrte za vstajo, odbori OF, ki so pričeli nastajati na terenu, pa naj bi prevzeli naloge pri preskrbi partizanskih enot. Za izvedbo vstaje so bili zadolženi Lojze Kebe, Franc Vodopivec, Tomo Brejc in Jože Gregorčič.

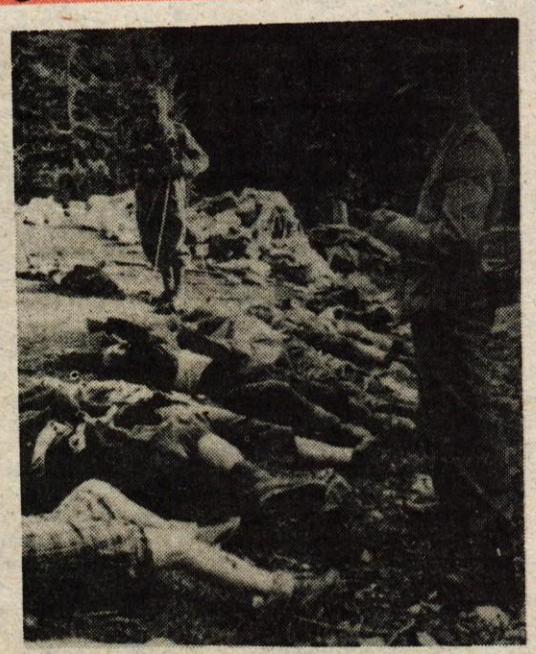

Ubiti partizani Kranjskega (stražiškega) bataljona pod Storžičem, 5. avgusta 1941

Vstaja na Gorenjskem

Člani vojnorevolucionarnega komiteja za kamniško okrožje so sklenili, da se vstaja prične 27. julija, opolnoči. Izdelali so načrte akcij in sklenili osnovati Kamniški bataljon. Ločeno od kamniškega okrožja so potekale priprave na področju od Črnuč do Medvod, kjer je prav tako obstajala močna partijska organizacija. Na tem področju so ilegalci izvedli več akcij in 22. julija obračunali tudi z domačim izdajalcem. V Kamniškem okrožju je 27. julija odšlo na akcije 6 bojnih skupin, ki so potrgale skoraj po vsem okrožju telefonsko napeljavo, porušile nekaj mostov in na več mestih razdrle železniško progo. Po končanih akcijah se na zbornih mestih ni zbralo predvideno število partizanov, zato so namesto bataljona ustanovili dve četi Kamniško-dupliško in Radomeljsko-mengeško.

Vojno-revolucionarni komite v kranjskem okrožju se je sestal v Udinborštu 22. ali 23. julija in sklenil, da se bodo člani ilegalnih skupin zbrali 27. julija, ter izvedli več diverzantskih akcij in nato ustanovili tri čete, ki naj bi se združile v bataljon. Nad Veternim pri Tržiču je bila 26. julija ustanovljena tržiška četa. Na desnem bregu Save so ilegalci iz Kranja ustanovili četo 27. julija na Sv. Mohorju. Ta četa je odšla v akcije v Selško in Poljansko dolino. V zadnjem tednu julija je bila zelo aktivna Tržiška četa, ki je izvedla vrsto sabotažnih akcij v Tržiču in okolici. Kranjski ilegalci z levega brega Save so se najprej zbrali 26. julija, a so se razšli, ter se ponovno zbrali 2. avgusta, ko so nad Cegelnico pri Naklem ustanovili četo, ki je nato odšla pod Storžič in sicer na Veliko poljano, kjer se je združila s Tržiško četo. Naslednji dan so bo[illegible] na Veliki Poljani ustrelili nemškega vohuna [illegible] nato odšli v Verbičevo kočo. Pri tej koči je [illegible] 4. avgusta ustanovljen Storžiški bataljon, [illegible] ob formiranju štel 64 borcev. To je bil prvi pa[illegible]zanski bataljon v Sloveniji.

Ilegalne skupine z jeseniškega okrož[illegible] zbral na Obranci Jože Gregorčič in iz njih 28. [illegible]lija ustanovil Cankarjevo četo, ki je v noč[illegible] 1. avgust porušila cestna mostova v Mostah [illegible] Žirovnici. Nemci so 1. avgusta zgodaj zjutra [illegible]padli Cankarjevo četo v njenem taborišč[illegible] Obranci. Ob napadu sta padla dva b[illegible] F. Koren in R. Arzenšek. Med napadom se [illegible] taborišče vrnila skupina, ki je minirala mos[illegible] in udarila Nemcem v hrbet. Po krajšem bo[illegible] se partizani umaknili na planino Krnico [illegible] Jelovici zbrane ilegalne skupine je po[illegible] Stane Žagar in jih zaprisegel ter iz njih os[illegible] četo Ilije Gregoriča.

Nemci so zelo ostro reagirali na vstaj[illegible] 28. julija so ukinili jezikovne tečaje in [illegible] šole v 23 krajih, kjer niso mogli varovati [illegible]ških učiteljev. Šef civilne uprave je u[illegible] policijsko uro in zagrozil, da bo ustreljen [illegible] do, kdor se bo nahajal med 22. in 4. uro [illegible] svojega bivališča. 29. julija je bilo ustanovlj[illegible] »posebno sodišče za sojenje komunistom«. [illegible] sodišče je že 1. avgusta obsodilo na smrt štir[illegible]pornike iz Begunj, ki so jih 2. avgusta usmrtili. Na Gorenjsko so prišle nove policijske enote, ki so pričele sistematično preganjati prve partizane. Nemci so komuniste in njihove simpatiz[illegible] zapirali v Begunje, zato je bil sprejet sklep, d[illegible] potrebno osvoboditi Begunje. Cankarjeva [illegible] se je iznad Jesenic premaknila na Jelovico, [illegible] je bil 5. avgusta ustanovljen Cankarjev ba[illegible]ljon, nato pa naj bi odšli preko Save in na[illegible] Begunje. Izpod Storžiča je odšla proti Be[illegible]njam skupina borcev Storžiškega bataljo[illegible] Nemci so izvedeli za nameravani napad na B[illegible]gunje, zato so onemogočili Cankarjevemu ba[illegible]ljonu prehod preko Save; bataljon se je vrnil [illegible] Jelovico in se utaboril na Kotliču, kjer se [illegible] 8. avgusta napadli Nemci. Vendar so [illegible] napad odbili in se organizirano umaknili te[illegible] razdelili na manjše skupine. Nemci so na[illegible] del borcev Storžiškega bataljona v Verbič[illegible] koči pod Storžičem. Ob napadu je padlo 5 b[illegible]cev, drugo skupino borcev Storžiškega bataljo[illegible] pa so obkolili na Dobrči, kjer se je ob na[illegible] skupina razkropila. Po prvih spopadih z Ne[illegible] na levem bregu Save se je avgusta okrepila [illegible] javnost Kamniškega bataljona, ki je bil us[illegible]novljen 17. avgusta. Nemcem je šele s sist[illegible]tičnimi hajkami v avgustu in septembru us[illegible] razbiti posamezne čete tega bataljona.

Vest, da je bila v Ljubljani ustanovlj[illegible] Osvobodilna fronta, je kmalu prišla tudi na G[illegible]renjsko, saj so bili ob koncu maja 1941 tudi [illegible] na Gorenjskem ustanovljeni prvi odbori OF v Stražišču, Tržiču, Kranju, na Jesenicah, kas[illegible] pa še v Škofji Loki, septembra pa je bil ustano[illegible]ljen občinski odbor OF v Domžalah. Organiza[illegible]ja OF se je tako hitro širila, da sta bila v je[illegible] 1941 ustanovljena okrožna odbora OF na Je[illegible]

Upornost gorjanskih vasi

Dogodki v začetku aprila 1941 so v gorjanske vasi tako kot v druge kraje vnesli zmedo in negotovost. Toda komunisti in drugi napredni ljudje s tega področja, iz bohinjskega, blejskega in jeseniškega predela so že kmalu po usodnem šestem aprilu na posvetu v Slamnikih spregovorili tudi o načinu bojevanja in odpora proti sovražniku. Izkušen španski borec Franc Potočnik je zagovarjal gverilsko vojskovanje kot edino ustrezno za hribovito in razgibano Gorenjsko.

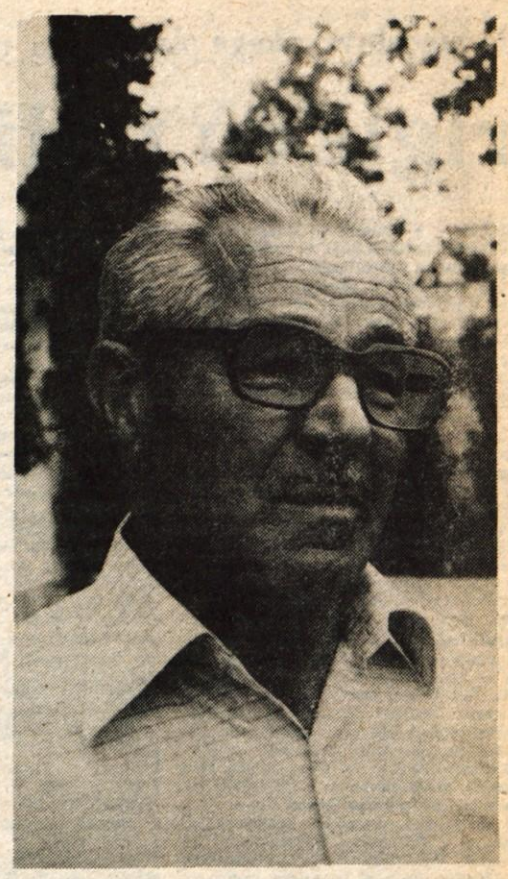

Vinko Repe – Triglavski

POZNALI NEMCE, A NE IDEJE

»Veliko političnega dela, osveščanja in prebujanja narodovega ponosa je bilo treba, da so ljudje spoznali, v kako izjemnem zgodovinskem trenutku so se znašli,« ocenjuje tedanje politične razmere v gorjanskih vaseh Vinko Repe-Triglavski iz Spodnjih Gorij, prvoborec in nosilec partizanske spomenice 1941. »Toda delavski duh gorjanskih kajžarjev, 'furmanov', 'golcarjev', kmetov in delavcev v jeseniških tovarnah, naprednost Svobode, ki je že pred vojno zbirala okoli sebe mlade ljudi, njihova vsakdanja borba za kruh na parobkih pokljuških gozdov – vse to je politično delo v pripravah na vstajo samo olajševalo. Ne gre zameriti ljudem, če so za trenutek oklevali. Starejši, ki so že dolga leta živeli pod staro Avstro-Ogrsko, so v njej videli utelešenje miru in reda. Poznali so Avstrijo in Nemce, niso pa poznali ideje nacional-socializma, ki je obsedla Hitlerja in njegove somišljenike. Toda brž ko so Nemci udarili po izobražencih, po duhovnikih in učiteljstvu, so se tudi ti, večinoma verni ljudje, odvrnili od okupatorja.«

Konec novembra je na gorjansko področje prišel Stane Bokal, eden izmed organizatorjev vstaje, ki je skušal pridobiti može in fante za prvi resnejši in množičen odpor. Na sestanku z njim se je zbralo presenetljivo veliko krajanov – prvič okoli 200 in drugič čez 150. Načrt je bil obetaven: osvoboditi Bohinj in gorjansko okolico.

VEČ SEKIR KOT SMRTONOSNIH PUŠK

14. decembra so uporniki krenili proti Mrzlemu studencu in Nomnju, organizator Stane Bokal pa je skupino razglasil kar za »Prešernov bataljon«. Vinko Repe-Triglavski se takole spominja decembrske vstaje: »Danes se mi zdi takratno mišljenje in početje lahkomiselno, domala otročje. Takrat pa smo bili prepričani, da bomo v Nomnju preprosto ustavili vlak, napravili red v Bohinju in se čez par dni že vrnili na svoje domove. Star pokljuški furman s Poljšice je, ko je odhajal od doma, na pol v šali na pol zares, dejal: 'Konju sem položil nekaj več, da bo vzdržalo za tri dni. Takrat bomo pa že itak svobodni . . .' Kajpak je takšnim predvidevanjem botrovala slaba politična razgledanost po tedanjih svetovnih razmerah. In tudi oboroženi smo bili tako, kot bi šli delat jaso. V 'bataljonu' je bilo več sekir, cepinov in žag kot pušk in drugega strelnega orožja. Vstaja se je izjalovila zaradi izdajstva in nenadnega nemškega napada, pa tudi zaradi neizkušenosti večine. Ostalo je pri neuspelem poskusu, toda navkljub temu je osvobodilno gibanje odslej dobivalo iz meseca v mesec nove in odločnejše zamahe«, pripoveduje Triglavski, udeleženec decembrske vstaje in eden izmed štiriindvajsetih, ki so po končani akciji ostali v pokljuških gozdovih.

ISKRA SE RAZPLAMTEVA V OGENJ

Leto 1942. Pravi boj se šele začenja. Partizanski streli vse pogosteje odmevajo po področjih Pokljuke in Mežaklje. Iskra vstaje in upora se razplamteva v vseljudsko osvobodilno gibanje.

Dramatično je Vinko Repe skupaj s soborci pričel drugo leto vojne v boju s hudim mrazom, bilo je 32 stopinj minusa, visokim snegom, v boju s previsnimi in kamnitimi stenami Lipance in pretečimi nemškimi morilskimi strojnicami. »Prve dni januarja smo skupaj s komisarjem Bokalom taborili v pastirskih kočah na Lipanci,« pripoveduje sogovornik. »Pričakovali smo še močno skupino iz Dražgoš, toda srečanja z njimi nismo dočakali. Izvidniška 'Štorklja', ki je preletela nebo nad Lipanco, ni obetala kaj dobrega. So nas Nemci izsledili ali ne? Premik – da ali ne? To sta bili vprašanji, ki sta nas vse bolj razjedali. Ostali smo in živeli v prepričanju, da se bo sovražnik ustrašil strmin, mraza in visokega snega. Toda slutnje se niso uresničile: naslednje jutro je naša patrulja naletela na belo oblečene nemške vojake. 'Srečanje' z njimi je bilo tako tesno, da so se napadalci morali izdati s streli. Presenečenje se je izjalovilo, nam pa omogočilo še pravočasen umik. Sedmerica je krenila proti grebenu za Razor. Ko smo prečkali strmino, je zaropotalo. Bili smo obkoljeni. Staneta Bokala je v navzkrižnem ognju krogla zadela v prsi, meni je odbila spodnji konec smučarske palice. Lojze Knaflič in Janko Jakopič sta se pognala nekam naprej. Ostala nas je še petorica. Prebili smo se na Lipanski vrh, toda Nemci so nas zopet izsledili in stisnili v obroč. Čakanje bi v tem trenutku pomenilo zagotovo smrt. Zadaj so prežale globeli, desno in levo nemške cevi. Umaknili smo se na polico pod previsno skalo in čepe drug poleg drugega čakali – življenja ali smrt. Nemški vojaki so upehani prilezli na vrh, presenečeni zmetali naše smuči in nahrbtnike v prepad in se umaknili. Zdaj smo se morali iz skalovja rešiti še sami. Oskar Kravs se je zaplezal v stebru. Pomagali smo mu s pasovi, ki pa niso vzdržali. Zgrmel je v prepad, za njim je v globel Krme zdrsnil še izmučeni komisar Stane«. To je zgodba junaške sedmorke. Od nje je konec vojne dočakal le Triglavski, ki je spomine na lipanško borbo obudil tudi za gorjansko kroniko Boj pod Triglavom.

Potem je Vinko Repe partizanil po Pokljuki in Mežaklji, dokler 1943. leta ni bil določen za organizatorja političnega življenja na področju Gorij in Bleda. Januarja naslednje leto je v nenehnih hajkah doživljal šesti partijski tečaj v Cerknem in njegovi okolici, spomladi pa je bil prestavljen na okrožni odbor OF na Jesenice. Svobodo je dočakal v Beli Krajini, ko je spremljal ranjence na njihovi poti v Bari.

C. Zaplotnik

Obešeni Milorad Stošič v Kranju, 23. avgusta 1941

nicah in v Kranju. Vzporedno z vojaškim uporom, se je zelo hitro širila tudi ilegalna literatura, ki je sprva prihajala iz Ljubljane, kasneje pa so jo razmnoževali tudi na Gorenjskem.

Eden od pomembnih vzrokov, zakaj je vstaja na Gorenjskem tako uspela, je bil tudi nemški teror nad prebivalstvom. V začetku julija so pričeli preseljevati prebivalce in so v prvem preseljevalnem valu preselili v Srbijo in Bosno 2430 prebivalcev. Še večji teror pa so nemški okupatorji pričeli izvajati po začetku vstaje. Vsakogar, ki je bil kakorkoli povezan s partizani ali samo osumljen sodelovanja, so aretirali in ga odpeljali v Begunje. Do konca leta so tako aretirali in zaprli 1815 prebivalcev z Gorenjske. Ob pričetku vstaje so pričeli streljati tudi talce. L[illegible] 1941 so Nemci ustrelili na Gorenjskem v 22 skupinah 152 talcev.

Reorganizacija partizanskih čet

Po razbitju Storžiškega bataljona je bila iz preostalih borcev ustanovljena 20. avgusta Kranjsko-tržiška četa, ki je nato izvajala sabotažne in diverzantske akcije na levem bregu Save, dokler se ni vključila v Cankarjev bataljon. Jeseniška četa se je ponovno zbrala na Jelovici 20. oktobra in odšla skupno z Jelovško četo na Sv. Mohor. Nartnikova četa je delovala na področju Poljanske doline, vanjo so se vključili tudi borci Rašiške čete. Vse te čete so se novembra in decembra vključile v Cankarjev bataljon. Ponovno združeni Cankarjev bataljon je predstavljal močno partizansko enoto, saj je štel 60 do 70 borcev. V bataljonu je potekalo vojaško urjenje borcev ter politična vzgoja. Da je bataljon lahko taboril do 9. decembra na področju Sv. Mohorja, je velika zasluga aktivistov OF s Selške in Poljanske doline ter Škofje Loke. Sistematično je potekalo čiščenje izdajalcev, tako da je bil onemogočen vdor gestapa v organizacije KP in OF.

Decembrska vstaja na Gorenjskem

Organizacija OF se je na Gorenjskem zelo hitro širila. Sredi jeseni je obstajalo že 108 terenskih odborov OF. Oktobra je bil ustanovljen Pokrajinski komite KPS za Gorenjsko, ki ga je vodil Stane Žagar. V začetku decembra je bil za sekretarja imenovan Tone Dolinšek, Stane Žagar pa je bil zadolžen izključno za vojaško delo. V začetku decembra je bilo v Bukovščici posvetovanje, ki so se ga udeležili predstavniki vojaškega in političnega vodstva z Gorenjske. Stane Žagar je na sestanku sporočil smernice glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in CK KPS, naj se na Gorenjskem začne množična vstaja in ustvari osvobojeno ozemlje. Načrt je

Partizanska akcija v Rovtu, kjer je padlo 45 nemških policistov.

pričel uresničevati Cankarjev bataljon že v naslednjih dneh, v Bohinj in Zgornjesavsko dolino pa so poslali 12 partizanov kot organizacijsko jedro za vstajo na tistih področjih. Cankarjev bataljon je 9. decembra odšel iz svojega taborišča na Mohorju preko Sore pod Blegoš. V Škofjeloških hribih se je utaboril v vasi Rovte pod Malim vrhom. 12. decembra se je pomikala proti Rovtu nemška policijska patrola, borci Cankarjevega bataljona so napadli Nemce, padlo je 46 sovražnikovih vojakov. Po borbi so Cankarjevci odšli prek Poljanske doline na Vinharje, nato

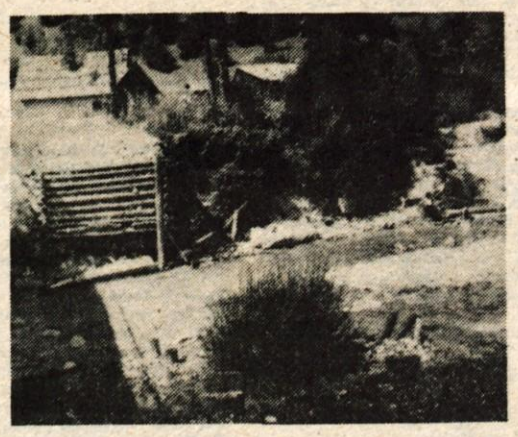

Porušen most na Belci pri Mojstrani 1941. leta.

pa k Ožboltu. Po veliki zmagi se je bataljonu priključilo veliko novih borcev, tako da je narastel na 400 borcev. 16. decembra so napadli graničarje na Črnem vrhu, 19. decembra so napadli in zavzeli Poljane. Nemci so zaradi partizanske aktivnosti morali ukiniti več policijskih postaj, saj se je upor pričel širiti tudi v ostalih delih Gorenjske.

Partizanska aktivnost je okupatorja vznemirila v tolikšni meri, da je na zasedeno področje po porazu v Rovtu poslal še štiri policijske bataljone. Za poveljnika policijsko-vojaške akcije je bil imenovan policijski general Schreyer, ki si je na Bledu uredil svoj policijski akcijski štab »Jugovzhod« in je bil za izvedbo akcij neposredno odgovoren Himmlerju. Cankarjev bataljon se je ves čas zadrževal nad Poljanami, čeprav so Nemci 25. decembra že pričeli z ofenzivnimi akcijami. Ker nemškim enotam ni uspelo obkoliti partizanov pri Poljanah, so Nemci zaprli področje med Poljansko dolino in nemško-italijansko razmejitveno črto; 27. decembra je prišlo do ostrih bojev na področju Pasje ravni. Štab Cankarjevega bataljona je spoznal, da pritiska Nemcev ne bodo vzdržali, zato so se umaknili proti Škofji Loki in naprej proti Mohorju, od tam pa so se 1. januarja 1942 premaknili v Dražgoše.

Med uspešnimi boji Cankarjevega bataljona so nastala nova žarišča vstaje v severozahodnem delu Gorenjske in na levem bregu Save. Za Blejsko-bohinjski kot so postavili vojaško poveljstvo 10. decembra na Slamnikih iz domačih aktivistov in partizanov Cankarjevega bataljona. 15. decembra se je iz Bohinjske Bistrice in Gorjanskih vasi zbralo nad Nomenjem okoli 350 mož, ki so se organizirali v bataljon France Prešeren, vendar na Nomenju akcija ni tekla po načrtu. Iz Bohinja so prispeli Nemci in obstreljevali upornike, ki so se morali umakniti iz vasi na Koprivnik in Gorjuše, nato pa so se po skupinah razšli. Ostalo je le manjše število borcev, ki so ustanovili Prešernovo četo; ta je izvedla nekaj sabotažnih akcij.

Šest borcev Cankarjevega bataljona je v noči na 15. december z odbori OF izvedlo mobilizacijo v okolici Jesenic. Pod Stolom so ustanovili novo Jeseniško četo, ki je čez zimo opravila manjše sabotažne akcije.

Četrto žarišče vstaje je bilo v Dovjem in Mojstrani, kjer sta dva člana Cankarjevega bataljona z domačimi aktivisti sestavila mobilizacijski štab in pripravila načrt vstaje. Tudi v Dovjem in v Mojstrani vse akcije niso tekle po načrtu in je vstaja le deloma uspela. Uporniki iz Dovjega so po vstaji ustanovili na Dovških rovtih Triglavsko četo, uporniki iz Mojstrane pa na Mežakli partizansko skupino. Zaradi močne okupatorske propagande in zaradi težkih vremenskih razmer so se do 25. decembra skoro vsi uporniki vrnili v dolino, kjer so jih aretirali. V Šenčurju pri Kranju pa je bila 10. decembra ustanovljena Kokrška četa.

Cankarjev bataljon je po nastanitvi v Dražgošah takoj navezal stike s PK KPS za Gorenjsko in z odbori OF v okolici. V bataljonu so čas do napada izkoriščali za vojaško in politično vzgojo borcev, pa tudi za politično delo med prebivalstvom. Nemci so borce Cankarjevega bataljona pričeli napadati 9. januarja 1942. V tridnevnih bojih so Nemci imeli veliko število ranjenih in padlih, vendar pa so zaradi premoči 11. januarja le zasedli Dražgoše in se krvavo maščevali nad prebivalstvom, saj so moške postrelili, vas požgali, ženske pa odpeljali v internacijo.

Franc Benedik

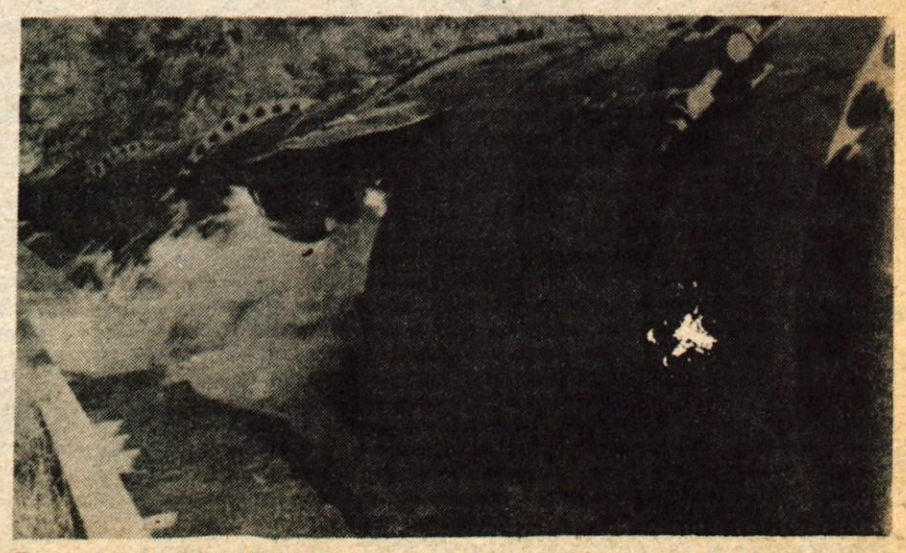

Partizani so minirali tlačni cevovod elektrarne v Zasipu pri Bledu.

Finale jugoslovanskega plavalnega pokala

Triglavu tudi letos lovorika

BEOGRAD – V bazenu na Tašmajdanu je bilo sklepno tekmovanje v našem najvišjem plavalnem tekmovanju. Osem najboljših jugoslovanskih plavalnih kolektivov, ki so v predtekmovanju zbrali največ točk, se je dva dni borilo za najvišjo jugoslovansko lovoriko, plavalni pokal PZ Jugoslavije. Na startu so bili Ljubljana, Fužinar iz Raven, Mladost iz Zagreba, POŠK in Jadran iz Splita, Triglav iz Kranja ter beograjska kluba Partizan in Crvena zvezda. Crvena zvezda je vskočila kot deveto uvrščena iz predtekmovanje namesto trboveljskega Rudarja. Trboveljčani so se odpovedali tekmovanju zaradi težkega finančnega stanja v klubu.

Najvišja jugoslovanska plavalna lovorika je zasluženo že tretjič zapored v rokah kranjskega Triglava. Triglavani so namreč že v predtekmovanju najavili, da se tudi letos zlahka ne bodo odrekli tej lovoriki. Samo tekmovanje je pokazalo, da bo res tako. Kranjčani so že po prvem dnevu prevzeli vodstvo z lepo točkovno prednostjo. Bili so zdaleč najboljši in uspeh je ponovno tu. Za drugo mesto sta se enakovredno kosala domači Partizan in Ljubljana. Beograjčani so bili drugi predvsem zaradi boljšega plavanja članskih štafet. POŠK, Fužinar, Jadran so svoje na tem pokalu dosegli, medtem ko se o plavalcih in plavalkah ne da izgubljati besed.

Škoda, da je bilo to najvišje tekmovanje organizirano v Beogradu. Organizacija je bila v rokah PK Partizana. Vsa jugoslovanska športna javnost je videla, kako se tako prvenstvo ne sme organizirati. Partizanovci so od vsega naredili le »vaško« tekmo, čeprav jo je dva dni prenašala tudi jugoslovanska televizija. Organizacija pokala je bila prava antipropaganda za plavanje.

Organizacija je bila torej na psu, toda izkazali so se plavalci in plavalke. Še posebno v zmagovitem moštvu, saj so vsi Triglavani plavali bolje od svojih letošnjih osebnih rekordov. Tudi žetev državnih in republiških rekordov je bila na visoki ravni. Od ostalih naj omenimo lep napredek Splitčanke Ozretičeve, Šeparovičevo (Partizan) ter Ravenčane Kosa, Kosovo in Cesnikovo.

Rezultati – pionirji – 100 m kravl: 1. A. Marenčič (Triglav) 59,51, 2. Radić (Jadran) 1:00,66, 3. Santini (Mladost) 1:00,77; 100 m prsno: 1. Stamenković (Crvena zvezda) 1:13,85, 2. Jovanović (Partizan) 1:15,69 3. S. Šolar (Triglav) 1:15,70; 100 m hrbtno: 1. Čović (Mladost) 1:05,11, 2. Glavurdić (POŠK) 1:07,11, 3. Radić (Jadran) 1:08,48, 4. Bešter (Triglav) 1:08,90; 100 m delfin: 1. Vrdovljak (Jadran) 1:05,14, 2. Šolar (Triglav) 1:06,77, 3. Artič (Ljubljana) 1:08,45; 400 m kravl: 1. Čović (Mladost) 4:24,36, 2. A. Marenčič (Triglav) 4:25,26, 3. Glavurdić (POŠK) 4:32,03; 4 × 100 m mešano: 1. Triglav 4:37,12 (rekord SFRJ za starejše pionirje in rekord SRS za isto kategorijo), 2. Jadran 4:39.45, 3. Mladost 4:47.94; 1500 m kravl: 1. A. Marenčič (Triglav) 17:19,93, 2. Novak (Ljubljana) 17:28,01, 3. Čović (Mladost) 17:53,21; 200 m prsno: 1. Šolar (Triglav) 2:42,81, 2. Jovanović (Partizan) 2:45,54, 3. Stamenković (Crvena zvezda) 2:48,96; 200 m hrbtno: 1. Glavurdić (POŠK) 2:24,06, 2. Radić (Jadran) 2:26,73, 3. Bešter (Triglav) 2:31,52; 200 m delfin: 1. Šolar (Triglav) 2:26,45, 2. Vrdovljak (Jadran) 2:27,24, 3. Artič (Ljubljana) 2:30,24; 200 m mešano: 1. Čović (Mladost) 2:26,06, 2. Bešter (Triglav) 2:28,24, 3. Radić (Jadran) 2:33,51; 4 × 100 m kravl: 1. Triglav 4:06,41 (rekord SFRJ za st. pionirje), 2. Ljubljana 4:11,35, 3. Jadran 4:13,30;

člani – 100 m kravl: 1. Dopsaj (Partizan) 54.10, 2. D. Petrič (Triglav) 55,33, 3. E. Ševo (Mladost) 55,84; 100 m prsno: 1. Ferenc (Partizan) 1:10,03, 2. Šepčenko (Crvena zvezda) 1:13,95, 3. A. Jocič (Triglav) 1:14,14; 100 m hrbtno: 1. B. Petrič (Triglav) 1:01,87, 2. Kos (Fužinar) 1:02,26, 3. Popović (Partizan) 1:02,97; 100 m delfin: 1. B. Petrič (Triglav) 1:00,20, 2. Aleksić (Partizan) 1:00,61, 3. B. Ševo (Mladost) 1:02,31; 400 m kravl: 1. D. Petrič (Triglav) 4:06,81, 2. E. Ševo (Mladost) 4:11,26, 3. Bučar (Ljubljana) 4:23,41; 4 × 100 m mešano: 1. Partizan 4:10,91 (rekord SFRJ), 2. Mladost 4:18,16, 3. Triglav 4:22,56; 1500 m kravl: 1. D. Petrič (Triglav) 16:03,00, 2. E. Ševo (Mladost) 16:48,71, 3. Bučar (Ljubljana) 17:12,44; 200 m prsno: 1. Ferenc (Partizan) 2:36,26, 2. A. Jocić (Triglav) 2:36,97, 3. Mejač (Ljubljana) 2:37,04; 200 m hrbtno: 1. Kos (Fužinar) 2:10,74, 2. B. Ševo (Mladost) 2:11,64, 3. Popović (Partizan) 2:21,28, 5. Veličković (Triglav) 2:26,85; 200 m delfin: 1. B. Petrič (Triglav) 2:09,20, 2. E. Ševo (Mladost) 2:11,40, 3. Koncani (POŠK) 2:15,50; 200 m mešano: 1. B. Petrič (Triglav) 2:15,56, 2. Kos (Fužinar) 2:16,78, 3. B. Ševo (Mladost) 2:20,00; 4 × 100 m kravl: 1. Partizan 3:42,40 (rekord SFRJ), 2. Mladost 3:50,15, 3. Triglav 3:51,70;

pionirke – 100 m kravl: 1. Rebolj (Triglav) 1:04,22, 2. Radulović (Partizan) 1:04,84, 3. Slemnik (Fužinar) 1:06,53; 100 m prsno: 1. Ozretić (POŠK) 1:17,09 (rekord SFRJ za st. pionirke in ml. ter st. mladinke), 2. Kosirnik (Triglav) 1:18,20, 3. Sovinc (Fužinar) 1:20,63; 100 m hrbtno: 1. Pajić (POŠK) 1:13,96, 2. Nedić (Partizan) 1:17,24, 3. Sovinc (Fužinar) 1:19,00, 5. Savinšek (Triglav) 1:20,50; 100 m delfin: 1. Ozretić (POŠK) 1:10,65, 2. Radulović (Partizan) 1:12,71, 3. Zavorović (Jadran) 1:13,45, 4. Jugovic (Triglav) 1:14,01; 400 m kravl: 1. Rebolj (Triglav) 4:43,61, 2. Kavčič (Ljubljana) 4:57,80, 3. Damjanović (Crvena zvezda) 5:04,94; 4 × 100 m mešano: 1. Triglav 5:00,48, 2. POŠK 5:13,01, 3. Jadran 5:13,20; 800 m kravl: 1. Rebolj (Triglav) 9:20,83, 2. Kavčič (Ljubljana) 10:08,21, 3. Damjanović (Crvena zvezda) 1:28,80; 200 m prsno: 1. Ozretić (POŠK) 2:47,02 (rekord SRS za st. pionirke), 2. Kosirnik (Triglav) 2:49,20, 3. Sovinc (Fužinar) 2:51,34; 200 m hrbtno: 1. Pajić (POŠK) 2:40,56, 2. Savinšek (Triglav) 2:48,58, 3. Matteradorfer (Fužinar) 2:49,16; 200 m delfin: 1. Ozretić (POŠK) 2:36,51, 2. Zavorović (Jadran) 2:42,17, 3. Jugovic (Triglav) 2:42,47; 200 m mešano: 1. Rebolj (Triglav) 2:40,23, 2. Sovinc (Fužinar) 2:40,76, 3. Grubišić (Jadran) 2:44,8; 4 × 100 m kravl: 1. Ljubljana 4:37,46, 2. Triglav 4:39,42, 3. POŠK 4:39,82;

članice – 100 m kravl: 1. Šeparović (Partizan) 1:01,25, 2. Zajc (Jadran) 1:02,09, 3. O. Avbelj (Ljubljana) 1:02.19, 6. Praprotnik (Triglav) 1:04,97; 100 m prsno: 1. Cvek (Triglav) 1:20,13 (absolutni rekord SRS), 2. I. Avbelj (Ljubljana) 1:23,16, 3. Popović (Partizan) 1:23,46; 100 m hrbtno: 1. Cesnik (Fužinar) 1:09,90, 2. Krstić (Partizan) 1:13,51, 3. Kosirnik (Triglav) 1:14,52; 100 m delfin: 1. Lenarčič (Ljubljana) 1:09,15, 2. Berložnik (Triglav) 1:09,26, 3. Pentić (Jadran) 1:09,40; 400 m kravl: 1. Šeparović (Partizan) 4:39,80, 2. Praprotnik (Triglav) 4:45,06, 3. Močnik (Ljubljana) 4:47,50; 4 × 100 m mešano: 1. Partizan 4:53,03, 2. Triglav 4:53,78, 3. Ljubljana 4:57,19; 800 m kravl: 1. O. Avbelj (Ljubljana) 9:40,85, 2. Praprotnik (Triglav) 9:41,08, 3. Kos (Fužinar) 9:50,64; 200 m prsno: 1. Cvek (Triglav) 2:55,83, 2. Rosso (POŠK) 2:58,03, 3. Jovanović (Crvena zvezda) 3:00,91; 200 m hrbtno: 1. Šeparović (Partizan) 2:27,29, 2. Cesnik (Fužinar) 2:30,68, 3. Kosirnik (Triglav) 2:30,09; 200 m delfin: 1. Berložnik (Triglav) 2:29,58, 2. Kos (Fužinar) 2:30,92, 3. Lenarčič (Ljubljana) 2:31,40; 200 m mešano: 1. Šeparović (Partizan) 2:30,00, 2. Praprotnik (Triglav) 2:34,30, 3. Cesnik (Fužinar) 2:36,40; 4 × 100 m kravl: 1. Partizan 4:17,46, 2. Triglav 4:23,00 (absolutni rekord SRS), 3. Ljubljana 4:23,74.

Moštveni vrstni red: 1. Triglav 34.266, 2. Partizan 31.209, 3. Ljubljana 31.045, 4. POŠK 29.815, 5. Jadran 29.611, 6. Fužinar 28.523, 7. Mladost 27.976, 8. Crvena zvezda 26.625.

D. Humer

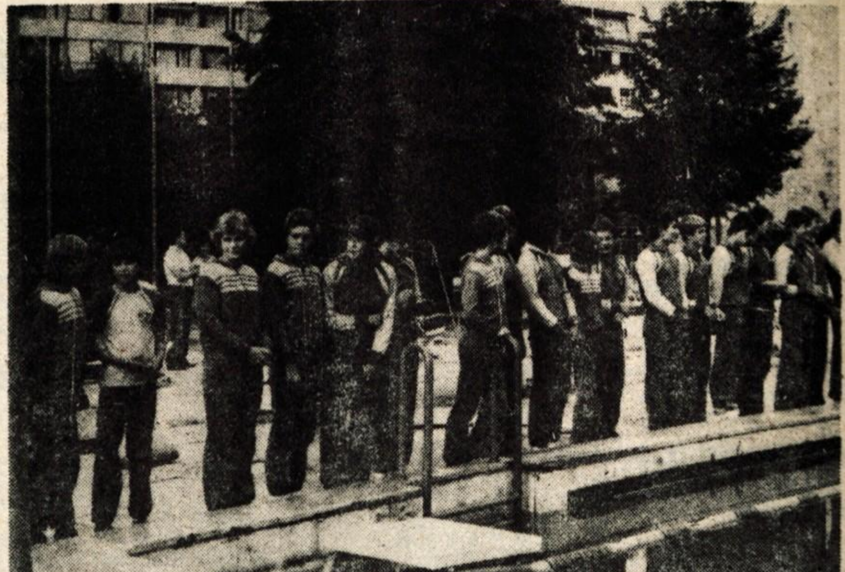

Pionirke, pionirji, članice in člani PK Triglava iz Kranja so v letnem bazenu Tašmajdan v Beogradu dosegli ponovni uspeh. V finalu jugoslovanskega pokala so bili brez prave konkurence spet prvi. – Foto: -dh

Vaterpolo

PIONIRJEM TRIGLAVA POKAL SRS

KRANJ – Za letošnji veterpolski pokal Slovenije se je v kranjskem letnem bazenu potegovalo troje moštev. Nastopili so vaterpolisti Kopra, Rovinja in kranjskega Triglava. Najboljšo igro so pokazali mladi vaterpolisti kranjskega Triglava, saj so brez težav dobili vsa srečanja.

Dvodnevne borbe v letnem bazenu so pokazale, da mladi slovenski vaterpolski naraščaj zna igrati. Borili so se tako, kot se je treba boriti. V vseh treh moštvih je tudi nekaj posameznikov, ki obetajo, da se bodo s kvalitetnim delom razvili v odlične igralce. To pa je za razvoj vaterpola v Sloveniji edino pohvalno. Za zmagovito moštvo so nastopili: Naglič, Mikoletič, Brinovec, Jurina, Grabec, Čadež, Perčič, Sujkovič, Štirn, Nemanič, Ambrož, Kociper in Nadižar.

Izidi – I. kolo: Triglav : Koper 10:2, Triglav : Delfin 10:5; II. kolo: Koper : Delfin 8:4, Koper : Triglav 7:15; III. kolo: Delfin : Triglav 1:11, Delfin : Koper 4:6.

Lestvica:

Triglav	4	4	0	0	46:15	8
Koper	4	2	0	2	23:33	4
Delfin	4	0	0	4	14:35	0

–dh

Šah

Za začetek borbeno

KRANJ – V organizaciji Šahovskega društva Kranj in pod pokroviteljstvom kranjske občinske skupščine se je v petek pričelo v prostorih društva 35. jubilejno slovensko šahovsko prvenstvo za članice. Prvenstvo je posvečeno prazniku občine Kranj in sodi v okvir prireditev z naslovom »Slovenka v borbi«.

Na turnirju, ki poteka po švicarskem sistemu oziroma po izboljšani jugoslovanski varianti, sodeluje 16 igralk iz desetih slovenskih klubov, med njimi tudi Andreja Erjavec, Simona Peklaj in Alenka Kastelic – vse članice kranjskega šahovskega društva, Franska Petek in Lojzka Pongrac (ŠD Murka Lesce), Nada Marušič (ŠD Jesenice), drugokategornica Vilma Lap iz Komende ter Majda Mazi in mojsterska kandidatka Pavla Košir iz šahovskega društva Domžale. Na prvenstvu so torej zbrane vse najmočnejše igralke in mlade šahistke, ki še veliko obetajo. Zmagovalka tekmovanja si pridobi pravico nastopa na državnem prvenstvu, prve tri mojsterske kandidatke po vstop na 4. zvezni turnir, ki bo v organizaciji Šahovske zveze Srbije v Smederevu od 5. do 22. novembra letos. Denar za izvedbo prvenstva so poleg pokrovitelja prispevale še kranjske delovne organizacije, občinska telesnokulturna skupnost in zveza telesnokulturnih organizacij Kranj.

V petek, soboto in nedeljo so šahistke odigrale prva tri od devetih predvidenih kol. Boj za slovenski šahovski prestol med članicami je že v prvem kolu prinesel izjemno borbeno igro, saj se je samo ena partija končala z remijem, v vseh ostalih pa je padla odločitev. Povsem nasprotno igro je prineslo drugo kolo, saj so bile šahistke utrujene od dopoldanskega nadaljevanja partij prvega kola.

Rezultati: 1. kolo: Pavlin – Mazi 1:0, Kastelic – Košir 0:1, Hribar – Lap 1:0, Erjavec – Petek 0:1, Nikl – Pongrac 0:1, Peklaj – Vaupotić 1:0, Marušič – Polak 0:1, Golc – Kreže remi; 2. kolo: Košir – Pavlin 1:0, Pongrac – Peklaj 1:0, Kreže – Marušič 1:0, Erjavec – Lap 0:1, partije Petek – Hribar, Polak – Golc, Mazi – Kastelic in Vaupotić – Nikl so se končale remi; 3. kolo: Košir – Pongrac 1:0, Kreže – Polak 1:0, Hribar – Peklaj 1:0, Golc – Petek remi, Lap – Pavlin 1:0, Nikl – Mazi prek., Kastelic – Vaupotić 0:1, Marušič – Erjavec 1:0. Vrstni red po treh kolih: Košir 3, Kreže in Hribar 2,5, Petek in Lap 2 točki, itd.

Še podatek za ljubitelje šaha. Prvenstvo poteka v prostorih Šahovskega društva Kranj na Prešernovi 11 (bivši klub gospodarstvenikov); dopoldan so na sporedu prekinjene partije in popoldan od 16. do 21. ure partije rednega kola.

C. Zaplotnik

V Kranju poteka od 17. do 26. julija jubilejno 35. slovensko prvenstvo v šahu za članice. – Foto: C. Z.

Padalstvo

Božič mladinski državni prvak

Na mladinskem državnem prvenstvu v padalstvu v Beogradu, ki se je končalo preteklo nedeljo, je prva ekipa Slovenije osvojila prav vsa odličja tako v ekipni kot posamični konkurenci. Zmagovito ekipo so sestavljali samo leški padalci – Roman Božič, Iztok Jug, Benjamin Šmid in Matjaž Lazar. Za drugo ekipo Slovenije sta tekmovala še Dušan Frank in Bogdan Jug, ki je bil tudi najmlajši udeleženec prvenstva. Že prvi dan tekmovanja se je pokazalo, da so Leščani razred zase tako v skokih na cilj kot v figurativnih skokih.

Prvi favorit prvenstva je bil po dosedanjih rezultatih Benjamin Šmid, ki pa je moral tokrat priznati premoč Božiču in Jugu. Božič je prepričljivo zmagal v figurativnih skokih, v skokih na cilj je bil drugi, kar je še vedno zadostovalo za končno zmago in osvojitev naslova državnega prvaka. Jug je bil v obeh disciplinah tretji in v skupnem seštevku mu je to prineslo drugo mesto. Skoki na cilj so bili na prvenstvu resnično domena leških padalcev. Med prvih sedem v tej disciplini se je uvrstilo vseh šest leških padalcev, mednje se je uspel na četrto mesto vriniti le Slavko Klaić iz Vojvodine. Za ciljno središče je bila izbrana elektronska ničla s premerom pet centimetrov, zato je tudi razumljivo, da so padalci samo šestkrat pristali pri ničli. Središče so po enkrat zadeli Božič, Klaić in Lazar, ki je v skokih na cilj tudi zmagal; kar trikrat je vpisal ničlo Iztok Jug, ki pa si je v zadnjem skoku na 15 centimetrov zapravil zmago v tej disciplini.

Kvaliteta prve slovenske ekipe je najbolj prišla do izraza v skupinskih skokih na cilj. Njeni štirje tekmovalci so v treh serijah zbrali samo 122 negativnih centimetrov, kar bi bil soliden dosežek tudi za najboljšo člansko ekipo. Drugouvrščena ekipa Slovenija II je »zbrala« kar 11,62 metra in Vojvodina 14,53 metra.

REZULTATI: figurativni skoki z 2000 metrov – 3 serije: 1. Roman Božič 26,9 sekunde (9.4, 8.8, 8.7), 2. Benjamin Šmid 29,1 (11.1, 9.4, 8.6), 3. Iztok Jug 29,6 (10.0, 9.6, 10.0), 6. Dušan Frank 35,5, 10. Bogdan Jug 38,0, 13. Matjaž Lazar 40,3;

skoki na cilj s 1000 metrov – 6 serij: 1. Matjaž Lazar 0,18 metra (0,02, 0,05, 0,06, 0,02, 0,03), 2. Roman Božič 0,22 (0,02, 0,07, 0,10, 0,02, 0,00, 0,01), 3. Iztok Jug 0,24 (0,00, 0,00, 0,00, 0,06, 0,15, 0,03), 5. Dušan Frank 0,54, 6. Benjamin Šmid 0,61, 7. Bogdan Jug 2,20;

skupinski skoki na cilj – 3 serije: 1. Slovenija I 1,22, 2. Slovenija II 11,62, 3. Vojvodina 14,53, 4. BiH 21,60;

skupna razvrstitev – posamezno: 1. Roman Božič 5 točk, 2. Iztok Jug 18, 3. Benjamin Šmid 40, 4. Dušan Frank 61, 7. Bogdan Jug 149, 9. Matjaž Lazar; ekipno: 1. Slovenija I 90 točk, 2. Slovenija II 783, 3. Vojvodina 1168.

L. Mesarič

USPEH DVOJICE IZ RADOVLJICE

BREZOVICA – Balinarjem iz Radovljice se je na 30. državnem prvenstvu za dvojice v Brezovici le za las izmuznil državni naslov. Potem ko so se v polfinale uvrstile ekipe Pule, Erazma iz Postojne, Ine iz Dubrovnika in Radovljice, so slednji najprej gladko s 13:8 premagali Pulo in se uvrstili v finale. V dve uri trajajočem boju sta tekmovalca iz Dubrovnika imela nekaj več sreče v odločilnih trenutkih in premagala radovljiško dvojico tesno s 13:12. Glede na prikazano balinanje pa bi se dvoboj lahko končal tudi z ugodnejšim izidom za gorenjska tekmovalca.

KONJENIŠKI KLUB BRDO

Brdo uresničuje Titove želje

BRDO – Vzrejni center Brdo in konjeniški klub Brdo bosta 6. septembra priredila veliko jugoslovansko konjeniško prireditev. Hkrati s prireditvijo bo tudi otvoritev novega modernega hipodroma. Oboje je posvečeno spominu na predsednika Tita in štirinajsti obletnici začetka oboroženega boja. S tem kolektiv Brdo izpolnjuje željo predsednika Tita, ki se je zavzemal, za načrtno razvijanje konjereje. Prireditev v začetku septembra bo prirejena za najširšo javnost. S tem bo odprt tudi sodoben objekt vsem ljubiteljem konjeniškega športa.

V slovenskem konjeniškem prostoru je prišlo do velike vrzeli pred leti. Z delom je namreč prenehala uveljavljena kobilarna Turnišče pri Ptuju, ki je uspešno skrbela za vzrejo plemenitega ljutomerskega kasača. Prav zaradi velikega zanimanja za konjeniški šport, konjeniške rekreacije in širšega družbenega pomena, potreb SLO, JLA in milice, turistične dejavnosti to povsem opravičuje ustanovitev sodobnega vzrejnega centra na Brdu. Tu bo tudi vzreja vsestransko uporabnih konj, kar bo pospešilo razvoj konjeniškega športa na ožjem območju Gorenjske. Konjeniški klubi so že na Bledu, Komendi in Voklem.

Prireditev, ki bo 6. septembra, naj bi postala tradicionalna in naj bi bila vrhunec resnične kvalitete na osnovi množičnega kasaškega športa. Zajela naj bi tekmovalce iz vse Jugoslavije. Pomembnost prireditve kaže tudi sestava častnega odbora, ki ga vodi član federacije Ivan Maček-Matija. Organizatorji pričakujejo od 10.000 do 15.000 gledalcev.

Pred povorko vseh nastopajočih tekmovalcev bo še nastop lipicancev iz Lipnice. Na novi kasaški progi, dolga bo 800 metrov, bo šest kvalitetnih kasaških dirk. Na startu bodo vsi najboljši kasači iz Jugoslavije. Zanimive bodo tudi dirke izbranih kmečkih konj, zapreženih v kočije in zapravljivčke in z vozniki v narodnih nošah. Novi hipodrom bo odprl predsednik častnega odbora Ivan Maček-Matija, dobrodošlico pa bo vsem izrekel poveljnik RŠTO in predsednik KZ Slovenije generalmajor Miha Petrič.

D. Humer

Kolesarstvo

Mladi Lampič naš najboljši

Gabrovo – V nedeljo se je v Bolgariji sklenilo 14. balkansko prvenstvo v kolesarstvu. Med petimi udeleženkami sta bili po številu osvojenih zlatih medalj enakovredni domača in jugoslovanska reprezentanca, ki sta odnesli po dve najvišji odličji.

Naši fantje so se najbolj izkazali v mladinski konkurenci, v kateri je ekipa (Lampič, Marn, Pavlič, Zagorc) v petkovi vožnji na čas ubranila lanski naslov balkanskih prvakov. Gonilna sila ekipe je bil Savčan Janez Lampič, ki je narekoval hitrost. Brez njega našim reprezentantom podvig najbrže ne bi uspel, saj so Bolgare prehiteli le za 21 sekund.

Tudi v sobotni posamični vožnji mladincev se je Lampič izvrstno odrezal. V zadnjem krogu je zbral vse moči in prvi prevozil ciljno črto. Enakovredno z drugimi reprezentanti so se borili tudi ostali naši mladi kolesarji.

Podobno kot z uvrstitvijo mladincev smo lahko zadovoljni tudi z vožnjo članov, za katere pa so bili domačini vendarle nekoliko pretrd oreh. V ekipni vožnji so razen tega imeli precej smole. Bojan Ropret, ki naj bi skupaj s Polončičem, Buličem in Udovičem branil lanski naslov prvakov, si je namreč na treningu poškodoval koleno, tako da ga je moral Franc Hvasti zamenjati s Čerinom. Tako oslabljena ekipa se ni mogla enakovredno kosati z Bolgari. Za njimi je zastala skoraj za tri minute.

Nedeljska posamična dirka članov na 150 kilometrov dolgi progi je minevala v neznosni vročini. Udovič in Dostanić naporov nista zdržala in sta odstopila, od drugih naših reprezentantov pa se je na cilju najbolje odrezal Ljubljančan Čerin, ki je bil odličen tretji. Bulić je bil četrti, Cuderman deseti, Borovičanin trinajsti, Ropret, ki ga je poškodba še vedno nekoliko motila, pa šestnajsti.

Rezultati – člani: ekipno: 1. Bolgarija 2:00,20, 2. Jugoslavija 2:03,14, 3. Grčija 2:03,52, 4. Romunija, 5. Turčija; posamično: 1. Hubernov (Bol.), 2. Ramascanu (Rom.), oba 4:08,46, 3. Čerin 4:10,14, 4. Bulić 4:11,10, 10. Cuderman 4:20,59, 13. Borovičanin, 16. Ropret, oba 4:22,02, 18. Polončič (vsi Jug.);

mladinci: ekipno: 1. Jugoslavija 1:30,29, 2. Bolgarija 1:30,50, 3. Grčija 1:33,17, 4. Romunija, 5. Turčija; posamično: 1. Lampič (Jug.), 2. Kačulkov (Bol.), 3. Agelopulos (Gr.), 4. Pavlič, vsi 3:18,02, 7. Polanc, 9. Bosanac (vsi Jug.).

Košarka

Oddolžili so se za poraz

KRANJ – Telovadnica osnovne šole na Planini, prijateljsko košarkarsko srečanje kadetov Jugoslavije in Italije, izzid srečanja Jugoslavija – Italija 105:93 (48:41), gledalcev 350, sodnika Radošević in Zajec; Jugoslavija: Gambi 4, Petrović 29, Aleksić 5, Petović, Vranković, Lukenda 12, Sretenović 3, Perasović 8, Radunović 20, Mičunović, Pašić 14, Milojša 10 Italija: Sbaragli 6, Sassaneli 4, Tosetti 4, Coppari 4, Bresson 18, Iacopini 10, Ragazzi 4, Martin 18, Boni 6, Pedratti 4, Sala 5, Bo-sa 10.

Izbrani jugoslovanski kadeti so se v dvorani na Planini dostojno oddolžili italijanskim košarkarskim naraščajnikom za nedavni poraz v Gorici. Vseh štirideset minut so imeli igro popolnoma v svojih rokah. V drugem polčasu se je vodstvo Jugoslovanov iz prvega dela povečevalo iz minute v minuto. V 38. minuti so prvič dosegli prednost dvajsetih točk, vendar so v zadnjih minutah popustili in gostje so uspeli razliko zmanjšati na vsega dvanajst točk. Sicer pa igra na oko ni bila posebno lepa, toda Jugoslovani so vendar prekašali vrstnike iz Italije v domala vseh elementih košarkarske igre. Od naših kadetov velja posebej pohvaliti Petrovića in Gambo, ki sta na parketu dokazala, da se razvijata v dostojne naslednike Kičanovića, Dalipagića in Delibašića. Jugoslovani so na srečanju pokazali odlično telesno pripravljenost, zdaj pa bo trener Halilović več pozornosti namenil tudi uigravanju izbrane vrste.

C. Z.

Komentiramo

Vaterpolisti Triglava bi lahko ostali v ligi

***KRANJ** – »Ko se je prvenstvo končalo, smo videli, kje se je v dvomesečni vaterpolski prvoligaški sezoni pogrešilo. Lahko bi se obdržali v ligi, saj smo boljši od KPK s Korčule in Crvene zvezde iz Beograda. Ni se nam bilo treba posloviti od prvoligaške družine,« je dejal po končani sezoni v tej naši kvalitetni prvi ligi trener kranjskega Triglava Peter Didić.*

Vzrokov za slovo od prve lige je več. Prvenstvo je bilo dolgotrajno in igralo se je kar dvakrat in trikrat tedensko. Za priprave ni bilo časa. Fizično so bili Triglavani dobro pripravljeni, toda psihično niso zdržali pritiska. To je bil tudi vzrok za slabšo igro na začetku prvenstva. Tudi slovenska in jugoslovanska športna javnost sta že na začetku prvenstva to moštvo obsodili na izpad. Pri tem gre kritika tudi na račun našega pisanja. Pod tako velikim psihičnim pritiskom se ni dalo tako igrati, kot so se pri Triglavu zamislili. Priprave na naporno sezono niso bile take, kot bi morale biti. Za samo prvenstvo so odigrali le sedem težkih prijateljskih srečanj. To je premalo, saj je norma za dobre prprave in uspešen start od dvajset do petindvajset srečanj s kvalitetnimi moštvi. Prvenstvo se je začelo že 15. maja in vaterpolisti Triglava so prvič trenirali v letnem bazenu le pet dni pred prvim srečanjem.

Tudi igralski kader je bil za to prvoligaško sezono slabši kot lani. V JLA so morali Zmago Malavašič, Kuhar in Brinovec. To se je pri takem moštvu še kako poznalo. Trener je imel na razpolago le sedem do osem igralcev. Med igralci s klopi je le mladi Jerman izkoristil priložnost. Dovolj je igral in pokazal, da bo odličen igralec. Od štirinajstih igralcev jih je kar enajst v rednem delovnem razmerju. Vsi ti so trenirali, kot se je pač trenirati dalo. Temu ustrezna je bila potem tudi njihova igra. V delovnih organizacijah ti igralci niso našli pravega razumevanja, da bi lahko med dvomesečnim tekmovanjem nemoteno dvakrat dnevno trenirali. V vodi ni bilo tudi pravega igralca, ki bi znal »pognati« moštvo, predvsem takrat, ko mu je šlo slabo.

Tudi finančno stanje v klubu ni tako kot pri drugih jugoslovanskih moštvih, kjer nimajo denarnih težav. V večini teh moštev igrajo kupljeni igralci. Tudi hranarina v teh klubih je znatno večja kot pri Triglavu. Za letošnjo sezono so igralci Triglava od ZTKO prejemali prvič po 800 dinarjev. Tudi petsto tisoč dotacij, ki so jih dobili od TKS, ni veliko v primerjavi z ostalimi klubi.

V dvomesečni sezoni se je pokazalo, da so naši sodniki slabo pripravljeni na težka srečanja. V njihovem sojenju je bilo vse preveč napak. A te se ponavljajo iz leta v leto. V Kranju so prepričani, da bi bilo pri borbi za obstanek v ligi sojenje lahko tako, kot je bilo za gostujoča moštva. Šepalo je tudi pri delegiranju sodnikov. Kakšno bi moralo biti, se je pokazalo v zadnjih dveh kolih. V Kranju je sodil namreč Koprčan Jerman. Igralo se je ostro, borbeno in kvalitetno. Tudi sojenje je bilo na višini igre. Za Triglav je bila to še ena velika preizkušnja. Čeprav je slovo od lige težko, je bila odločitev, da bodo igrali v prvi ligi, pravilna. To je vsekakor imelo velik vpliv na pionirje, kadete in mladince Triglava. Veliko pa se bo poznalo tudi pri nadaljnjem razvoju vsega slovenskega vaterpola.

Sicer se je letošnje prvenstvo končalo po pričakovanjih. Dubrovčani so zasluženo že drugič zapovrstjo osvojili naš najvišji vaterpolski naslov. Ton v borbi za prvaka so mu dajali vaterpolisti Partizana iz Beograda, Kotorja in Jadrana iz Hercegnovega. Razočarala sta Primorje iz Reke in POŠK-Brodomerkur iz Splita. Ti dve moštvi sta bili namreč med favoriti za prvaka, a na koncu sta se uvrstili slabše, kot smo pričakovali.

D. Humer

***Vrvež na letališču** – Alpski letalski center v Lescah med poletjem nikoli ne sameva. Med turisti je vedno veliko zanimanja za prevoze z dvema najemnima letaloma. Tja prihajajo vsak dan tudi številni jadralni letalci, ki se urijo v svojih veščinah. Pred nedavnim je letalska šola pri ALC Lesce pripravila 14-dnevni tečaj za letalsko jadranje, sedaj pa bodo začetniki izpopolnjevali na tečaju pridobljeno znanje. Minuli petek pa so z leškega letališča poleteli člani domačega in ljubljanskega aerokluba, ki bodo sodelovali na državnem prvenstvu v jadralnem letenju v Novem Sadu. (S) – Foto: S. Saje*

Složnost športnikov in filmarjev

Po Tržiški Bistrici še ni preteklo veliko vode, odkar so v Zvirčah pri Tržiču ustanovili Športno društvo Zvirče. Člani novoustanovljenega društva so se resno lotili dela in izvedli vrsto uspelih akcij, ki so navdušile krajane v Zvirčah in druge obiskovalce. Omeniti velja njihovo akcijo na predvečer 4. julija, Dneva borca. V Zvirčah so organizirali celovečerno predvajanje filmov Kino kluba Duplje. Ker ŠD Zvirče nima svojih prostorov, so predvajanje amaterskih filmov mladih Dupljancev organizirali kar pod milim nebom, filmski večer pa je privabil več kot 150 krajanov. Člani Kino kluba Duplje so se predstavili s svojimi filmi športnega ter zabavnega žanra in med temi sta največ aplavza publike požela dva filma o slovesnem sprejemu Bojana Križaja v Zvirčah po obeh njegovih zmagah v Wengnu. Mojstrstvo dupljanskih ljubiteljev sedme umetnosti je dokazal tudi film o državnem prvenstvu v smučanju na Zelenici, ki je bilo letos. Kot kakovostno prvino večera, s katerim so v Zvirčah tudi počastili praznovanje Dneva borca, je treba izpostaviti izredno dobro sodelovanje obeh društev, Športnega društva Zvirče ter Kino kluba Duplje.

Prejšnji torek se je v francoske Alpe odpravilo osem planincev iz delovne organizacije Planika. Cilj njihovega vzpona sta Mont Blanc, najvišja gora stare celine, in Breithorn. – J. Krt

Ker novoustanovljeno društvo v Zvirčah nima skorajda nikakršnih finančnih sredstev, so se na filmskem večeru odločili za zbiranje prostovoljnih prispevkov. Krajani so tudi z njimi dokazali, da jim ni vseeno, če mora društvo poslovati s prazno blagajno. Kajti, s pol starega milijona dotacije od Telesno kulturne skupnosti Tržič v Zvirčah ne bodo mogli napraviti veliko – volja za delo in akcije pa brez dvoma ostaja in škoda bi bilo, če bi se denarna vprašanja tudi pri tem društvu postavila kot cokla razvoja dejavnosti. Prav zato velja pozdraviti tovrstne akcije ter jim dati njihovo pravo vrednost, ki ni le krajevnega značaja, kajti poleg dokaza o dobrem sodelovanju dveh panožno različnih društev ponuja tudi dobro idejo drugim amaterskim športnim delavcem.

-mv

Delovni dan na veslih pletne

Blejskih čolnarjev ali pletnarjev je danes 23, prometa pa iz leta v leto manj – Pletnarstvo je stara blejska zanimivost s sto in več letno tradicijo

Bled – Blejsko pletnarstvo ima sto in več let staro tradicijo, od začetka blejskega zdraviliškega turizma pač, od dr. Arnolda Riklija, ki je »odkril« Bled in si pridno prizadeval, da ga kot alpski zdraviliški kraj zdraviliško in turistično odpre svetu. Seveda tedaj blejske pletne niso bile takšne kot danes, a bile so in vozile so po jezeru tja do otoka petično gospodo, ki je lahko občudovala prelepo (še čisto) gladino jezera, otok in grad.

Še danes so pletnarji blejska zanimivost in še danes vas popeljejo na otok in nazaj ob upiranju na vesla. Čeprav je Zavod za razvoj turizma na Bledu »vpeljal v promet« dva hidrobusa – tretjega imajo za rezervo – se veliko blejskih hotelskih in drugih gostov odloča za vožnjo s pletno. Vsekakor je bolj naravno, romantično, le v slabem vremenu in dežju morajo pletne počivati, kajti streha nad glavo ne zadrži naliva ali nevihte.

Franc Mandelc

Blejski pletnarji tudi lahko ocenijo letošnjo blejsko sezono, po tem pač, koliko gostov prevozijo. Vsi po vrsti pravijo, da je letošnje leto »suho« leto in da nikakor ni toliko turistov kot prejšnja leta, posebno domačih ne. Čolnarjev je 23 in čeprav niso organizirani, so se sporazumeli med seboj tako, da je vedno nekdo ob obali, da držijo vrstni red in se med seboj pred turisti ne prepirajo. Letos so za 10 dinarjev podražili, tako, da velja vožnja do otoka in nazaj na osebo 50 dinarjev, vožnja s hidrobusom pa 40 dinarjev. Če bi bilo dovolj prometa, bi že šlo, tako pa se je ura nagibala že krepko čez poldne, bilo je lepo in sončno vreme, pa nekateri izmed njih niso na otok peljali še niti enkrat. Več kot očitno je, da jih je preveč in za vse bi bilo najbrž bolj prav, ko bi vozili pletne le tisti, ki od tega živijo, ki so vzeli obrtniško dovoljenje in ki zato plačujejo tudi redne dajatve. Tako pa je med čolnarji precej tistih, ki jim je ob pokojnini čolnarjenje le postranski zaslužek in vendarle jim izdajajo dovoljenja. Pleten je vedno več, prometa vedno manj in med čolnarji prihaja do upravičenega nezadovoljstva, ki se kdaj pa kdaj izrazi tudi pred turisti – kar pa je nesprejemljivo in odbijajoče, meče slabo luč na tovrstno blejsko turistično ponudbo. Prav tako bi morali v občinski skupščini v Radovljici upoštevati pripombe na odlok, ki so ga sprejeli, pripombe, ki so jih dali pletnarji sami le zato, da bi ob obali uvedli večji red in mir. Z boljšim odlokom in seveda z njegovim doslednim uresničevanjem bi odpravili vse

Viktor Škrjanc

pomanjkljivosti, ki povzročajo med pletnarji slabo voljo in nikakor niso primerne za turistove oči in ušesa. Ne nazadnje bi bilo tudi manj pripomb v pritožnji blejski knjigi.

Franc Mandelc je že trinajst let na pletni: **»Vidi se, da gostje letos nimajo toliko denarja in da varčujejo. Najboljša sezona je bila leta 1972 in 1973, zdaj jih je nekako 40 odstotkov manj. Opazili smo, da je manj domačih gostov, podražili pa nismo veliko. Vozimo dva meseca, do septembra, oktobra pa lahko sije sonce z vso močjo, voženj ni. Pletnarji smo pred dvema letoma sami uredili čolnarsko obalo pri Kazini in z**

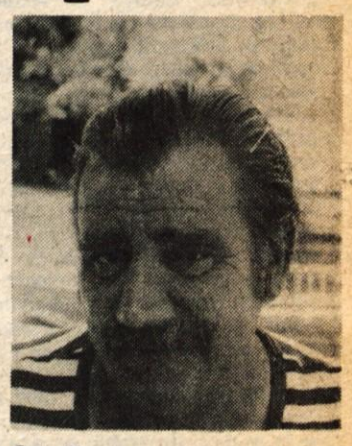

Jože Zupan

delno pomočjo tudi obalo pod Jelovico. Mislim, da bi bilo na Bledu lahko tudi več čistoče, saj zdaj le še Slavko dela in skrbi za čistejše okolje. Prav tako bi morali prepovedati vožnjo kolesarjem in motoristom okoli jezera, saj občutno motijo sprehajalce, ki jih je v sezoni veliko. Postaviti bi morali tablo in bi tako tudi poskrbeli, da ne bi uničevali cvetličnih nasadov.«

Viktor Škrjanc je štirinajst let blejski čolnar: **»Nam, ki živimo od voženj na pletnah, ne more biti vseeno, kako je s prometom in blejskim turističnim obiskom. Obisk občutno pada, računati je treba na slabo vreme. Nekdaj je bilo domačih gostov veliko, zdaj jih je vse manj. Pletnarji pa smo med seboj dogovorjeni, tako, da ne prihaja do nesporazumov. Pletne so tako gostom do noči vedno na razpolago.«**

Najstarejši blejski pletnar po stažu pa je **Jože Zupan**, ki na blejskem jezeru vozi že trideset let: **»Včasih smo imeli res veliko dela in tudi pred nekaj leti; zadnje sezone pa je tistih, ki bi se radi popeljali na otok, vedno manj. Bled bi moral biti tudi bolje urejen, čistejši, saj tujci opazijo vsako malenkost.«**

D. Sedej

Turistov je manj, še manj tistih, ki bi izvenpenzionsko trošili, zato zapluje blejska barčica proti otoku vse redkeje . . . Foto: D. Sedej

MEDNARODNO LETO INVALIDA

S temeljito skupno akcijo k humanemu cilju

Naša napredna družba že v temelju presega pojmovanja, da je invalid revež, potreben našega sočutja in pomoči. S tako miselnostjo, ki prizadetega človeka odriva na sam rob družbe in ga pojmuje kot njeno nepotrebno breme, le dokazujemo svojo ozkost in neosveščenost. Žal pa še ne moremo trditi, da smo v svoji zavesti dosegli tisto stopnjo, ki postavljanje invalida v takšno luč izkoreninja. Pa vendar, ko ob letošnjem svetovnem letu invalida ugotavljamo, kakšni sta naša teorija in praksa glede tega vprašanja, lahko trdimo predvsem za prvo, da smo kljub prejšnjim ugotovitvam precej visoko. Vsa naša prizadevanja – čeprav se vsa še niso izkazala kot uspešna – celoten sistem družbene zakonodaje, vključujoč zakonodajo, ki posebej ureja vprašanja invalidov, stremijo za socialistično, humano podobo in vlogo človeka, pa naj si je ta zdrav ali invalid.

Zato v zasnovi družbenega varstva invalidov skušamo kar največ storiti, da bi usposobili invalida za samostojno življenje in delo, kar naj mu da popolno socialno vlogo in možnost za razvoj in uveljavitev celovite osebnosti.

Da bi ta cilj dosegli, je potrebna skupna in koordinirana akcija cele vrste družbenih dejavnikov – od organizacij združenega dela, samoupravnih interesnih skupnosti zlasti s področja zaposlovanja, socialnega varstva in skrbstva ter invalidskega in pokojninskega zavarovanja, posebnih organizacij za zaposlovanje in usposabljanje, invalidskih delavnic ter nenazadnje invalidskih organizacij, kakršno je na primer društvo invalidov. Družba si v usposabljanju invalidnih oseb prizadeva, da si prizadeti ljudje z lastnim delom ustvarijo svoj družbenoekonomski položaj in kot osveščeni samoupravljalci premagujejo socialne posledice svoje invalidnosti, da bi mogli tudi sami opozarjati na pomanjkljivosti, napake in ovire, ki so jim kljub relativno urejenim družbenih razmeram postavljene na pot. In teh ni malo – od gibalnih, pravnih, komunikacijskih – invalid sam pa je ob njih nemočen. Prav zato je potrebna skupna, temeljito organizirana družbena akcija, usmerjena v reševanje vseh vrst problemov.

Resničnost, družbena praksa, kakor smo omenjali, pa včasih kaže prav nasprotno sliko, kot pa je vidna iz naših napredno usmerjenih ciljev. Organizacije združenega dela, ki so temeljni nosilec družbenega varstva invalidov, še niso opravile pričakovane naloge. Še vedno namreč ostajajo neizpolnjene naloge zaposlovanja in usposabljanja delovnih invalidov, češ da zanje ni ustreznih pogojev. Pravi razlogi pa so pogosto v lagodnosti organizacij združenega dela, ki invalida raje proglasijo za delo nezmožnega in ga invalidsko upokojijo, s tem pa mu odvzamejo možnost, da izkoristi svoje preostale delovne sposobnosti in se z delom potrdi. Včasih pa pričakujejo, da bodo breme zaposlovanja teh delavcev prevzeli drugi, na primer invalidske delavnice, vendar pa le-te niso namenjene vsem invalidom; tistim, ki so sposobni kateregakoli dela v okviru svoje delovne organizacije, s to obliko zaposlovanja le odvzemamo samozaupanje, da so družbeno koristni in produktivni. Eden od razlogov za neuspeh pa je tudi izolacija posameznih delovnih organizacij, neaktivnost, kadar bi se jih moralo več povezati in družno rešiti nekatere nakopičene skupne probleme, kadar bi morale reči besedo s samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

Pomanjkljivosti pa niso značilne le za organizacije združenega dela; toda, kjer gre za vprašanje invalidove eksistence, se le najbolj drastično odražajo. Tudi pravno, čeprav je invalidska zakonodaja pri nas dokaj popolna in humana, njihov položaj še ni povsem enakopravno reguliran. V sistemu varstva invalidnih kmetov še zevajo vrzeli, tudi socialni položaj duševno prizadetih ni do kraja urejen, ob strani pa ostaja še precejšnje število invalidov brez statutsa, brez osnovnih pravic, ki sicer pritičejo invalidu.

Na začetku smo omenjali zavest soljudi, njihov odnos do prizadetega. Invalidi bi bržkone uspešneje urejali svoj družbenoekonomski položaj, ko bi bil odnos ostalih ljudi resnično tovariški, human, ne pa pomilovalno sočuten in celo sovražen zaradi njihovih posebnih, iz invalidnosti izhajajočih pravic. Razvoj humanih medčloveških odnosov bi morala družba bolj sistematično spodbujati že na vsem začetku vzgojnega procesa, s ciljem, da zraste nov rod osveščenih in zrelih ljudi, ki bodo znali ustvariti do invalida tak odnos, kot ga le-ta pričakuje. Pa tudi slednjemu mora ponuditi ustrezne oblike osveščanja, spodbujanja in vrednotenja, da svoje življenjske situacije ne bo pojmoval kot tragedijo, pač pa bo znal z njo živeti in se ponosno postaviti za svoje zakonske pravice.

D. Ž.

Z lepoto in popolnostjo proti bolezni

Mili Miklavčič je že pri štirinajstih letih zbolela za sklepno revmo, okroglih 45 let njene trnove poti mineva. Noge je potem niso nič več nosile, pa je ostajala kar doma. Vozili so jo sicer okrog in tako se je srečevala z ljudmi, pogovarjala in marsikateremu sotrpinu potiho potožila, toda vsakdan ji je mineval doma med štirimi stenami s pletenjem v rokah. Izpod njenih prstov, ki jih je skrivenčila bolezen, so prihajali čudovito lepi izdelki. Le kje jemlje Mili toliko volje, da ji uspe plesti, in to še tako lepo plesti, ko pa spričo bolezni komajda more premikati roke, so se spraševale sosede, ki so občudovale njene puloverje, krila, ogrinjala ...

»V začetku nisem zmogla nobenega giba,« pravi, »in že vsa nesrečna sem si zamislila svoje bodoče življenje brez dela in v morečem dolgočasju. Od zdravnika sem dobila tedaj pameten nasvet, češ naj kolikor je mogoče pregibljem preostale sklepe, da ne zastanejo. Spravila sem se k pletenju, ki me je sprva strašno utrujalo, a kasneje so se roke navadile preprostih gibov, danes pa se prsti nič več ne upirajo.«

V pletenju je Mili Miklavčič pravzaprav našla tisto, kar dela njeno življenje smiselno. Biti koristna in ustvarjati, pa ne le s spretnostjo prstov, ki jih je prisilila v ubogljivo ponavljanje zdravemu človeku tako preprostih gibov, tudi z veliko volje, ljubezni in skrbnosti, ki jih položi v sleherni izdelek. Pred nedavnim je spletla poročno obleko nevesti svojega nečaka, zahtevno delo, na katerega je upravičeno ponosna. In kdo ne bi bil ponosen, če bi z lepoto in popolnostjo, s skrbjo in plemenitimi čustvi premagal mrakobno bolezen?

Eno leto je na vozičku. Sprva se ga je branila, češ da na dvorišče more tudi s svojimi nogami. Vendar pa je v tem letu spoznala prednosti vožnje. Pred kratkim jo je sestra popeljala po okolici. Sončno je bilo in ožarjeni hribi so ji bili kakor na dlani. Spet je prepoznavala ulice in hiše svoje vasi, ki jih že leta in leta ni videla, srečevala ljudi, za katere je že pozabila, da živijo. To je bilo vse drugačno doživetje kot pa prejšnje vožnje z avtom, ko si naravo in sonce le gledal, kako hitro bežita mimo oken, nisi pa ju mogel čutiti in ob njima zaživeti.

V pogovoru se razvname, zaupa mi, kako rada prepeva. Spominja se nekega srečanja težjih invalidov v Dupljah, kjer je recitirala, spominja se obiska Tončke Vodnikove z njenim zborčkom otrok, pa trenutkov, ki jih je preživela v okoliških hribovskih vaseh pri znancih; ne pozabi omeniti niti ganljive pomoči mladega zdravnika v Ljubljani ob njenem zadnjem pregledu, niti pogostih obiskov okoliškega poverjenika, ki je redno prihajal na klepet.

Vse to je življenje Mili Miklavčič. Je pa še druga, temačna stran in težko jo pripraviš, da bi o njej spregovorila. O odnosu zdravih ljudi do invalidov, o ljudeh nasploh, ki ne znajo ceniti in izkoristiti svojega zdravja z delom; o tistih, ki preradi pozabljajo na sočloveka v stiski, čeprav jim je delo z njimi dolžnost in vsakdanji kruh. Mračne misli, ki prehitro zvabijo solze v oči, pa Mili Miklavčičeva zna prepregnati, pogumno se skloni nad svoje pletenje in misli ji kaj kmalu preidejo na lepše stvari.

D. Ž.

Smisel v oživljanju spominov

Včasih se izgublja v spominih, dogodki so do zadnje podrobnosti ostali živi, imena in letnice pa je pozabil. Včasih zažive pred njim leta njegove mladosti, ko je bil še strumen mladenič z našitki kaplarja in »prvi pri kotlu«; zvrstijo se predvojna pota, ki so ga še neizkušenega privedla v službo k žandarmeriji, kako je služboval po južnih krajih, v Debru, Valjevu, Beogradu, Skopju ...

Karol Zajc je že v oseminsedemdesetem letu, petnajsto leto na invalidskem vozičku. Rad se spominja, rad govori o svoji zanimivi preteklosti, če le ima s kom. Kajti gostje, ki so voljni poslušati zgodbe neke mladosti, so redki obiskovalci Zajčeve hiše na poti, ki iz Cerkelj vodi proti Krvavcu.

Takoj po vojni – misel in spomin nanjo sta že zbledela – je prišel Karol Zajc v službo na urad nekdanje občine v Cerkljah. Še dandanes potoži, koliko je bilo dela med tistimi akti, s katerih je bilo treba najprej odstraniti pajčevine, kolikokrat je oba uradnika zmoglo celodnevno naprezanje, pa sta vendarle morala kdaj pa kdaj potegniti svoj delovni dan tudi v pozno noč. V tisti čas sega tudi spomin na padec, ki ga je veljal zdravje. Noge so ga izdale in delu med ljudmi v pisarniških aktih je bilo konec. Začenjala se je borba z boleznijo in življenjem. Z nizko pokojnino je skrbel za kar številno družino, šolal svojih pet otrok, tisti čas pa si je uredil tudi svoj življenjski kot. Kupil je hišo, v kateri je do zdaj stanoval. Prav dobro se še spominja, kako je bila zanemarjena, kako so vrt obraščale koprive, ki so mu segale čez glavo in jih je bilo dovolj za vso vas, kako je potem v letih iz te zapuščine nastajalo prijetno, spodobno domovanje.

Mnogo je bil njega dni med ljudmi, mnogim je pomagal. Mnogokatera ženička je blagrovala njegovo dobrotljivost, ko se je zavzel zanjo pri občini in ji izprosil socialno podporo. Se-stavljal je neukim prošnje in jim svetoval. Mnogi vedo povedati o njem veliko dobrega. Vendar je danes sam, ljudi, ki jim je v stiski kdajkoli pomagal, ni blizu. Kdaj pa kdaj pride kdo od društva invalidov – in nikakor ne prihajajo praznih rok, pravi – kak star znanec na kratek klepet, sicer pa je bolj vezan na družinski krog, na »drobižek, ki preganja človeku dolgčas in ne dopušča, da bi se ukvarjal sam s seboj«. Kdo ve, morda bi se zagrenjeno zaprl vase, ko ne bilo otrok, ko ga ne bi obdajalo toplo družinsko ozadje, zdaj ko je že malce slaboten opustil tudi redne »sprehode« po deželni cesti. Nekaj ironije tiči v njegovem izreku »gor je visoko, dol pa trdo«, a vendarle kaže, da se je s svojo invalidnostjo pogumno sprijaznil. In tudi s svojo osamelostjo in zaprtostjo pred zunanjim svetom, vendar pa ob slovesu kljub temu prikrito meni, da se ne bi bral takih in podobnih razgovorov z znanci, ki bi mu spet dali priliko za oživljanje starih spominov. Seveda, ko bi le kdo našel pot do njega!

Nova merila sofinanciranja letovanj

Kranj – Z ozirom na porast življenjskih stroškov so se spremenila tudi merila sofinanciranja letovanj ali klimatskih zdravljenj. Družine, ki imajo do 2800 dinarjev dohodka na člana družine, so do lanskega leta same plačale le polovico stroškov letovanja, 50 odstotkov jim jih je povrnilo Društvo invalidov. Družinam, kjer je mesečnega dohodka na osebo do 3100 dinarjev, so bili stroški povrnjeni 25-odstotno.

Letos pa družinam s 3500 dinarji mesečnih dohodkov na člana DI vrača 50 odstotkov stroškov, 25 odstotkov pa tistim, ki so v plačilnem razredu od 3500 do 4200 dinarjev na člana gospodinjstva. Seveda ta lestvica velja le za tiste, ki jim niti delovna organizacija niti socialna služba ne zagotavljata letovanja ali klimatskega zdravljenja.

D. Ž.

Ocenjen položaj težjih invalidov

Vtisi z letošnjih obiskov Društva invalidov Kranj pri težjih invalidih v krajevnih skupnostih – Ocena zdravstvenega, socialnega in pravnega stanja – Posebna pozornost nepokretnim in teže pokretnim na podeželju

Kranj – Socialna komisija pri društvu invalidov Kranj, ki ima v svojem programu tudi obisk teže prizadetih invalidov po krajevnih skupnostih, je letos svojo nalogo uspešno opravila; člani društva so namreč obiskali in skromno obdarili 128 invalidov, z njimi pa so se pomenili tudi o njihovih vsakdanjih težavah.

O oceni položaja teh invalidov smo se pogovarjali s podpredsednikom društva in predsednikom socialne komisije **Miho Logarjem**, ki je takole povzel svoja razmišljanja:

»Zdravstveno stanje večine obiskanih invalidov je slabo, v glavnem vsi so odvisni od te ali one zdravstvene usluge. Večina se tudi pritožuje nad zdravstvenimi uslugami, nad nerednimi obiski zdravnika, nad čakanjem v prenapolnjenih ambulantah, kjer za invalida prav tako velja vrsta. Večina je povedala, da se čutijo kot invalidski upokojenci zapostavljene pri zdravstvenih storitvah, na primer pri klimatskem zdravljenju, celo pri obiskih zobozdravnika, do katerega jim navadno zaradi omejene sposobnosti gibanja ni ravno lahko priti. Morda bi veljalo razmisliti o prilagoditvi sedanjih pogojev tem invalidom, seveda pa ima to vprašanje širše razsežnosti in se ga je treba res zavzeto lotiti.«

Naloga komisije je predvsem ugotavljati socialni položaj invalidov. Težko je sprejeti neko enotno oceno o njem, pač pa je treba pristopiti k vsakemu posameznemu problemu. Največ je nerešenih vprašanj na podeželju, kjer invalidi ne znajo uveljaviti svojih zakonskih pravic, bodisi zato, ker so o njih preslabo obveščeni, bodisi ker obstaja vrsta nejasnosti glede neurejenega lastništva, položaja v skupnem gospodinjstvu in podobnih problemov.

»Prizadeti z ocenjeno telesno okvaro omenjajo tudi enotno ocenitev, žuli pa jih tudi invalidnina za telesno okvaro, ki je v primerjavi s telesno prizadetostjo skoraj smešno nizka, prav tako tudi dodatek, ki ga svojci dobivajo za tujo pomoč in nego. Če procenimo vložen trud, voljo, prosti čas, kar žrtvujejo svojci, vidimo, kako je vse to malo cenjeno in neprimerno družbeno vrednoteno.«

Tudi stanovanjski problem predstavlja svojevrsten kamen spotike v socialnem položaju invalida v krajevni skupnosti. Mnogi živijo kljub nepokretnosti v visokih nadstropjih s številnimi ozkimi stopnicami ali v neprimernih, dotrajanih prastarih stanovanjih, vlažnih kletnih prostorih, ki še zdravemu človeku uničujejo zdravje, kaj šele invalidu.

»Vprašanj, ki bi jih morali rešiti, je cela vrsta. Vendar pa le z vsakoletnimi društvenimi obiski ne moremo veliko storiti za izboljšanje invalidovega položaja. Nanj skušamo opozoriti ustrezne strokovne službe, prizadevamo pa si, da bi skrb za tega pozabljenega prizadetega človeka razširili tudi na druge dejavnike. Predvsem bi morala odločilno mesto v tej problematiki zavzeti krajevna skupnost s svojimi socialnimi komisijami in humanitarnimi organizacijami, pa tudi delovna organizacija, kjer je invalid nekoč delal, bi primaknila svoj delež. S tem bi ne le enotno in organizirano pripomogli k boljšemu socialnemu in zdravstvenemu položaju, pač pa bi v življenje invalida vnesli tudi pravi tovariški medčloveški odnos,« pravi Miha Logar.

D. Ž.

Izlet radovljiških invalidov

Radovljica – Sezona rekreativnih srečanj in izletov je v Radovljici na višku, kar dokazujeta dva izleta v zadnjih dveh mesecih. Na prvem, ki je bil sredi preteklega meseca, so si Radovljičani križem kražem ogledali Primorsko, vse od bolnice Franje, umetnega jezera na Soči, Brd, ki prijazno vabijo z napolnjenimi vinskimi kletmi, do Petrovega brda, koder so se preko Železnikov vračali na Gorenjsko. Za praznik borca, 4. julija, pa so se podali v nasprotno smer in si tako ogledali še dobršen del naše ožje domovine.

Marija Gril

Zahvala

Izvršni odbor Društva invalidov Jesenice se zahvaljuje vsem, ki so pomagali pri pripravi sedmega tradicionalnega srečanja težjih invalidov Gorenjske in ceremonije prireditve praznika mednarodnega leta invalidov, ki je bilo 6. junija v Osnovni šoli »Tone Čufar« na Jesenicah. Predvsem se zahvaljuje Ljubljanski banki, pokrovitelju srečanja, in izvajalcem kulturnega programa: ženskemu pevskemu zboru z Jesenic, moškemu zboru »Vintgar« z Blejske Dobrave, folklornima skupinama »Veseli upokojenci« Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela in pionirski skupini iz Podkorena, mladinskima ansambloma »Ivan Rupar« in »Junaki« iz Škofje Loke. Zahvala velja vsem, ki so s sodelovanjem na prireditvi izkazali svojo humanost in se tako vključili v dejavnost mednarodnega leta invalidov, ki poteka pod geslom »Popolno sodelovanje in enakost invalidov«.

Izvršni odbor
DI Jesenice

Črevesne nalezljive bolezni

Kot vsako leto, se je tudi v letošnjem poletju povečalo število zbolelih za črevesnimi nalezljivimi boleznimi. Povzročitelji letošnjih črevesnih bolezni so salmonele. Največ prebivalcev je zbolelo v občini Kranj, vendar so posamezni primeri bolezni tudi med prebivalci drugih občin Gorenjske.

Salmonele se širijo najpogosteje preko mesa in mesnih izdelkov, vode in preko blata bolnika, zato priporočamo Gorenjcem, da upoštevajo spodaj napisana navodila, da se izognejo okužbi.

Običajno se okužimo tako, da zaužijemo zadostno količino povzročiteljev nalezljivega črevesnega obolenja, ki se v telesu razmnože. Izločajo se z blatom in urinom. Čas od okužbe (vnosa) do pojava prvih znakov obolenja je različno dolg, od nekaj ur do 21 dni.

Bolezen se običajno prične s porastom telesne temperature tudi do 40 stopinj Celjzija, bolečinami v trebuhu, driskami in bruhanjem. Znaki bolezni niso vedno vsi prisotni, lahko ima bolnik le posamezne ali pa je obolenje tako hudo, da mora bolnik na zdravljenje v bolnico.

Kako se obvarujemo pred nalezljivimi črevesnimi obolenji:

- Temeljito umivanje rok z milom pod tekočo vodo pred začetkom pripravljanje hrane, pred jedjo in **po uporabi stranišča.** Vsaka oseba mora imeti svojo brisačo.
- Posodo in jedilni pribor moramo pomivati v vroči vodi z detergentom, nato dobro splakniti v vroči vodi. Bolnik naj ima svojo posodo in pribor, ki se posebej pomiva. Pribor bolnika se mora po vsaki uporabi prekuhati. Dude in posodo, ki jo uporabljamo za dojenčke, moramo po vsaki uporabi temeljito pomiti, dobro splakniti in, če posoda to prenese, tudi prekuhati. Hrano naj pripravlja le zdrava oseba.
- Sadje in zelenjavo, ki jo uživamo surovo, moramo pred uporabo dobro oprati in splakniti pod tekočo vodo.
- Pri nakupovanju, prenašanju in shranjevanju živil moramo posamezne skupine živil ločiti tako, da ne pride do neposrednega stika med njimi. Živila, kot so meso, drobovina, ki jih pred uživanjem še prekuhavamo, prepečemo – t. j. toplotno obdelamo, ločimo od živil, ki jih uživamo neprekuhane (solata, sadje) ali od že pripravljenih živil (kruh, sladice, surovo maslo, itd.). Pri pripravi hrane doma **moramo imeti ločen pribor, orodje (lesene deske, nože in posode) za surovo in kuhano hrano. Napačno je, da isti nož in desko uporabljamo za rezanje surovih in kuhanih živil.** Pri toplotni obdelavi živil je potrebno upoštevati običajen čas in temperaturo (kranjske klobase kuhamo do 20 minut, hrenovke 6 minut, piščanec ne sme biti pri kosti krvav, itd.). Po končani toplotni obdelavi se moramo prepričati, da je živilo res kuhano ali pečeno.
- V družini, kjer je bolnik z nalezljivimi črevesnim obolenjem, je treba redno razkuževati stranišče, osebno perilo in posteljnino bolnika.

– Razkuževanje stranišča: najmanj 1 krat dnevno moramo stranišče pomiti s toplo vodo in detergentom in nato razkužiti z 2–3 odstotno raztopino Asepsola (2–3 jedilne žlice razkužila na 1 liter vode) ali drugega razkužila.

Pomiti in razkužiti moramo: potezno vrvico z ročajem, sedno desko, stene, kljuke vrat in tla.

– Vse bolnikovo osebno in posteljno perilo moramo prekuhati ali vroče prelikati. Perilo, ki ga uporabljamo za dojenčke ali male otroke peremo ločeno.

– Razkuževanje rok: v družini, kjer je bolnik z nalezljivim črevesnim obolenjem, si morajo vsi družinski člani najprej temeljito umiti roke, nato dobro splakniti z vodo in dodatno splakniti z razkužilom. Razkužilo pripravimo v steklenici, ki naj stoji poleg umivalnika za umivanje rok.

- Muham, mrčesu in glodalcem moramo preprečiti dostop do živil in stranišč.
- Če se pojavijo začetni znaki obolenja (vročina, glavobol, bolečine v trebuhu, slabost, bruhanje in driske) – takoj k zdravniku.

Le vestno in dosledno izpolnjevanje navedenih navodil lahko obvaruje pred nalezljivim črevesnim obolenjem.

Zavod za socialno medicino in higieno Gorenjske – Kranj
Epidemiološki oddelek
dr. Alma Vadnjal

VAŠA PISMA

BOHINJSKA BELA SE MODERNIZIRA

Elektro – Žirovnica iz rednega programa in sredstev te dni postavlja novo trafo postajo 250 kilovatne moči, ki bo stala v bližini kulturnega doma na Bohinjski Beli. Vrednost obnovitvenih del bo približno 8 milijonov dinarjev in obsega večinoma spodnji del. Vasi Zgornjo vas in Obrne so obnovili že prej.

Boljše električne napetosti se bodo nedvomno razveselili kmetovalci in obrtniki in tudi gospodinje, ki morajo dan ali dva kuriti v štedilniku. Seveda bo kasneje prijetno tudi v toplejših kopalnicah. Prizadevnim elektro-monterjem gre za hitro in uspešno delo vse priznanje.

Bohinjska Bela se je v zadnjih letih zares modernizirala. Zrasle so in še rastejo nove hiše, skoraj vse vaške poti so obnovljene in asfaltirane, le poti do vasice Slamniki manjka asfalt.

Za modernizacijo vasi pa gre priznanje tudi zelo prizadevni krajevni skupnosti in njenim krajevnim družbenopolitičnim organizacijam. Kdor je bil na Bohinjski Beli pred desetletji, bi danes lepo, urejeno vas komajda še prepoznal.

Alojzij Vovk
Bled

JEKLENOSIVA, NA ZRAKU OBSTOJNA KOVINA, Z VELIKO TRDOTO (znak V) – DRŽAVNA BLAGAJNA – LADJA ZA LOV NA KITE – FR. FILOZOF IN SOCIOLOG (GABRIEL) – REKA V MONGOLIJI IN SZ – ITALIJ. SLIKAR (GUIDO)

FIZ. KOLIČ. DOLOČENA Z VELIKOSTJO IN SMERJO – FRANC. (EVROP.) RAKETA – NATRIJEVA SPOJ. – SL. PISEC (ANTON) – ENAKA VOKALA – SOTOČN. DRINE

GLAS – MNOŽIČNO SREČANJE – ŠTEFAN SEME – LESKOVAC – TOK LEDU V VISOKIH GORAH – PARADIŽ, EDEN – HRVAŠKI PETROL – KONICA – SK. IME ZA POLJŠČINE Z ZRNJEM

OSNOVNI MATEMAT. POJEM – JED IZ RIŽA – ČEŠKO-SLOVAŠKA

PREBIVALCI GLAVN. MESTA BIH – ARGON – PREBIVALCI IRSKE

TEMNI DEL DNEVA – PLOD RASTLIN IZ DRUŽINE STROČNIC (METULJNIC) – ST. RUSKA PLOSK. MER. ENOTA – SVOBODOMISLEC

ZNANA SLIKA IVANA GROHARJA – RIM. PODZEMLJE – MESTO V SEV. ITALIJI BLIZU MILANA

TONE ŽBONTAR – MESTECE PRI ZADRU – AM. FOTOAPARAT. – KRAJ NA NOTRANJSKEM

NEVARNO OBOLENJE – BIZMUT – ŽENSKO IME – NAŽIV

ČIK – GREDA ZA NALOŽEN VOZ SENA ALI SLAME – LUIGI GALVANI – VELIKOST, OBSEŽNOST

MADŽARSKI PRVI SEKRETAR – KUHINJSKI PRIPOMOČEK, STRGALO – CERAR

MAZURIJ – ZNAČ. GORENJSKA CVETICA – NAŠE NAJVEČJE PRISTANIŠČE

MESTO V SZ, NEKD. TVER – DEL ROKE – HUMORISTKA TELEXA

KELTSKI SREDNJEVEŠKI PEVCI IN PESNIKI – GUNNAR JARRING – NASILNE KRAJE – MEDN. ORG. BEGUNCEV – PRVI MIT. LETALEC – DEL TEDNA – SESTAVIL: R. N.

DR. IME AHILA, VNUKA EAKA – ERICH ENGEL – MAKARSKA

AHILOV OČE V GR. MITOL. – POKRAJ. V VIETNAMU

SREŽ NA DREVJU – GLAS – POŠKODBA TKIVA

Za reševalce nagradne križanke razpisujemo deset nagrad in sicer:

1. nagrada 250 din
2. nagrada 150 din
3. nagrada 120 din
7 nagrad po 100 din

Rešitve pošljite do 28. julija 1981 do 9. ure na naslov: ČP Glas Kranj, Moše Pijadeja 1, 64000 Kranj. Na kuverto napišite PRAZNIČNA KRIŽANKA – 22. julij.

NESREČE

NEPREVIDNO ČEZ CESTO

Lahovče – Jože Omersa (1927) iz Lahovč se je v petek, 17. julija, ob 17.45 hudo telesno poškodoval v prometni nesreči. Omersa je šel peš po makadamski cesti in peljal dvokolo. Ko je prišel do regionalne ceste, jo je prečkal, ne da bi se prepričal, če je prosta. Takrat pa je pravilno po svoji desni pripeljal voznik osebnega avtomobila Mirko Galeša (1937) iz Celja. Omerso je zadel z desnim kolesom prikolice. Ranjenega Omerso so prepeljali v bolnišnico.

OSEM RANJENIH

Gozd Martuljek – V soboto, 18. julija, ob 8.20 se je zgodila prometna nesreča izven naselja v kraju Gozd Martuljek. Osem oseb je bilo lažje poškodovanih in prepeljanih v jesenško bolnišnico, materialna škoda na treh avtomobilih pa znaša okrog 350.000 dinarjev.

Voznik Anton Jurić (1947), doma v občini Slavonska Požega, je peljal od Jesenic proti Kranjski gori. Potem, ko je že večkrat neprimerno prehiteval, je slednjič pred Gozd Martuljkom prehitel kolono štirih vozil, nato pa ga je v ostrem desnem ovinku zaneslo na nasprotni vozni pas, kjer je čelno trčil v vozilo turškega državljana. V vozilo turškega državljana pa je takoj zatem trčilo še eno vozilo. Poškodovani so bili voznik Jurić in še sedem potnikov v vozilih.

Zgrešil smer

V severnem pogorju Triglava se je v nedeljo, 19. julija, popoldne zgodila gorska nesreča. Bernard Osredkar (1960) iz Ljubljane je s skupino še treh planincev sestopal s Kredarice po tako imenovani slovenski smeri v dolino Vrat. Na kraju Zgornji Prag pa je Osredkar odšel z markirane smeri, ob povratku pa je zgrešil pot in padel 6 metrov po skalah, nato pa še okrog 50 metrov drsel po melišču. Hudo poškodovanega so gorski reševalci, ki jih je na kraj nesreče prepeljal helikopter prenesli v dolino Vrat. Od tod pa so ga z reševalnim avtomobilom prepeljali v jesenško bolnišnico.

A. Ž.

KDO GA JE VIDEL?

Postaja milice Kranj je sporočila, da je 17. julija letos odšel od doma neznano kam Ivan Pišljar (roj. 1925), doma iz Kranja, Smledniška cesta. Kdor bi o njem kaj vedel, naj to sporoči najbližji postaji milice. Osebni opis: visok je 175 cm, suhe postave, temnorjavih, rahlo skodranih že redkejših, delno osivelih las, z delno čelno plešo. Oblečen je v nove sive hlače, srajco drap barve z modrim in črnim karom, obut v črne mokasine, morda ima tudi črn suknjič iz umetnega usnja.

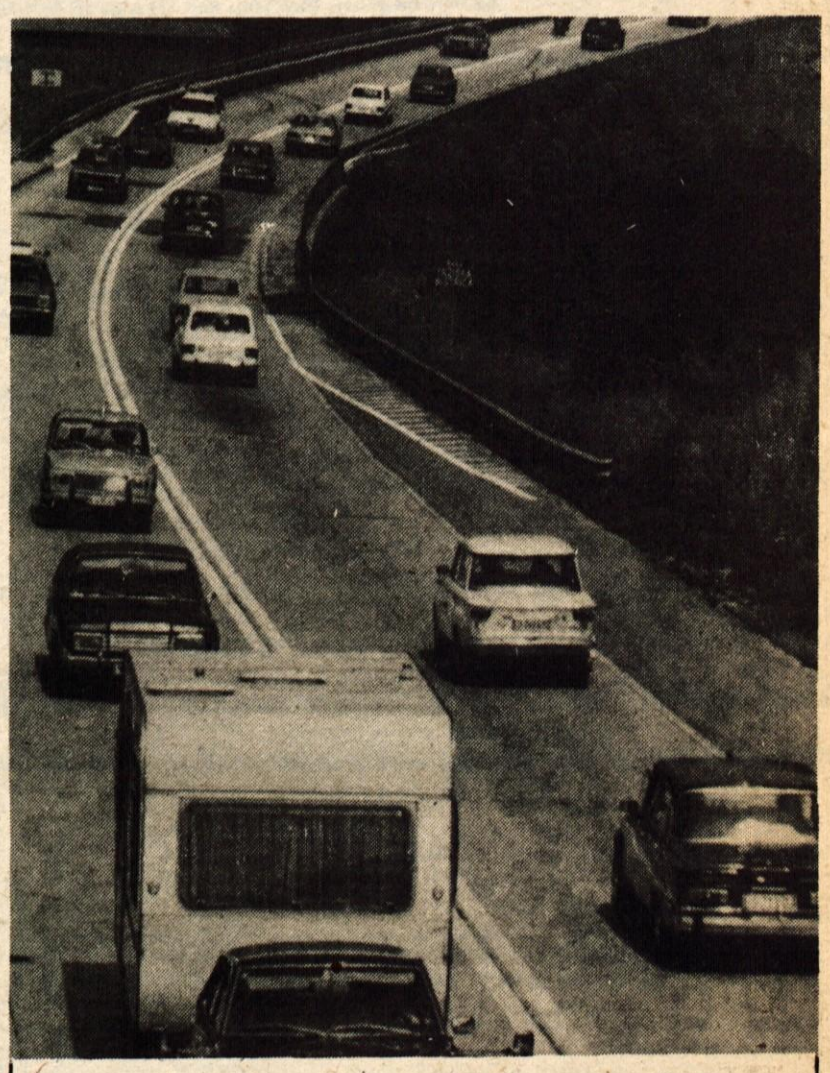

Gost vendar tekoč promet – *Minuli vikend je bil na gorenjskih cestah (posebno na magistralni cesti) izredno gost, vendar dokaj tekoč promet. Povečan promet so beležili na mejnih prehodih. Tako so bili na mejnem prehodu Korensko sedlo trije vstopni prehodi, za prehod čez mejo pa je bilo treba čakati tudi tri ure. Nekaj težav je bilo tudi na mejnem prehodu Ljubelj, kjer so morali občasno zapirati predor zaradi visoke koncentracije izpušnih plinov. Večjih zastojev na prehodih in na cesti pa ni bilo. – Na magistralni in regionalnih cestah pa se je med vikendom zgodilo 8 nesreč, v katerih je bilo 14 oseb lažje telesno poškodovanih. – A. Ž.*

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi drage žene, mame, stare mame, sestre, tašče, svakinje in tete

DRAGICE MARENK

roj. Pristavec iz Nomenja 49

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za poklonjeno cvetje, spremstvo na zadnji poti in izraženo sožalje. Posebno se zahvaljujemo mg. dr. Bahunu in dr. Zajcu za nudenje pomoči ob njeni dolgi in težki bolezni. Iskrena hvala sosedom, ki so nam v teh težkih dneh stali ob strani. Hvala g. župniku in pevcem za opravljen pogrebni obred. Še posebej se zahvaljujemo delovnim kolektivom Generalturist Bled, Alpetour TOZD Hoteli Škofja Loka in Klavnica – mesarija Boh. Bistrica. Vsem ki ste jo poznali, jo imeli radi in tolažili v času njene bolezni, najlepša hvala.

Žalujoči vsi njeni!

Nomenj, 15. 7. 1981

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega dragega

MILKA ŠKOBERNETA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izrečena ustna in pisna sožalja, podarjene vence in cvetje ter spremstvo na zadnji poti. Posebna zahvala organizaciji ZB Čirče, Krajevni skupnosti Čirče, ZKO Kranj, govornikoma tov. Ažmanovi in tov. Petriču za poslovilne besede, zastavonošem za izkazano zadnjo čast ter pevkam Ženskega pevskega zbora Jesenice in pevcem Moškega pevskega zbora Davorin Jenko Cerklje za lepo petje. Zahvalo smo dolžni zdravniku dr. Hriberniku za dolgoletno zdravljenje, zdravnikom in osebju Splošnega internega oddelka bolnice Golnik ter Gastroenterološkega oddelka Kliničnega centra v Ljubljani. Iskrena hvala g. kaplanu za opravljen pogrebni obred.

Vsi njegovi

Kranj, 14. julija 1981

ZAHVALA

Ob prerani smrti dragega moža, očeta, brata, strica in svaka

IVANA KOVAČIČA

se iskreno zahvaljujem za nesebično pomoč GP Gradbinec – TOZD SKO Kokrica, delovodji mehaničnih obratov za poslovilne besede ob njegovem grobu in kaplanu Janezu za tiho molitev pokojniku.

Nadalje se zahvaljujem vsem znancem in prijateljem, ki so sočustvovali z menoj in mojo družino, vsem, ki so se udeležili pogrebnih svečanosti in tako izkazali še zadnje spoštovanje pokojniku

Žalujoča žena Marica, sin Drago in hči Sonja

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage žene, mame, stare mame, sestre in tete

MARIJE SUŠNIK

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znancem, ki so nam izrekli sožalja, ji darovali vence in cvetje ter jo spremili na njeni zadnji poti

Posebno se zahvaljujemo zdravstvenemu osebju Kranj, Elektro Kranj, pevcem, gospodu župniku za opravljen pogrebni obred, zvonarjem in govorniku za poslovilne besede ob odprtem grobu

Vsem skupaj prisrčna hvala

Žalujoči: mož Lojze, sin Lojze z družino, hčerki Minka in Milica z družinama in drugo sorodstvo

Suha, 13. julija 1981

ZAHVALA

Ob prerani izgubi drage mame, stare mame, sestre, tete in tašče

IDE DOLAR

roj. Gnidovec
z Bleda

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in prijateljem za pomoč ob težkih trenutkih, za darovano cvetje in izrečeno sožalje. Iskrena hvala tudi sodelavcem Elektro delavnice VERIGE Lesce, TOZD Energije ŽELEZARNE Jesenice, ZZB Bled za vence in izrečena sožalja.

Hvala tudi gospodu župniku iz Gorij za opravljeni obred in tov. Stare Mariji za ganljive besede. Vsakemu posebej, ki ste sočustvovali z nami in jo spremili v tako velikem številu na njeni zadnji poti, še enkrat iskrena hvala!

VSI NJENI!
Bled, 14. julija 1981

MALI OGLASI — *telefon 23-341*

PRODAM

Ugodno prodam DNEVNO SOBO (omara, razteglјiv kavč, miza, fotelja), JEDILNO MIZO s 6 stoli in 120 l hladilnik. Štefan, Vrečkova 4, Kranj (Planina). Ogled od 17. do 19. ure (tel. 26-358)

Prodam črnobelo KRAVO frizijko s teletom ali brez, ki je že dvakrat telila. Jakopič Janez, Lipce 52, Blejska Dobrava 6698

Prodam ŠTEDILNIK (3 plin, elektrika, s pečico, ražnjem in uro), star eno leto. Ogled vsak dan. Müller Jože, Stošičeva 4, Kranj, telefon 21-733 6662

Prodam 7 tednov stare grahaste PETELINČKE, primerne za dopitanje. Cena din 50,00 za komad. Stanonik, Log 9, Šk. Loka 6774

Prodam obrobne BRETONSKE (ne betonske) PLOŠČE višine 10 cm. Aljančič, Ilovka 13, Kranj 6815

Ugodno prodam jadralno desko IMGRAD. Šorli, Vrtna 1, Kranj, tel. 21-216

Prodam BIKCA za nadaljnjo rejo, starega 6 tednov. Vehovec, Dragočajna 13, Smlednik 6816

Prodam 4 trokrilna in 4 dvokrilna rabljena OKNA. Sorška 1, Šk. Loka, telefon 064/62-289 6817

Prodam GRADBENO DVIGALO na trofazni tok. Reteče 8/a, Šk. Loka 6818

Zelo ugodno prodam KOČIJO ali ZAPRAVLJIVČEK. Cena po dogovoru. Janez Gartner, Studor 3, Srednja vas v Bohinju 6819

Prodam BUKOVA DRVA. Luže 21, Šenčur 6820

Ljubitelju psov prodam belo KOKER-ŠPANJELKO, brez rodovnika, staro 2 meseca. Ham, Mrakova 1, Kranj 6821

Prodam KRAVO s tretjim teletom. Rogelj, Lenart 1, Cerklje 6822

Prodam DESKE 25 in 50 ter 16 milimetrske za obijanje. Trstenik 5 6823

Prodam BIKCA simentalca za rejo. Žeje 3, Duplje 6824

Ugodno prodam dobro ohranjeno OSTREŠJE s cementno opeko za poslopje 10,50 × 7,80. Kličite na tel. 064/22-615

Prodam bočno traktorsko KOSILNICO za pasqualija tip 120. Pintar Jože, Gozd Martuljek 87 6826

Prodam 0,30 kubičnega metra smrekovih DESK – plohov. Struževo 47/b, Kranj 6827

Ceneje prodam novo POROČNO OBLEKO. Informacije telefon 25-344 dopoldan 6828

Prodam 5 tednov staro TELIČKO simentalko. Praproše 1, Podnart 6829

Prodam TRAKTOR univerzal, star 4 leta. Čirče 24, Kranj 6830

Prodam črnobeli TELEVIZOR iskra panorama. Čirče 24, Kranj, telefon 28-074 6831

VOZILA

Prodam VOLKSWAGEN, letnik 1976. Novak, Prebačevo 13, Telefon 49-155 6832

Prodam SPAČKA, letnik 1971. More Vojko, Kidričeva 68, Šk. Loka 6833

Prodam karamboliran osebni avto ZASTAVA 1300. Ima še rezervne dele. Informacije na telefon 75-081, Radovljica

Prodam ZASTAVO 750, letnik 1971 ali ZASTAVO 101, letnik 1973 z generalno popravljeno karoserijo. Informacije na telefon 77-351 6835

Cenjene goste obveščamo, da bo gostilna pri

»Jerneju«

na Kokrici zaprta zaradi letnega dopusta od 19. julija do 18. avgusta.

Prodam FORD ESCORT, letnik 1971, zelo dobro ohranjen. Frelih, Tominčeva 29, Kranj 6712

Prodam R 12, letnik 1974, AMI 8 break, letnik 1973 za 15.000 din, TRAČNO ŽAGO za 8000 din, KROMPIR igor, gnojen s hlevskim gnojem. Kupim PUHALNIK za seno. Oddati ponudbe pod Ugodno 6836

Za JAWO 350 prodam: prikolico, dinamo, cilindre, gred, sklopko, glave, verigo in zadnje vilice s pušami in amortizerji. Vse novo, Pavlič, Kidričeva 26, Kranj 6837

Prodam ZASTAVO 750 L, letnik november 1978. Fišer, Gradnikova 85, Radovljica, telefon 74-351 6838

Prodam ČZ enduro 175 ccm, registrirano do junija 1982, dobro ohranjeno, za 1,7 milijona. Pregrad Marjan, M. Pijade 15, Kranj, telefon 25-702 6839

Prodam stroj za NSU 1200. Pot v Bitnje 55, Stražišče 6840

Prodam ZASTAVO 750, dobro ohranjeno. Mavčiče 45 6841

Prodam ZASTVO 101 S, prevoženo 21.000 km. Ovsenik, Predoslje 124 6842

Prodam SAAB 96, letnik 1971, Hrastje 80, Kranj 6843

Prodam MOTOR elektronik 90. Bernard, Cerklje 203 6844

Prodam dobro ohranjeno TOVORNO PRIKOLICO za osebni avto in električni enofazni MEŠALEC BETONA. Informacije dobite po telefonu 77-328 6845

Prodam ZASTAVO 750, ohranjeno, z tovarniško prenovljenim motorjem. Reškovac Samo, Bl. Dobrava 36 6846

Motorno kolo NSU 250 in avtomatik, starejši, poceni prodam. Sodja Janez, Zabreznica 12, Žirovnica 6847

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta

ANDREJA PERNETA

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem, znancem in posebno finančni službi KŽK Kranj za pomoč, tolažilne besede, cvetje in darovane vence. Zahvaljujemo se pevcem društva upokojencev Kranj in gospodu župniku za opravljen pogrebni obred.

Vsem še enkrat iskrena hvala

Vsi njegovi

Sporočamo žalostno vest, da nas je nenadoma zapustil naš sodelavec

JANEZ KUMAR

delavec v TOZD Plastika

Na zadnjo pot smo ga spremili v nedeljo, 19. julija, ob 16. uri iz Ledinskih Krnic.

Delavci Alpine

Žiri, 21. julija 1981

ZAHVALA

Ob prezgodnji smrti naše drage

MOJCE BOHINC

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom in znancem za darovano cvetje in spremstvo na zadnji poti. Posebej se zahvaljujemo dr. Selanovi in kolektivu Jelovice.

Draga Mojca! Ne moremo verjeti, da te ni več med nami. Imeli smo te radi, zato te še vedno obiskujemo, a ti ne čutiš bolečine v naših srcih, ker je usoda tako kruta. Hvala vsem, ki se je spominjate.

Žalujoči vsi njeni

Škofja Loka, 16. julija 1981

ZAPOSLITVE

Takoj zaposlim delavko za manj kot polni delovni čas, na delih DROBNE KOVINSKE PREDELAVE, tudi upokojenko. Brezar, Britof 112

Zaposlim STRUGARJA za nedoločen čas. Osebni dohodki po dogovoru. Strojno ključavničarstvo Repe Valentin, Železniška 9/a, Lesce 6848

Iščem 2 do 4 delavce za posek večje količine smrekovine na Jezerskem. Interesenti dobijo naslov v oglasnem oddelku 6733

Takoj zaposlim kvalificiranega ali polkvalificiranega PLESKARJA. Osebni dohodki po dogovoru. Telefon 064/23-143 vsak dan od 12. do 14. ure 6734

Z mesecem oktobrom iščem VARSTVO na Planini za 4-mesečnega dojenčka (vsak drugi teden). Tončka Dežmana 8, stan. 25, telefon 24-748 6849

Samski moški gre po službi pomagati na kmetijo za sobo in hrano. Šifra: Priden 6850

Iščem kakršnokoli zaposlitev v popoldanskem času. Telefon 23-428 6851

Frizerski salon
MILENA TAVČAR
Partizanska 18, Kranj

Obvešča cenjene stranke, da je lokal zaprt od 20. 7. do 8. 8. 81 zaradi kolektivnega dopusta.

Se priporočamo!

POSESTI

Kupim garsonjero v Radovljici, Kranju, na Bledu, Jesenicah ali okolici. Ponudbe pod Nujno – garsonjera 6856

Kupim STAREJŠO HIŠO ali ZAZIDLJIVO parcelo. Ponudbe pod Gorenjska 6857

ČGP DELO
TOZD Prodaja
Podružnica Kranj
Koroška 16

zaposli pogodbeno
DVA PRODAJALCA
za prodajo časopisa in ostale galanterije v kioskih na področju Kranja

Po možnosti upokojenci.
Ponudbe pošljite na podružnico ČGP Delo Kranj, Koroška 16, 8 dni po objavi.

BIFE – BAR
PREDOSLJE

Odprt vsak dan, razen torka od 17. do 02. ure.
DISCO GLASBA!

STANOVANJA

Mirna učiteljica, ob vikendih in praznikih odsotna, išče skromno SOBICO v Kranju ali okolici, ali blizu Radovljice, Bleda, zaradi službovanja na tem področju. Grem tudi k upokojenki. Reden plačnik. V zahvalo inštruiram otroke brez plačila. Naslov v oglasnem oddelku 6858

OSTALO

INŠTRUIRAM matematiko in fiziko za vse šole, v avgustu. Naslov v oglasnem oddelku 6852

Prevzamem PLESKANJE prostorov, barvanje oken, vrat in ograj. Ponudne pod Pleskanje 6853

Cenjene stranke obveščam, da bo čistilnica zaradi letnega dopusta zaprta od 27. julija do 17. avgusta. Kemična čistilnica Ogrin, Cerklje 6854

Cenjene goste obveščamo, da bo GOSTILNA BENEDIK v Stražišču od 24. julija do 15. avgusta 1981 zaprta zaradi rednega dopusta 6855

STROKOVNA SLUŽBA OBČINSKIH SKUPNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE GORENJSKE – KRANJ

Podaljšan razpis štipendij Titovega sklada za mlade delavce

Izvršni odbor skupščine Titovega sklada SR Slovenije je 29. 6. 1981 sprejel sklep, da se SPREJEMANJE VLOG ZA MLADE DELAVCE PODALJŠA do 15. 8. 1981. Besedilo razpisa je bilo objavljeno v javnih občilih, skupaj z ostalimi informacijami pa smo ga tudi poslali kadrovskim službam OZD in družbeno-političnim organizacijam.

Osnovna šola
JOSIP BROZ TITO
Predoslje

Komisija za medsebojna delovna razmerja razpisuje prosta dela in naloge

VZGOJITELJICE
– vzgojiteljska šola

za določen čas (nadomeščanje delavke na porodniškem dopustu)

Nastop službe je 1. septembra 1981.

NA BLED, A MALCO SABO VZET . . .

Veliko se piše in komentira o tem našem ljubem turizmu, predvsem pa o cenah, ki smo jih astronomsko navili. Turisti jamrajo in se pritožujejo, mi pa kot običajno gluhi za vse tisto, kar se nam ne da ali noče slišati.

Ko se danes sprehajaš po Bledu in zreš v to množico turistov, ki se še posebej zvečer trumoma valijo gor in dol po promenadi, kupujejo filigranske spominke ali posedajo na terasi, te vendarle kljub temu, če si samo domačin, zamika, koliko pač plačajo za te izvenpenzionske stvarce.

Naj mi bo oproščeno, da pokukam, denimo, v kazinski bistro in si zaželim popoldanskega pomfrija in coca-cole. Pomfri za prvo lakoto in coca-colo za osvežitev in nasmeh. Čeprav vem, da za Bled že dolgo velja, da »na Bled, a malco sabo vzet« in da je rezerviran za turiste – kar je po svoje prav, saj devize tako krvavo potrebujemo – bi me skoraj kap, ko zahtevam račun za dve porciji krompirčka in eno samo coca-colo.

Postrežba prijazna, krompirčka pa v skodelicah res za prvo silo. In račun: 2 pomfrija 70 dinarjev in kola 32 dinarjev ali skupaj 102 dinarja. Če računamo, da je kilogram krompirja, starega, 10 dinarjev, potem bi po vseh vkalkuliranih stroških, vključno z amortizacijo natakarjevih nog in čevljev za tistih nekaj korakov od kuhinje do mize, morali dobiti vsaj dve kili pomfrija.

Hudo in občutno pretiravamo. Nič ne rečem za meso, za slasten zrezek, ki naj bo zaradi mene tudi po dvajset jurjev, ampak za porcijčko navadnega krompirja, plačati 35 dinarjev, je odiranje: navkljub vsem stroškom, inflaciji, stabilizaciji, anuitetam, slabim osebnim dohodkom in kaj vem kaj še vse! Zmernosti imamo občutno premalo in pretiravamo, da se nam lahko in upravičeno tujci kislo nasmihajo in nam z največjim veseljem vzklikajo adijo . . .

VAŠA PISMA

KDO BI KAJ VEDEL?

o mojem vojaškem tovarišu, vojniku »džaku« iz Sarajeva – kasarna Logor, iz aprila 1941, s katerim sva se prebila z avtostopom na vojaškem kamionu iz Nevesinja preko Kalinovika do Sarajeva, prebila nekaj ur skupaj, šla do kasarne »NA JAJCU« in se nato v mestu izgubila. Piše se Homan ali Henigman ali podobno, doma nekje iz Jesenic, tehnične stroke. Morda kdo o takem kaj ve ali sam to poizvednico bere, pa mi sporoči naslov. Zelo me bo veselilo kaj o njem slišati ali se po 40 letih z njim srečati.

Veberič
Maribor, Turnerjeva 5
telefon 062/28-070

Izdaja ČP Glas, Kranj, Stavek TK Gorenjski tisk Kranj, tisk: ZP Ljudska pravica, Ljubljana. Naslov uredništva in uprave lista: Kranj, Moše Pijadeja 1. – Tekoči račun pri SDK v Kranju: številka 51500-603-31999 – Telefoni: n. c. 23-341, glavni urednik, odgovorni urednik in uprava 21-835, redakcija 21-860, komerciala – propaganda, naročnina, mali oglasi in računovodstvo 23-341.
Individualna polletna naročnina 250.– din, za inozemstvo preračunano v valuto vključno s poštnino.
Oproščeno prometnega davka po pristojnem mnenju 421-1/72.

AERODROM LJUBLJANA
letališko in turistično podjetje

Komisija za delovna in stanovanjska razmerja TOZD Aerodromska dejavnost

objavlja naslednja prosta dela in naloge

1. **VOŽNJA VOZIL C (neoplan in gasilskih vozil)**
   8 delavcev, ki bodo opravljali dela in naloge v gasilski službi za nedoločen čas
2. **VAROVANJE OBJEKTOV IN NAPRAV NA LETALIŠČU**
   4 delavci, za nedoločen čas
3. **ČIŠČENJE PRISTANIŠKE STAVBE IN LETAL**
   3 delavke za nedoločen čas

Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

pod 1. – dokončana triletna poklicna šola,
– dovoljenje za vožnjo vozil C kategorije,
– uspešno opravljen strokovni seminar za gasilce, ki ga organizira Aerodrom Ljubljana

pod 2. – dokončana triletna poklicna šola,
– 3 do 6 mesecev delovnih izkušenj,
– uspešno opravljen strokovni seminar za varnostnike, ki ga organizira Aerodrom Ljubljana

pod 3. – dokončana ali nedokončana osnovna šola

Kandidati za vsa objavljena dela in naloge naj pošljejo svoje ponudbe v 15 dneh po objavi na naslov Aerodrom Ljubljana, Kadrovska služba, 64210 Brnik. Kandidati bodo obveščeni v 8 dneh po odločitvi samoupravnih organov.

Umrla je naša zlata mama, stara mama in prababica, partizanska mama

NEŽKA ŠVAB

roj. Renko

Od nje se bomo poslovili v sredo popoldan na pokopališču v Lešah pri Tržiču. Pokojnica leži do zadnjega slovesa v domači hiši.

Žalujoči: hčerki Ida in Helenca z družino, vnuki Cvetka, Janez in Nevenka z družinami ter drugo sorodstvo

Hudi graben, Tržič, Ljubljana

ljubljanska banka
Temeljna banka Gorenjske
Kranj

vam čestita za 22. julij
dan vstaje

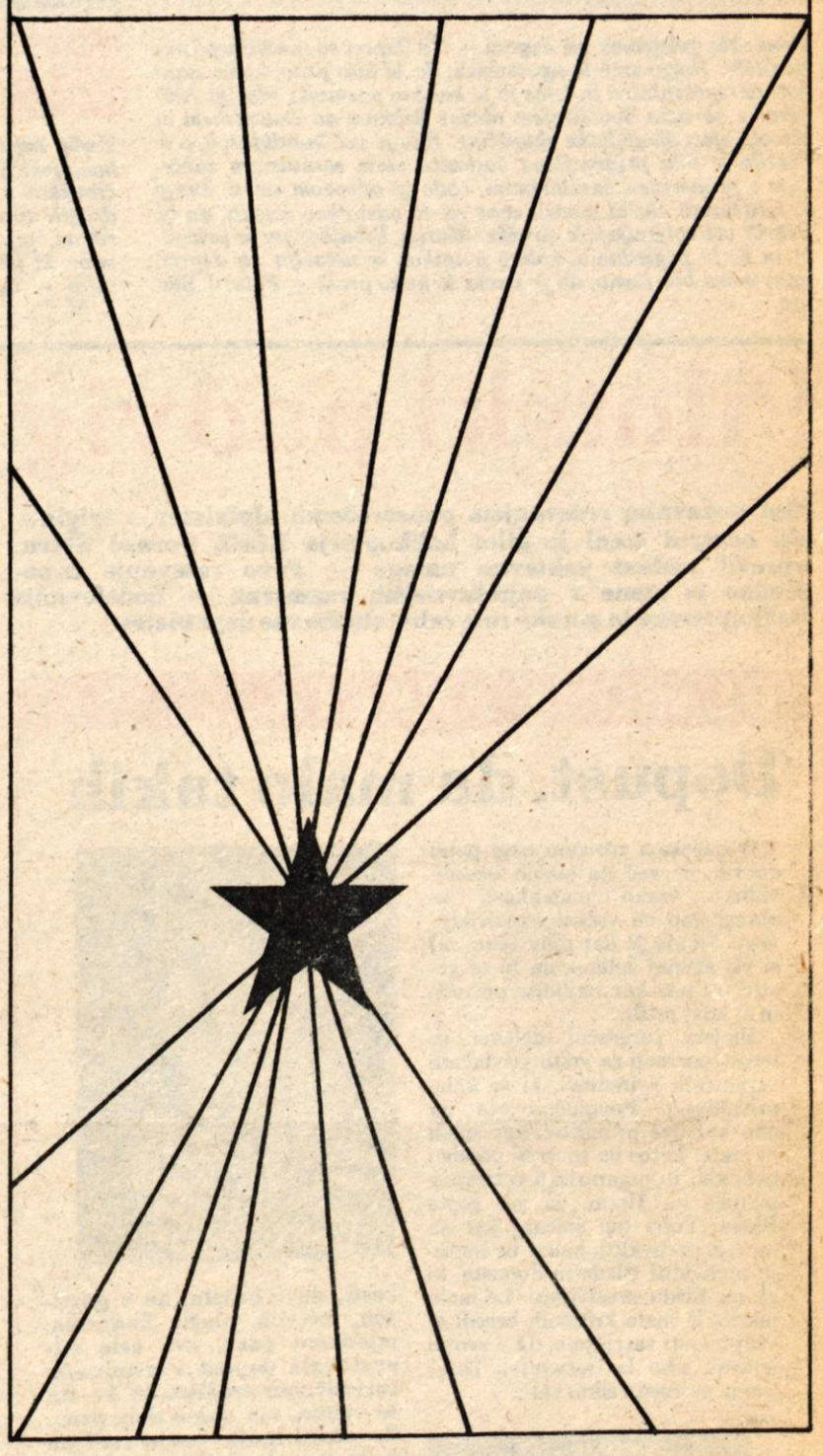

Gorenjka

HTDO
GORENJKA
Jesenice

Odbor za medsebojna razmerja TOZD Hoteli Kranjska gora in Odbor za medsebojna razmerja TOZD Gostinstvo Jesenice, objavljata prosta dela in naloge

VEČ KUHARJEV

Pogoj:
– KV kuhar ali z delom pridobljene delovne izkušnje,
– delovno razmerje se sklepa za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Pismene prijave pošljite v roku 15 dni po objavi oglasa na naslov HTDO Gorenjka, Jesenice, Prešernova 16, Jesenice.
Kandidati bodo pismeno obveščeni v 30 dneh po izbiri.

GORENJSKA PREDILNICA
Škofja Loka n. sol. o.
Kidričeva 75, Škofja Loka

Prodaja na javni licitaciji naslednja osnovna sredstva:

1. **3 KOSE**
   SUKALNIH STROJEV SCRAGG DLC
   reg. št. 2533, 2534, 2552, leto izdelave 1964
   izklicna cena je 100.000 din za 1 kos
2. **3 KOSE**
   PRSTANČNIH STROJEV INGOLSTADT
   Z ELEKTROMOTORJI,
   reg. št. 0333, 0353, 0354
   izklicna cena je 100.000 din za 1 kos

Licitacija bo v petek, 24. 7. 1981 ob 9. uri v Gorenjski predilnici Škofja Loka, Kidričeva cesta 75.

Ogled navedenih strojev je možen eno uro pred pričetkom licitacije.

Vendarle prigrizek na Jeprci – *Na Jeprci so uredili lepo počivališče. Dolgo smo le ugotavljali, da bi bilo prav, ko bi stala tudi okrepčevalnica in letos jo je končno postavila Marija Ribnikar z obrtnim dovoljenjem občine Ribnica na Dolenjskem in privoljenjem škofjeloške skupščine. Bilo je več kandidatov, a le Marija je bila pripravljena zadostiti vsem sanitarnim zahtevam s primernimi sanitarijami, vodo in odvozom smeti. Drugi so izračunali, da bi morali cene za 40 odstotkov zvišati, da bi pokrili vse spremljajoče stroške. Marija Ribnikar pa je privolila in če le pogledamo, koliko potnikov se ustavlja na Jeprci, nam mora biti jasno, da je imela še kako prav. – Foto: I. Slavec*

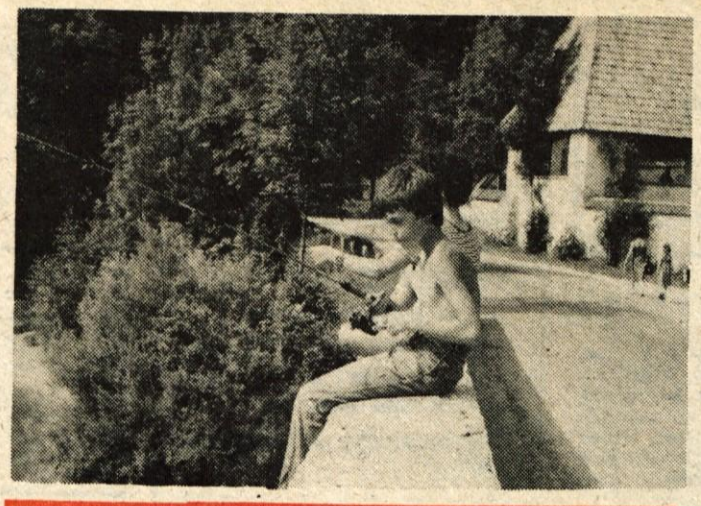

PISANO POLETJE

Bodo zagrizle? – *Mlada ribiča se na mostu, pod katerim se bohinjsko jezero preliva v Savo Bohinjko, obnašata prav počitniško: v plitvi obrežni vodi se valjajo debeli od kruha in drugih turističnih dobrot, ki jih izletniki zmečejo za hrano ribam, preobjedeni »komadi« – zato se niti ne zmenijo za vabe, ki jih ponujata fantiča na trnku. Sicer pa potrpežljivost velja – morda pa si le katera od postrvi premisli. – Foto: L. M.*

Priprave na obnovo Prešernove koče – *To poletje ima posadka helikopterja republiškega sekretariata za notranje zadeve nemalo dela s prevozi tovorov k planinskim postojankam. Prejšnji teden je vozila gradbeni material k Prešernovi koči na Malem Stolu. Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela, ki upravlja s to postojanko, namreč načrtuje njeno obnovo in povečanje. Z deli, ki jih bodo v glavnem prostovoljno opravili člani društva v treh etapah, bodo pridobili okrog 20 novih sob, več restavracijskih sedežev, večjo in sodobnejšo kuhinjo ter nove sanitarne prostore. Na sliki: helikopter na leškem letališču pred transportom materiala na Stol. (S) – Foto: S. Saje*

Pilotski podvig na gori

Med nedavnim reševanjem ponesrečenih alpinistov v triglavski severni steni je pilot helikopterja RSNZ Gorazd Šturm opravil nadvse zahtevno nalogo – Prvo reševanje neposredno iz stene v najtežavnejših razmerah – Sodelovanje helikopterske in gorske reševalne službe vse uspešnejše

Mojstrana – Reševalna akcija ob nesreči beograjskih alpinistov 13. julija letos v severni steni Triglava je bila navidez podobna vsem dosedanjim. Obvestilo o nesreči, zbiranje gorskih reševalcev pod goro, na pomoč prileti helikopter in začne se reševanje. Vendar, prav v načinu reševanja je bila očitna razlika glede na poprejšnje akcije. Zato ta dogodek prav gotovo pomeni prelomnico v helikopterskem reševanju ponesrečenih v gorah.

»Gre za prvo reševanje s helikopterjem direktno iz stene pri nas in to v najtežavnejših razmerah,« poudarja načelnik postaje Gorske reševalne službe v Mojstrani Janez Brojan, mlajši, ter pojasnjuje: »Pilotu helikopterja je uspel velik podvig. Kljub neugodnim vremenskim razmeram in omejenemu prostoru za manevriranje je z izredno natančnostjo privedel helikopter v lebdenje na dogovorjenem prostoru. V grapi za Vagnarjevim stolpom se je skoraj ‚prilepil' na rob kotla pod tako imenovanim Gradom v Nemški smeri. Tako je omogočil reševalcem najprej izstop v steno 80 metrov nad krajem nesreče in pozneje pripenjanje ponesrečenih na vrv pod helikopterjem. Sedemkrat je poletel v steno in prinesel iz nje pet alpinistov; žal za dva od njih ni bilo več pomoči.«

Če bi bilo reševanje klasično, torej če bi reševalca izstopili iz stoječega helikopterja na bolj oddaljenem mestu in od tod začeli akcijo za rešitev ponesrečenih, bi bilo 14 izkušenih alpinistov v steni za uspešno akcijo premalo. Reševanje bi bilo težavnejše in dolgotrajnejše. Pri neposrednem reševanju iz stene je helikopter opravil glavnino dela. Moštvu 17 gorskih reševalcev je prihranil veliko trpljenja in tveganja. Zahteven pilotov manever in s tem pospešen helikopterski transport je omogočil tudi hitrejšo rešitev težko poškodovanega alpinista z gore.

Pilot Gorazd Šturm, ki s helikopterjem republiškega sekretariata za notranje zadeve leti že tri leta, svoje dejanje niti ne želi na široko opisovati niti ga ocenjevati kot podvig. Preprost in skromen kakor je, spregovori najprej o osnovnih značilnostih helikopterskega reševanja v gorah.

»To je timsko delo,« pravi in nadaljuje: »Reševanje ne bi bilo mogoče brez povezave z gorsko reševalno službo. Že prek 12 let poteka sodelovanje pri reševanju s helikopterjem v gorah. K čim boljši usposobljenosti veliko prispevajo stalni tečaji za posadke helikopterja in gorske reševalce.

Potek akcije v gorah je povsem odvisen od gorskih reševalcev. Zaupamo jim v njihovih odločitvah in skušamo opraviti svoje dolžnosti. Pilot mora predvsem zbrati primeren kraj čim bližje nesreče, kjer se helikopter lahko spusti ali lebdi. Ob tem mora upoštevati prostorske možnosti, zmogljivosti motorja glede na višino in vremenske razmere.

Nedavno reševanje v severni steni Triglava je bilo tudi zame in za mehanika Martina Rebolja najbolj zahtevno doslej. Potrebna je bila največja mera premišljenosti in previdnosti. Pilot je pri svojem delu resda vedno izpostavljen nevarnosti, tvegati pa ne sme nikoli.«

Mojstranski gorski reševalec Nande Kern, ki je med drugimi sodeloval pri reševanju 13. julija, na osnovi svojih desetletnih reševalskih izkušenj potrjuje potrebo po brezhibnosti akcije. »V akciji,« pravi, »ne sme biti napak. Med urjenjem se učimo, kako ukrepati v določenih situacijah. Tokrat sem se prvič v resničnih razmerah pripel na lebdeči helikopter in skupaj s ponesrečenim v viseči mreži poletel proti dolini. Helikopter nam je bil res v veliko pomoč.«

Pilot helikopeterja RSNZ Gorazd Šturm in gorski reševalec Nande Kern

Sodelovanje helikopterske službe pri RSNZ in gorskih reševalcev postaja torej vse bolj uspešno. Dolgoletno skupno delo zagotavlja vse bogatejše izkušnje in večjo izurjenost za reševanje v gorah. Da bi bilo le-to v bodoče še uspešnejše, bodo na načrtovanem tečaju septembra letos v Bovcu posvetili največ pozornosti prav helikopterskemu reševanju iz stene.

Po nedavnem »krstu« v resničnih razmerah je moč sklepati, da bo posadka helikopterja skupno z reševalci kos tudi tej nalogi. Uspešnost urjenja bo namreč pomembna za nadaljnji razvoj helikopterskega reševanja v naših gorah.

Besedilo in slika:
Stojan Saje

GLASOVA ANKETA

Dopust, da malo takih

O blejskem turizmu smo polni dobrih, še več pa slabih besedi; vidimo vsako malenkost, se obregnemo ob vsako pomanjkljivost. Morda je kar prav tako, saj si vsi skupaj želimo, da bi se gostje pri nas kar najbolje počutili in še kdaj prišli.

Blejski turistični delavci so letos poskrbeli za vrsto privlačnih turističnih prireditev, ki še kako privabljajo. Povprečno sta na dan kar dve prireditvi, kar sploh ni malo. Letos pa so se še posebej potrudili in organizirali četrtkove piknike na Homu za vse goste Bleda. Tujci teh srečanj kar ne morejo prehvaliti, kakor ne morejo prehvaliti Bleda in dopusta, ki ga na Bledu preživljajo. Le malo pikrih, le malo kritičnih besedi in vsi po vrsti zatrjujejo, da v svojih izjavah niso le ljubeznivi. Zares jim je na Bledu silno všeč.

cesti, ne v hotelu, ne v gostišču, ne na plaži. Znancem, mlademu paru, sva celo odsvetovala dopust v nemirnem turističnem središču in ko sta se vrnila, sta nama dala prav. Že mladi ljudje imajo radi na dopustu mir. In prav miru je na Bledu v izobilju.«

Gospod **Fred Town** prihaja iz Londona: **»Na Bled prihajam že tretje leto, v odličen hotel Toplice, ki se lahko postavi ob bok reprezentančnim londonskim hotelom. Postrežba je taka, da bi si jo le želeli, hrana nadvse dobra, da o lepotah Bleda sploh ne govorim. Sam na dopustu le počivam, zaradi zdravja in blejski zrak mi vedno koristi. Ne pogrešam zato zabave, na Bled prihajam prav zato, ker je mir. Cene? Zame poceni, celo zelo poceni. Za štirinajst dni sem vplačal okoli 3.700 angleških funtov, kar je znatno ceneje kot v Veliki Britaniji.«**

Gospa **Joyce Preston** je stara znanka Jugoslavije in se po desetdnevnem bivanju na Bledu vrača v rodni South Humberside: **»Z možem sva redna turistična obiskovalca Jugoslavije saj sva bila že v Poreču, na Korčuli, v Dubrovniku. Želela sva si tudi dopusta v Španiji, a nisva bila zadovoljna. Res je, turistična ponudba je veliko večja kot pri vas, a mislim, da je danes že veliko več tistih turistov, ki si ne želijo več v turistična središča, kjer ni nikoli miru: ne na**

Gospa **Christina McGregor** je iz mesta Newcastle: **»Vsakomur, ki me vpraša za nasvet, bom za dopustniške dni priporočila Bled, saj tu preživljam dopust, ki sem si ga vedno želela. Mislim, da je za vse tujce hrana in pijača zelo poceni in nimajo prav tisti, ki se nad cenami pritožujejo. V zahodnih državah je vse skupaj izdatno dražje in še vedno na dopustu v Jugoslaviji živijo ceneje kot doma. Nad čim naj bi se pritožila? Morda včasih nad počasno postrežbo v kakšnem majhnem lokalu, a če si na dopustu, se ti ne mudi in lahko počakaš. Všeč pa so mi prijazni domačini in ne morem se načuditi nad izrednimi naravnimi lepotami. Bi mi povedali, koliko bi veljala ena izmed tistih čudovitih zasebnih stanovanjskih hišic, ki stojijo na vasi na Selu, na Mlinem ali drugod na Bledu in v okolici? Kar kupila bi eno izmed njih!«**

D. Sedej

Kamp miru in počitka

V Zlatorogovem kampu v Bohinju nameravajo še letos postaviti več tušev s toplo vodo – Danes je v kampu 290 gostov

Bohinj – V Bohinju je tudi v najhujši sezoni nadvse prijetno: brez vrveža, ki smo ga navajeni v drugih turističnih krajih. Čeprav je dovolj in veliko gostov, je v Bohinju, ki nima velikih hotelskih objektov in ne večje turistične ponudbe, spokojen in olajšujoč dopustniški mir, kjer si v naravno neokrnjenem okolju odpočije sleherni dopustnik. Kar želiš si, da bi za vedno ostalo tako, kajti tuji in domači gostje zares uživajo, čeprav se po drugi strani tudi zavedaš, da več denarja in boljši zaslužek domačinom vendarle prinaša več hotelov in večje turistične zmogljivosti. Teh pa v Bohinju že nekaj let ni kaj prida, kajti v bohinjsko dolino se nikakor še ni vložilo primerno in dovolj denarja.

Turisti, ki prihajajo ob bohinjsko jezero, vse spokojno in izredno čisto, pa ne prenočujejo le v hotelih in pri zasebnikih. Precej se jih odloča za šotor ali za prikolico, ki jo imajo postavljeno v kampu Bohinj.

V kamp, ki je tretje kategorije in ga upravlja Alpetour, hotel Zlatorog, prihajajo večinoma stalni gostje: inozemci, ki so odkrili prijeten in miren kotiček že pred več leti in ki se vedno radi vračajo. Kamp, da malo takih, bi lahko rekli, če pomislimo na vrvež, ki je na višku sezone v kampih ob jezerih in na naši obali. Kamp miru in počitka, izredno lepega razgleda na jezero, a žal tudi kamp, ki bi ga nedvomno morali bolje urediti. Še posebej, ker današnji gost vendarle zahteva vsaj solidno kategorijo, več tušev za osvežitev in boljšo gostinsko ponudbo.

Danes je v kampu 290 gostov, večinoma Nizozemcev. Kamp sprejme največ 600 ljudi, povprečje Zlatorogovega šotorišča pa je 300 obiskovalcev. Letos so nekoliko podražili in velja dnevno bivanje v kampu za domačega gosta okoli 70 dinarjev, za tujega pa okoli 120 dinarjev. V kampu je le en tuš s toplo vodo, še letos jih nameravajo postaviti nekoliko več; sanitarije so urejene, prostor pa izredno čist. V trgovino hodijo obiskovalci kampa nekoliko stran ob hotel Zlatorog, na samem prostoru pa je manjša okrepčevalnica. Zadnje izredno sončne dni so se v jezeru, ki je bilo kaj toplo tudi zato, ker pozimi ni bilo toliko snega, kopali; ob deževnih dneh pa radi odidejo na sprehode ali na ture v hribe okoli Bohinja.

Povprečno ostanejo gostje v kampu teden dni, veliko pa je tudi domačih, ki prihajajo za konec tedna in prebivajo v lastnih prikolicah. Ob jezeru izposojajo čolne, izposojevalnina na uro je 60 dinarjev; ob večerih je v Zlatorogu prijetna plesna glasba, v bližnjem hotelu pa se tisti, ki jim ni do kuhanja še na dopustu, hranijo po zmernih penzionskih cenah.

Gostje se, kot pravi prijazna uslužbenka v recepciji, ne pritožujejo. Sem in tja je le kakšna pripomba zaradi tople vode in premalo tušev, izredno radi pa pohvalijo mir, lepo okolje in svež zrak. In prav to je velika odlika bohinjskega kampa, majhnega, še ne do konca urejenega, a zato prav nič manj privlačnega za tiste, ki si želijo stran od mestnega vrveža in hrupa . . .

D. Sedej

V bohinjski kamp ob jezeru prihajajo gostje predvsem po mir in počitek, na svež zrak, ki ga alpsko okolje nudi v izobilju. – Foto: D. Sedej